

NATIONAL LIBRARY OF THAILAND

31111005335864

7.9

บานแพนง

๑	โคลงหุดวงศรัมโหดถรรเสริญ พระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์	หน้า ๕๐
๒	โคลงขอพระเกียรติเจ้ากรุงธนบุรี	” ๕๓
๓	จดหมายเหตุปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก	” ๙๑๗
๔	โคลงขอพระเกียรติในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย	” ๑
๕	โคลงเฉลิมพระเกียรติในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน	” ๓
๖	โคลงวัดพระเชตุพนในคำดาราย ๑๖ หดัง	” ๔๗
๗	เรื่องอภินิหารการประจักษ์	” ๓๕๔๓

๒๔๐ คอไก่ไม้คู่ฟาค
ที่อยู่มุ่เจ้าไป
เสือกินชินคัมโค
สังเวทเหตุผู้ดำ

ชากใจ
หัดบเหต้า
คินน่อง ท้องผ
ทักท้นนัจริง

๒๔๑ ตำเฒ่าผู้เฒ่า
สืบประการระกอนกคณ
พลสัจจิตถาวร
ซ้องพม่าเฒ่าชงไต้

ฮวยพร
กล่าวไว้
ไว้ว่า ถาเขย
ตเหี้ยดห้อยหงอยเหง

โคลง หดวง ศรี มโหสถ
 ตรวทวิญพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์เป็นเจ้า

๑. คู่สัตว์เนตรเรือง	เรืองฤทธิ์
พรหมเมศแมนธวัชดิท	ดีเถล
เรณูพระบันทมนิคย์	เหื่อนาค
มาดำรายศุขเว้า	รุ่งฟ้าดินขจร
๒. พระยศปางแต่งตั้ง	เวียงสถาน
ดพบรีโบราณ	ราชัน
แถวสถอดวรจุตทวาร	วังราช
บ้อมระเบียบปรางการกัน	ก้องกังสำมา
๓. คู่สัตว์ปราสาทน้อย	ดมพท
ตุงเทิดธารเมรุค	ช่อขึ้น
ฉัตรไชยเฉลิมศุค	เตาภากย์
นาคพพานพททณ	เทียบเคียงดงมา
๔. จตุรสิงหาคันแก้ว	กรองผลาย
คุมแว่นแวงวงนวย	รุ่งเว้า
โรงงานค่านันถวาย	อภิวาท
งามเงื่อนนิมิตรย้า	ยั่วฟ้าลงดิน

๕ พระมณเฑียรธำเทิด	แถวถน
ชวาสุธาสวรรค์พรรณ	เลิศแต่
ซ้ายจันท์ พิศาสดรรพ์	เรณมาศ
พรายพรางสุริยแพรว	ส่องแสงจันทร์
๖ ส่วนศรีพุกษช่อช้อย	หลายพรรณ
(อีก ๓ บาท ฉบับ ดบ แดไม่ เห็น)	
๗ บัวขาวเขียวแข่งขึ้น	บานบน
แดงกมุกจกกล	กลั่นเกลี้ยง
(บาท ๓ บาท ๔ ฉบับ ดบ แดไม่ เห็น)	
๘ ไฉไลดอยดากก้าม	โก่งหง
นมมามีจุริฉิ่ง	ฝ่ายหน้า
กรกฏกุมภีร์ตั้งข	แสงพิช
ปลดเปลื้องแปลงแฝงหน้า	แนบหน้ามัจฉ
๙ (ฉบับ ดบ)	สุริยา มรินทร์
ยามระอุพรรษา	เสกไท
(บาท ๓ บาท ๔ ฉบับ ดบ)	
๑๐ นัคจาเข้ไท	จำปา
ชื่อคาแยงมา	เผ่าไท
ในเมืองนาคา	สัตว์ราช
มาประนมหน้าไหว	นอบน้อมศฤ

หน้า ๕๒

วิจารณ์

๑๑ ขอพรบรมเมศ์หลัง	ภาณุ
พาหนภาษวณ	โง้งอ้อม
ขอจงทุกกรงเกรง	ฤทธิราช
พร้อมพิภพหัวต่อม	ราชแก้วมณฑล
๑๒ ขอพรพิศนุภาพจักร	จรายจักร
มีขบขานบุญรักษ์	ท้าวหน้า
ขอจงผ่านพำนัก	นรโศภ
มาเฝ้าพาต้อยหน้า	โดยให้คงคง
๑๓ ขอพรพยุพาหนมัว	มารุต
ราชทำรงอังก	เกี้ยวแก้ว
ขอจงมีนภมิธ	แปรภาคย์
ไหวหวันภพทุกคำ	เพื่องพ้องคุณ
๑๔ ขอพรพรุนราชเรือง	เรืองฤทธิ์
ทรงภุมมภ์ โพนพิศม์	แผกนุ

(จบ)

ครั้น พระเจ้า ปรมาตมของ ผู้ สวรรคตแล้ว พระราชโอรส อัคร
พระณินทกุมาร ได้ เสด็จ ราชสมบัติ จึงถวาย พระนาม ตาม นิมิตร เมื่อ
ครั้งไฟฟ้า ลง ที่ มังคลาภิเศกมหาปราสาท พระองค์ เสด็จขึ้น ไปค้ำเพดานทอง
ทั้ง ปวง เห็น ผู้ ถวาย จึง สมมุติ เรียก พระนารายณ์ อัน พระนารายณ์นั้น

พระพรหม เป็น อาจารย์ มี พระมเหสี พระนาม ชื่อ พระกระษัตริย์ นั้นเป็น
 หลาน พระ เจ้า ปราสาททอง ฝ่าย ข้าง พระมณฑา แห่ง พระกระษัตริย์ นั้น
 เป็น ที่ พระอรรคมเหสี ขวานั้น มี แต่ พระราชธิดา องค์หนึ่ง พระนาม
 เรียก พระสุดาเทวี อันพระราชมเหสี ข้ายนั้น พระนาม เรียกพระพันปีได้ มีพระ
 พระราชบุตร แลธิดา จึง มีพระธิดา นั้นเป็น อันมาก อัน พระนารายณ์
 นั้น มีได้ มี ราชบุตร เป็น कुमार จึง कुमारหนึ่ง ชื่อ หม่อมเตย พระนา
 รายน มาเลี้ยง ไว้ เป็น ที่ ลูก หลวง ยัง หลาน องค์ หนึ่ง ชื่อพระศรีสิน
 เป็น ลูก พระไชยทิศ ผู้เป็น เชษฐา แลว่า พระองค์ จึง ตั้ง อ่าง แก้ว แด
 น้ำพุ ทั้ง วงหลวง วงน้ำ แล ปราสาทใน วง ทั้ง ปวง จึง แปลงให้ ก่อ อัญ
 แด ผืนทั้ง สิ้น นั้น บิด ของ ประทับ กระจาก จึง แล้วย ราช อยุ่ ที่ใน ทวารว
 อดิ นั้น ได้ ๓๐ ปี แล้วย เล็ดไป ตั้ง เมือง อยู่ ที่ เมือง เก่า อัน หนึ่ง ชื่อ เมือง
 ละโว้ จึง สมมุติเรียก ว่าเมือง ทพบุรี มี กำแพง แด ขัอม แล้วย ตั้ง
 ปราสาท ชื่อ ศุภิตมหาปราสาท แล้วย มี พระ ที่นั่ง ฝ่ายขวา ชื่อ สุธาสวรรค์
 ฝ่ายซ้ายชื่อ จันท พิศาล มี พระ ปรัศ ข้าย ขวา แล้วย มี น้ำพุ อ่าง แก้ว
 มี น้ำ ตัน น้ำ ดาด แล้วย จึง ตั้ง ทด ขุน ศร แด สระแก้ว แล้วย จึง
 ตั้ง วัด ทรง วัด หนึ่ง วัด มหาธาตุ วัด หนึ่ง จึง ตั้ง พระปราง สาม
 ยอด องค์ หนึ่ง แล้วย จึง ตั้ง เครื่อง ตัน แด พระ มาตา ทั้ง เสด็จ เสด็จ
 เสด็จขึ้น แด พระ ยี่เกา แด ผดของ พระองค์ อย่าง เทษ อย่าง ยี่ปุ่น มี มา
 แด ครอง นั้น

พบ ฉบับเก่า เห็น ว่า ตี จึง นำ มา ลง พิมพ์ไว้

โคลงสั้น เรื่องพระยาเอระกะมันนาค

๑ ประณามตามแก้วทอง	ชยศรี
ประณตอุษณายจาวีรย์	แห่งช้า
นบนาทบุรพการี	มรุตพ ทานแซ
ทุกช่องทุกชั้นฟ้า	ภวรรคพรหม
๒ คมบาทจิราขไท้	นฤบาท
นฤเบศร์เสวยศุขรมย์	ร่วมเกล้า
กรุงรัตนยิ่งรัชกาล	เก่าเกียรดี พระนา
เชิญชาติแรกกร้ามเผ้า	ฝ่าธุติ
๓ จะประพักษ์ภาติศธวัช	ศุภอรรถ
มัจฉะตะกปิณี	พระพร้อง
เรื่องเอระกะมัน	นาคราช
โดยระเียบโคลงสั้นคด้อง	คด่าวใจ
๔ ปวงอดีตภากย์ โพน	ภิกขุ หนึ่งนา
ศรีวิญสณนธรรมใน	ป้าช้า
พรวนกาลก็ถ่วงดู	สองหมื่น หนึ่ง
เบญนิจแต่ทั้งหน้า	ภาค. พย

คำโคลงยอพระเกียรติเจ้ากรุงธนบุรี นายสวนมหาดเล็กผู้แต่ง

๑ นายสวนมหาดเล็กเจ้า	จอมกษัตริย์
แถลงเรื่องราชศรีสวัสดิ์	กราบเกล้า
ถวายต่างบุษปรัตน์	มาตย์มาศ
ภุมวารเคื่อนแก้ว	สืบชั้นเกาะศรี
๑ บังคมบวรวิไล	ทรงทศ ธรรมนา
พระมื่นอยุธยา	ยอดฟ้า
ขอแถลงนิพนธ์พจน์	เฉลิมบาท พระเฮย
ไฉ้พระเกียรติท่อมกล้า	โตกยเด็จพระบุญ
๑ บุญพระภูวนารถเกล้า	จักรพาพ
ทรงฤทธิ์เดโชชาญ	เชียวพัน
พระสติวิธานญาณ	ขยันยศ ชนแป
ทรงสมาธิปัญญาอัน	แห่งกล้าฤาเสมอ
๑ เต็มองค์หรรษเรือง	รงค์รุช
ระดั่งพาหนครุฑ	คู่กล้า
ฤาจรจากกษेत्रสมุทร	มาทวิป นีแป
เนื้อหน่อพุทธพงษ์กล้า	ก่อสร้างโพธิญาณ

๑ พระศรีญาณประเวศคัวย	นรชน
เห็นทุกขเมทนีดล	แต่ชว้า
ยดลาคันพระพุทฺธพล	โรยร่อย
หวัช้วยเขิตฐบถ	ปลุกให้กงเขม
๑ จ้งยกพยัคฆาตรว้าม	กันดาร ขเดนา
จรรจากันทรบุรีสถาน	ทำนไท้
สถิตยณบุรีราญ	อริราช
หวัชดาคันถัมบรณ ให้	เทพธำรงศฤค
๑ ฝูงทวยราชภูทัง	พสุธา
มาพึ่งบารมีมา	มากพร้อม
ภักค้อยู่ถนอมบา	ทฤการาช
บาทพระเปนมกุฏย้อม	โดกยให้ คั่นเขม
๑ พระกรุณาพลเตียง	พลพล
ทวัชคทิกำชน	ขึ้นพร้อม
โดยมีวิทยาคน	ขยันยิ่ง
เคิมแต่งเคิมขนาดย้อม	ยกจันคอรถาน
๑ แม่พระจักรวคณเจ้า	จักรพาพ
ไ้แต่คัจฉฐณสถาน	ที่นี้
หมื่นราภระดาญ	ดาวิพ
เพื่อบุคาหารก	ก่อนต้นศฤหา

คำโคลงยอพระเกียรติเจ้ากรุงธนบุรี

หน้า ๕๕

๑ พระนามอบขีพซ้อน	ขีพิดร
อวยโภชนาทานอุทิศ	ทั่วได้
อเนกบริจาคนิย	ต้นองศา
รณิศหवादไหวไหว	นา
๑ พระคุณเอนกเถา	เชิดขั้สมณ
ยกหมู่ชนน	ด้นม
ทรงธรรมิการาช	ขีพไ้ว
เปนมกุฏแก่นไท	ตราโดก
๑ จึ่งแต่งถานที่	ทั่วทั่วฤาเสนา
ให้สถิตยถาวรไป	ภูมิไช
กตปาดสาใน	คราบเท้า
ธนบุรีทวีปเกิด	รณิศ
๑ เมืองเก่าครุฑด้วย	ศรีสร้างเวียงสถาน
พงผ่านผกโหมหัน	ระนามวัน
กองกอบทราภคพรพ	แหก
ครันพระมสถิตยพัน	เนียรชีพ
๑ ภูมิตถานที่สถิตยไท	กตบแผ้วของไธ
พ่างพิศณเขาวชิราณ	ไชยสถาน
ราชวังมขพิมาน	เสกสร้าง
เวือนรัตนชัยชวากว้าง	มดเกิด
	มีนา
	เพียบพันภูวด

๑ มีคนวนขนานน้ำพอง	ชนคัพ
เป็นที่ถาณสมุทร	ถ่อฟ้า
โรงทองพระถาณแด	คถ่งาน พระเอย
โรงพระถาณธำ	ร่ำๆถึง
๑ โรงธรรมพุกไฉ	ธำตรา
โรงอศวกเซนทรา	เพรศแพรว
โรงธรรมพิพาทษา	คถ่ำษ ฐรย
โรงพระโธสถณ	โรคให้มถายหาย
๑ พระคถ่งทวาทศถัน	โกค
ธมบคี่เหมื่อยมามี	มากพร้อม
คำถามาถย์มคี่	เตรียมเผ้า
ทิมกระท่อมพดถ้อม	รบนรวิธังใน
๑ บ้อมค้ำยคู้เขื่อนชั้น	ปรากการ
ในนอถวงเวียงถถาน	ทำนไท
หอรววิโรยชกญ	เรียงรอบ
ธมธรรมพากุไร	ผคิมเบองบทคี่
๑ คุกๆเรอเทพท	นญมิดร
ญากิณกรรมบถ	จากฟ้า
ถ่อมถวายพระบรมสถิ	ทรงเตช
เดอวิโดยงามถถ	เดคถำบุญถนอง

- ๑ มีชกักรินศัแก้ว เสวตรวงษ์
 รอยว่าอินทรชวยตง สู้ไท้
 มีสินทพชาติพงษ์ ขัตติยาศน์
 มีมรรณตรีไค ฟากฟ้าฤาเสมอ
- ๑ มีอัครเศฝ่ายซ้าย ขวามง
 หม่พระสนมองค์ อ่อนพริ้ม
 ย่อมเฝ้าขัตติยพงษ์ เมืองออก
 โดทยไต้ดมรมัน ถ่มดมเททรวง
- แคดองค์ทรงภักย์เพียง พิมพ์ดวรงค์ แดฤา
 ฤาว่าจันทรแจ่มจรัส สู้ไท้
 วิมลบุษบมณัน ฉายเฉิด ฉมณา
 สุกตักษณวิโดยไค เดือนฟ้ามาดิน
- ๑ มาทูลถนอมบาทไท้ ขจรขจาย
 คุรุคาราราย เรือฟ้า
 ถ้อมจันทรพิมพ์มหา หมกเมฆ
 จันทรเฉกจอมภพหัต เด็ดถ้วนคจรรณ
- ๑ มีนรนาวิศเรือง รบ้ำขำ
 วรรณสุนทรารำ เรือยว้อง
 ขุณเดิมราชทานบำ เรอราช
 เปนที่คุชเชษมชว้อง พวันพริ้มเพราไสว

๑	มโหรีเชิงม่านม้วน	พินอินทร์
	เป็นทนต์มณฑลทนต์	ยั่วดำ
	ตั้งอัครเทวินทร์	ขับก่อ ฤทธมณฑา
	เหมือนจะตอกซ้ำ	แซกซ่านำเชษฐ
	เจ้าหยอสีท้าวท่าน	สง่างาม
	นักพิศมัยพระสนมนาม	สีดวัน
	เฉลิมฉลองพระโอฐคาม	กิจราช
	ชาวขแมร์แดนถ้ำวัน	ด้อยอ้อมวังองค์
๑	ฝ่ายหม่อมมาดัยเฝ้า	บริบาล
	ชาญกิจชาญณรงค์ชาญ	เลิศถ้วน
	สมุหกลาโหมหาญ	หาญยิ่ง
	นายก ๆ พจน์ถ้วน	ถ้อยขบวรความ
๑	จัดศุภมภ์เดชถ้วน	ดบิชนาม
	หกเหล่าอาตาดนาม	แกว่นแกดัว
	แปดคำรจรรจรวีรดา	กมลราช
	มหาดเล็กชาววังแพร่	พริ้งพริ้งมวังวัง
๑	นักองรามนเรศม้วน	รามา
	เป็นปิ่นกำพูชา	ไชน้อย
	นักฟ้าทนต์มหา	อุปราช เขมรแป
	นาพิงบทรชัชชัย	ขึ้นเผ้าบริบาล

๑ แรกขวาวรเทศทั้ง	มลายู
จันผรั่งถิ่นตาต	คาบเผ้า
ถาวมอญย้อมถนอมชู	วรมาท พระนา
พระกรุณเหนือเกล้า	กม่อมเลี้ยงควรงาน
๑ ถ้วนหมู่พยุหัยศหัย้อม	ยืนรงค์
ทุกหมวดตฤกกระทรงทรง	ฤทธิเรือง
คุณคุณวิทย์ยาก	ทนดำคร
ย้อมชนะนคราเบียง	คำได้ฤาเสมอ
๑ พดหาญ ๆ นหิทธิห้าว	รณรงค์
ไชยสิทธิ์ฤทธาตรง	ต่อไท
ปราบเนียรชวีครองชัย	อริราช
พระเกียรติยศได้	ท่อมฟ้าดินเสกทอง
๑ พระเดชานุภาพพัน	พงษ์กษัตริย์
ควรแก่เศวตฉัตรวิรัตน์	เรือฟ้า
เป็นหลักโลกอุดมคัต	ใจโลกย์
ด้วยบุพบารมีกล้า	กว่ากด้ากดับแรง
๑ ไครอาอาตมตัง	ด้วยบุญ ได้ฤา
พ่ายพระกศัตพล	ทั่วทั่ว
ปราบคาภิเศกบน	ภทบริฐ บัวเย
ธมมศักดิ์มรรณค้ำ	เด่นฟ้ามปาน

๑ ใครที่โมหิตใหม่

รอยว่าเวรคามปลิด

ที่แรงแข่งอิทธิฤทธิ์

ย่อมร่ายยับด้วย

๒ ปางเมืองนครราชตั้ง

ก่อพิภพการบุรุษ

พระยกพยุหุรท

น้อยโทษเคียงใหญ่ต่าง

๓ ปางปาคดีบุตรเจ้า

แจ้งพระยศเคธา

ทรงงกักคือหังกา

ยังไม่หม่อมประนคเจ้า

๔ ยกพยุหยาตรเยื้อง

คังพระกฤษณคุรี

พลหาญเห็นหิทธิมี

ทดวงดั่งเขตรนครปล้น

๕ เจ้าปาคดีบุตรนั้น

ไปสถิตยเทพาพา

หน้เจ้าพึงคนนา

ทพัราชวีบรมแหะ

แต่ก่อนฤทธิ

ชีพม้วย

ภูวนารถ

เป็นเกล้าฯ ธรณี

คัพทบุษย์

คักถร้าง

ราญราบ

ชีพต้นตัญหยา

นครา

เป็นเกล้า

เกล่งอยู่เย

ตัญเจียมมทนาย

บทศรี

โตกยัดัน

ฤทธิภาพ

ไถ่ดุษทยไป

อปรา ไชยเฮย

พวคแพ

ทมิเจ้า

แรกม้วยเมื่องทลาย

คำโคลงยอพระเกียรติเจ้ากรุงธนบุรี

หน้า ๒๓

- ๑ จั๋งยกอพยพเจ้า
คานี้
พญาแรกเกรงบารมี
ส่งให้
มากวายนกับบุรี
มาดยั้ง เมืองนา
พระประทานอภัยให้
กตัมเด็จพระเพณเฑิม
- ๒ ปางสว่างคบุรีร้าย
แวงผิด
พุทธบุตรระพุทธกิจ
ก่อแกถ้ว
ทูล์ถุทวิธธิ
ฉาวราช
เสด็จปราบสัตว์นาปณเฑ
พอกพันสาคนา
- ๓ แถ้วถดของพุทธชาติแท้
สุวัค
สมณบรรพชิต
ใช้น้อย
พระอวยชนอุทิส
ทานท้ว
มีมโหศพชัย
ขึ้นชัยชนเขษม
- ๔ เมืองไชยที่ร่วมร้าย
เวียงสว่างค
พ่ายพระเดชคุณปาง
ปิ่นม้วย
กตัมหมคโรตมวงค์
มาเต่า
มากักดีเปณฑหารด้วย
อยู่ไต้บาทบงษ์
- ๕ ปางปากตัมบุรทั้ง
เวียงสว่างค
นครราชเสมาหมาย
ปิ่นหัด
กัแต่หน่งทหารกลาง
หมวดหนึ่ง กิด
กัจะมีไชยแก่ข้า
คักเสียนตยณแดยง

๑ พระเห็นพดพระห้าว	เหล็ดชหาญ
เกรงราชฐระดาญ	ชีพม้วย
จึงเสด็จผกัการ	ณรงค้วด รงับแฮ
หวั้งปราชหวั้งกรณด้วย	ตั้งขึ้นทรงกิด
● กรณคืบเค็จร้ายทัว	ชรณ
หม่มมาศย์เปรมปรีดิ์	ทัวได้
นำหน้าพระภูตทัว	ทุกเมื่อ
ทรวัยกคงโกปให้	ทุกเถี้ยวโดยหวั้ง
● ทหารเอกพระมอหม่น	เมืองเอก
คามที่ตรีโทเศก	ส่งให้
ชานานามย้อมอดิเรก	ค่านั่ง มีนา
ทั้งราชนิทราให้	เสกต่างตามชบวร
● เจ้าคารานเวศะร้อง	รวินษ์
ทรงพระกรุณาปลง	โปรดให้
ครองปาดดับศรทรง	ชรณิศ
ตั้งพระฤไทยไท้	ท่านตั้งตามสถาน
๑ เจ้าพญาอนุชิตเชื้อ	อาสา
ครองพิศณุโลกา	เพริศแพรว
เจ้าพญาพิไชยรา	ชาชื่อ ภาแซ
ครองสวรรค์โลกแผ้ว	ผ่องหน้าใจกิด

คำโคลงยอพระเกียรติเจ้ากรุงธนบุรี

หน้า ๒๓

๑ เจ้าพญาอนันท์วัชเรือง	ณรงค์ฤทธิ์
ครองนครสุวรรณภูมิ	ผดแผ้ว
ฤทธิ์จะประมาณสุด	คำร่า ถึงญา
เจ้าพญาสุวรรณศักดิ์	โปรดให้เมืองสุวรรณ
๑ บำเหน็จตำแหน่งน้อย	พอประมาณ ก็ดี
พระโปรดประทานสถาน	ที่ได้
เป็นพญาพระหัตถ์ทหาร	ในนอก
เมืองเอกโทศรีให้	ครอบงำประชาชน
๑ ประมุขนกเรศแก้ว	อยู่ทวยหา
หน่นายได้หนีออกมา	ทวนทั้ง
ร้อยสี่บุรีสถา	พรทั่ว สถานแป
พระมอขมาชัย ไปตั้ง	แต่งไว้เป็นเฉลิม
๑ นานาประเทศขึ้น	ยังถวาย
เป็นที่ทุกทางถวาย	คอกไม้
หิรัญรัตนทองพราย	สรรพสิ่ง มานา
ทำพญาไทรไช	มอขมเกด้าสดุดี
๑ คานันคเรศเจ้า	นครา
ตั้งสุวรรณบุษปมา	กราบเกด้า
น้อมถวายปิ่นอยู่ทวยหา	ภูวนารถ
กถักรักภักดีเจ้า	ผู้เลื่อมมทมุด

● กรุงศรีวัดตนาคนเจ้า	กรุงกษัตริย์
ตั้งพระสุพรรณมัญ	บอกร้อน
น้อมถวายบุษปรีติ	นมาศ มานา
มาพึ่งบารมีคือน	คัตราัยรอนเชญ
๑ ท้าวทวันคเระคือน	ณมกร
ตั้งสุวรรณมาถยักร	จรดเกล้า
มาถวายบทบวร	วรราช
กัณธยักราศิเจ้า	นอบน้อมสตุติ
● พระเคียวบุญตาภเลียง	ประชากร
เป็นบิครมาคร	ท้าวหล้า
เป็นเจ้าแตรครุสอน	ตั้งโลกย์
เป็นศุขทุกกัณธหน้า	นิกรทั้งชายหญิง
● เป็นที่พำนักกัณ	นรชน
เป็นที่กรุณากน	ยากไร
เป็นที่ตั้งสัตว์คต	เมืองโมกซ์
เป็นทวีปย์บุณให้	ท้าวหน้าเมืองเชชน
๑ พระยดพดหนักหนัน	พสุธา
ขยายยกันคัรามา	โหม่สรวง
เทียมสรวงบุรีสตา	พรทิว สถานเฮย
มโหศพครบตั้งสตา	หลากเหล่นงานคตของ

๑ แล้วยให้ปดองดำครกวัน	ขบวนหาญ
ตำรวจ ๆ ตำรวจด่าน	แถวนักดำ
ม้าทวนต่อทวนทาน	แทงรื้อ ฆ่าแฮ
ม้ากลบกดขี่กระบี่ม้า	วิ่งม้าพนันเร็ว
๑ พดหาญเป็นคู่เข้า	ผชันหาญ
โหมฮึกทุกโครมทยาน	ชู
เคยหักอวีราน	เร็วรุก
นี้สู้รู้ต่อสู้	ไม่แพ้ขอเดมอ
๑ เสด็จต่อได้ให้เดียด	ปดองเซอ
พดคาบส่งมือเอกของ	ต่อสู้
ท่ามนี้ฤทธิแรงเรอ	สู้ยิ่ง ขยันแฮ
โถมฟาดดำคราหุ้ย	ผัดเหตั้นเป็นเดดิม
๑ คาบด้างคังโคดคั่น	จบันแรง
แขกกระบี่คำแห่งแรง	แข่งเหตั้น
กระบี่ต่อกระบี่แทง	ฟันฟาด กันนา
ทวนต่อทวนขึ้นเต็น	ต่อสู้ขยัน

๑ พงษ์วักขณังจำง่า

พิภพแควรวรณ

หมื่นตบของคตตบของตาม

เหล็กก็เหล็กนิไม้

๑ สองมือหงอกหง้าม

หอกกบงับงาตมเจน

หอกคู่จะคู่เกน

คู่กฤชฤทธิ์บองบ้อง

๑ ตัดสิ้นอาวสุสัน

มวณหมัดจัตตญมอ

มวณหมิงยิ่งหมิงญา

เคียนคาคคู่กันคิน

๑ มวณเคียนก็ค่อเคียน

เหมือนเต่ากับกบกัด

พังเห็นพังอุบัติ

สิ้นฤทธิ์แรงโรยคว้าน

๑ เสรีจากการสยมโทษให้

ท่อนทุกคนครัน ๆ

ตามวันบรจากบัน

ธรรพสิ่งธรรพให้

งอนงาม

พริ้นได้

ชบวนไต้ ก็นนา

ค่อไม้ถัดางสนาม

หอกเขน

จ๋ยจ๋ย

กะคู่ ก็นนา

บัตเตสันหลายถด

ชบวนถ่อ

หมัดหมื่น

ชายเบรียบ เฒ่อแฮ

แปดเบ่องชบวนชาย

คุมรัตน

เก่งจ้าน

บังเกิด มีแฮ

ชอดหน้าคาหมอง

วางวัด

แต่ได้

ทานทัว ชนนา

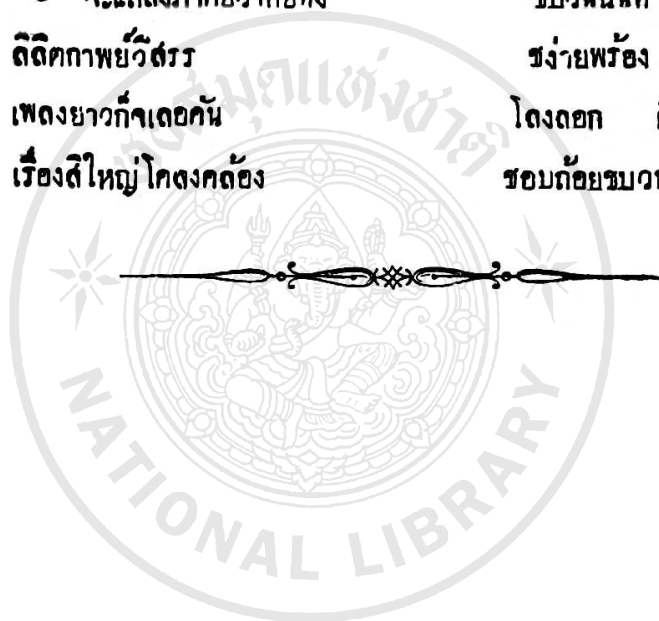
ทัวแท้ ไทยทาน

๑ พระทานผู้ไต่ยอม	ทำบุญ
ยอมแก่ศัตรู	ส่งให้
เป็นเนืองนิตย์	ทรงร ฤทธิญา
พระจะสุขสวัสดิ์ได้	ยึดเท่าตามผล
๑ จะภิชโยภาพด้วย	ปรีชาญ
ตราบศรีโพธิญาณตน	บาปแก้
จะเรื่องเกียรติพิศาล	สุดโลกย์
ด้วยบพวรม์แก้	เลิศดำแดนไทร
๑ ขอพรพระพุทธร้อง	ดีพรพร
จงแผ่พระเดช	เป็นแก้
ตราบเสด็จโพธิญาณตร	ตราโลกย์
ศักดิ์เจ้าบุญอันเข้า	คู่ห้องนฤพาน
๑ ขอพรธรรมเจ้าช่วย	ธรรมธรรม
แปดหมื่นสี่ธรรมอัน	ของ
พระโคตมพุทธ	ดัง
ให้พระบิณฑ	ตรัสรู้ทองถวิล
๑ ขอพรพุทธบุตรผู้	พุทธพงษ์
เรอที่สุดศีลทรง	ถ่องถ้วน
ให้พระบริบาล	ชวนศ ยินนา
ไหลหลั่งโกลหลั่งถ้วน	สู่ไทนิจกาด

๑ ขอพรขมรเนศเจ้า	อมรเมณ
ทรงอาศน์อุศภแคน	ฟากฟ้า
เชิญช่วยบพิตรเสน	ด้ามารก
เดงทิพไฉนนาถ้า	แห่งถ้วนชวนเห็น
๑ ขอพรหริรักษ์เรือง	จักรา ฤชเอย
ภูฤทธีจางฤทธิมา	แก่ไท้
ปรามนารหม่น้ำจจา	มิตรราช
ให้ประสิทธิ์ไชยให้	คึกเถียนสมบแสง
๑ ขอพรกมลาคท้าว	ทรงหงษ์
ให้พระสรีรกายคง	อย่าเศร้า
พระชนมย์คยาอคง	พันชวบ
ให้อับศรสนมเฝ้า	นับร้อยพันทวี่
๑ ขอพรเทวราชไท้	เทวกรรม
นำเสวตรกุญชรจรัส	สู่ไท้
ให้ครบยศถาบรรด	มาสู่ พระนา
เป็นข้านินาคให้	ขึ้นท้าวชมเชน
๑ ขอพรพลาหกไท้	เทวมุตร
ให้ตกคามรอุยุด	คิต้อง
อย่าให้ผิดรตุตุ	เคื่อนเคค
ให้ราษฎรอยู่ชรัง	แซ่ชวังเย็นเชน

๑ ขอพรเทวท้าว	วาทา
ภาพัฒราเพยพา	ขึ้นไท
ขอพรพระคงคา	กตัตมทร
อย่ามากอย่าน้อยให้	โภชนันท์ของาม
๑ ขอพรยมเวศเรือง	อโรคนา พยพะย
เชอทิพโนยนา	อุชณ
ช่วยขจัดหมูโสรธา	นัราช
ให้รินพระนครขึ้น	กวดร่ายชขายเรียม
๑ ขอพรจักโลกยท้าว	บริบาท
มาช่วยบวรวิษัณฐาน	ท้าวไท
อย่าให้สัตว์บาปพาต	เวียงราช
สการวณันให้	มีนเกล็ดภูตเขม
๑ ดันสุนทรพจน์ชา	ชขายแรง
ยังขาด มลความแฝง	อยู่บ้าง
หากมีภักดีแสดง	โดยเดช
กวมิกวรคำอ้าง	ผิดเพี้ยนอภัยขอ
๑ คิดด้วยสุจริตด้วย	กตัญญู
คุณพระปกกระหม่อมข	ขึ้นช้อง
หาสิ่งจะสนองภ	ชรสุด ส่นองนา
จึงแต่งตามชนวนค้อง	เรื่องไว้เป็นเฉลิม

๑ หวังให้บุตรเฝ้า	อนาคค
ให้มารากฎเกียรติยศ	ปิ่นเกล้า
ไปยดแต่ดัดบพจน์	ราวเรื่อง ส่นองนา
ก็จะสาธุการเข้า	คำขั้สมผล
๑ จะแกดงภากยวากยทั้ง	ขบวนฉันท
ติติกาพยวิสูตร	ขง่ายพ้อง
เพลงยาวก็เจตณัน	โถงดอก คีนา
เรื่องสี่ใหญ่โคตงคด้อง	ชอบถ้อยขบวนความ

จดหมาย

การ ปฏิสังขรณ์ วัด พระเชตุพน

ใน แผ่นดิน พระบาท สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์

ศุภมศิก พระพุทธศักราช ล่วง สองพันสามร้อยสามสิบเอ็จ
พระวษา ณวันจันทร์เดือนสิบเอ็จแรมแปดค่ำปีระกานักลัดเชกศก
สมเด็จพระบรมธรรมคุณมหาราชาธิราชพระเจ้ารามาชิตี บรมนารถ
บรมบพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ผ่านพิภพไชยสวรร ยาศิขิตถวิลยราช
กรุงเทพทวารวดีศรีอยุธยา มหา คิลกภพพรรัตน ราชธานีบุรีรมย์
อุดม พระราชมหาสถาน เลิศย ทอดพระเนตรเห็นวัดโพธาราม
เก่าชำรุดปรักหักพังเป็นอันมาก ทรง พระราชศรัทธา
จะปฏิสังขรณ์สร้างให้บริบูรณ์งามขึ้น กว่าเก่า ซึ่งเป็น ที่ลุ่มตื้น
ห้วยคลองสระบ่อวังคูอยู่นั้น ทรง พระกรุณาให้เอา คนสองหมื่น
เศษขนดินมาถมเต็ม แล้ว รุ่งขึ้น มีหนึ่งสองปี กลับ ยุด ลุ่มไป
จึงให้ซื้อมูลดินถม สิ้นพระราชทรัพย์สองร้อยห้าสิบห้าตำลึง
จึงให้ปราบที่นูนมูลดินเสมอกันแล้ว ครั้นวันพฤหัสบดีเดือนสิบ
สองแรมสิบเอ็จค่ำ ปีฉลู นกเล็กเบ็ญจะศก ให้จัดการปฏิสังขรณ์
สร้างพระอุโบสถ มีกำแพงแก้ว กระเบื้องประดับมณฑป
ใน กำแพงแก้ว แล ท้องพระเบียงขึ้นในชั้น นอกก่ออิฐห้าชั้น
แล้วคาบปูน กระทำพระเบียง ล้อม สองชั้น สิ้น พระเบียง

ข้างใน ประดับ กระเบื้องปูระ . ผั่งหลังพระระเบียงเขียนเปนลาย
 แย่งมุม พระระเบียงนั้นเป็นจัตุระมุขทุกชั้น มีพระวิหารสี่ทิศ
 บันดาหลังคา พระอุโบสถ พระวิหารพระระเบียงนั้น มุงกระเบื้อง
 เคลือบ สีเขียวเหลืองล้วน ตรงพระวิหารทิศตะวันตกออกไปให้ชักราก
 พระเจดีย์ใหญ่กว้าง ลีบว่า ลึกห้าศอก ตกเข้มนเอบอิฐหักได้
 กระทุ้งให้แน่น แล้วเอาไม้ตะเคียนยาว ก้าวว่า น้ำศอก จัตุรี
 เรียง ระดับ ประทับ กันเป็นตารางสองชั้น แล้วจึงเอาเหล็กคอกเหล็ก
 ใหญ่ยาวสองศอก ตรึงตลอดไม้แกลงแนงทั้งสองชั้น ทว่างช่อง
 แกลงแนงนั้นเอาอิฐหักทรายถม กระทุ้งให้แน่นดีแล้ว รุ่งขึ้น
 จันศุกรีเดือนสามขึ้นสิบค่ำมีชาลนบศกเพล้าเช้า ถมเด็จพระเจ้า
 อยู่หัวเสด็จพระราชดำเนิน พริ้มด้วยพระวาชของชาลนบฯ เสดนา
 พุฒนามาตย์ราชปโรหิตโหราจารย์ มายังที่สถานพระมหาเจดีย์
 จึงให้ชักชะลอมพระพุทธรูปปฏิมากร ศิวลวรเพ็ชร อันชำรุดรับมา
 แต่กรุงเก่าเข้าวางบนราก ได้ศกฤษ ประโลม ข้องกลองแตร
 สังข์ดุริยางค์ดนตรี มีพาทย์ เสด็จทรงวางอิฐทอง อิฐนากอิฐเงิน
 ก่อราก ข้างตลอดของอุสิพระบาททั้ง ปวง ระคมกัน ก่อฐานกว้างแปด
 วา ถึงที่บันจุจึงเชิญพระบรมธาตุ แด่ฉลองพระเขี้ยวแก้วองค์หนึ่ง
 พระเขี้ยวทององค์หนึ่ง พระเขี้ยวนากองค์หนึ่ง บันจุในห้อย
 พระมหาเจดีย์ แล้วก่อลืบต่อไปจนลำเรือยกยอดสูงแปดสิบ
 ศอก กระทำพระระเบียงล้อมตามด้าน ผั่งนั้นเขียนนิยาย

รวมเกียรติจึง ถวาย นามพระมหา เจดีย์ศรีธรรมเพ็ชดาญาณ แด ใน
 วงพระระเบียงชั้นใน มีพระมหาธาตุสี่ทิศนอกพระระเบียงชั้นนอก
 หว่างพระวิหารคตนั้น มีพระเจดีย์ฐานเดียวห้าพระองค์สี่ทิศ
 ยี่สิบพระองค์ เข้ากันทั้งพระมหาเจดีย์ใหญ่ พระมหาธาตุเป็น
 สี่สิบห้า พระองค์บันจุพระบรมธาตุชั้น และมี พระวิหารคตสี่ทิศ
 กำแพงแก้วล้อมประตูชุมประตูกระเบื้องเคลือบสองประตู มีรูปสัตว์
 ประตูละคู่ ทำหอไตร มุงกระเบื้องห่มจีบดอกฝา แดเสา มีดของลายรด
 น้ำ แดตุ้มปรางสาทไล่คำภีร์พระปริยัติ ไตรมีภูตทำการ
 ปะเวียง หอระฆังพระวิหาร น้อย ซ้ายขวาสำหรับ ทายกไหว้พระ
 พุทธรูป ชุดตระน้ำปลุกพรพรรณ ไว้ทำ ศาสดารายห้า ห่องเจ็ดห่อง
 เก้า ห่องแปดสิบเจ็ดศาลา เขียน เรื่องพระชาฎกห้าร้อยห้าสิบ
 พระชาติทั้งคำรยาแลฤๅษี คัดตนไว้ เปนตาม ทำกำแพงแก้ว ล้อม
 รอบนอก มีประตูชุมประตูกระเบื้องด้วยสิบประตู มีรูปสัตว์
 ประตูละคู่ มีประตูชุมประตูกระเบื้องเคลือบเก้าประตู
 ทั้งประตูกำแพงคั่นสอง เปนสิบสองประตู มีรูปสัตว์ประตูละคู่
 เปนรูปสัตว์ยี่สิบสองตัว แล้วย ทำคอกแลกุฎีหลังหลังสองห่อง
 สามห่องสี่ห่อง ห้า ห่องหกห่องเจ็ดห่อง ฝา กะดาน พื้นกะดาน
 มุงกระเบื้องแปด กุฎีร้อยยี่สิบเก้า ทำหอฉันหอสวดมนต์ ศาลาต้มกลัก
 ตากผ้า สระน้ำทำ กำแพงล้อมกุฎีอีกวงหนึ่ง งามแลริมฝั่งน้ำนั้นมี
 ศาลาสามหน้า ต้นตะพาน พระสงฆ์ ถวายน้ำ ทำเว็จกุฎีสี่หลัง

แต่ใน พระอุโบสถพระวิหารพระเวียงนั้น เชิญพระพุทธรูปปฏิมากร
อันหล่อด้วยทองเหลือง ทองล่ำวียด ขำรูปปรักหักพังอยู่ณะเมือง
พระพิศณุโลกย์เมืองสุวรรณคโลกย์ เมืองสุโขไทยเมืองลพบุรี
เมืองกรุงเก่า วัดศาลาลี่หน้าใหญ่่น้อย พันสองร้อยสี่สิบแปด
พระองค์ลงมา ให้ช่างหล่อต่อพระศอพระเศียรพระหัตถ์พระบาท
แปลงพระภักตร์ พระองค์ ให้งามแล้ว พระพุทธรูปพระประธาน
วัดศาลาลี่หน้าหน้าตักห้าศอกสี่นิ้ว เชิญมาปูณะปฏิสังขรณ์เสร็จ
แล้ว ประดิษฐานเป็นพระประธานใน พระอุโบสถบันจุพระบรม
ธาตุ ถวายพระนามว่าพระพุทธรูเทวะปฏิมากร แลผนังอุโบสถเขียน
เรื่องทศชาติ ทรมานท้าวมหาชมพู แลเทพชุมนุม พระพุทธรูปยืนสูง
ยี่สิบศอกทรงพระนามว่า พระโลกนาถศาสดาจารย์ปรักหักพัง
เชิญมา แก้ววัดพระศรีรัตนเพชรกรุงเก่า ปฏิสังขรณ์เสร็จแล้ว
เชิญประดิษฐานในพระวิหาร ทิศตะวันออกมุข ห่องบันจุพระบรม
ธาตุด้วย ผนังเขียนพระโยคาวจร พิจารณาอาศลิบแลอ้อมัญ
ญาลิบ พระพุทธรูปวัดเขานินทรเมืองสุวรรณคโลกย์หล่อด้วย
นากหน้าตักสามศอกสี่หาพระกรมิได้ เชิญลงมาปูณะปฏิสังขรณ์
ท้วย นากเสร็จแล้ว ประดิษฐานไว้เป็นพระประธานในพระวิหาร
ทิศตะวันออกบันจุพระบรมธาตุถวายพระนามว่า พระเจ้าไตรโลคนวง
ไมพระมหาโพธิมีคันพระมหาโพธิด้วย แลผนังนั้นเขียนเรื่องมาร
ผจญ พระพุทธรูปหน้าตักสี่ศอกห้านิ้ว เชิญ มาแต่กรุงเก่า

ปฏิสังขรณ์เสร็จแล้ว ประดิษฐานไว้ในพระวิหาร ทิศใต้ถวายพระ
 นามว่าพระพุทธรูปเจ้าเทศนาพระธรรมจักร มีพระปัญญาวิคิต์
 ทำนั้่งฟังพระธรรมเทศนาด้วย แลผมนั้นเขียนเรื่องเทศนา พระ
 ธรรมจักรแลเทศนาดาวดึงษ์ พระพุทธรูปนำคักตามศอกคืบลิ้น
 เชิญมาแต่ลพบปฏิสังขรณ์เสร็จ แล้ว ประดิษฐานไว้ในพระ
 วิหารทิศวันตกบันจุพระบรมธาตุ ถวายพระนามว่าพระนาถ
 ปรง มีพระยา นาลแสดงฤทธิ์เล็กฟ้งพานมัตันจิตด้วย แลผ
 นั้นเขียนเรื่องพระ เกษธาค พระพุทธรูปหล่อใหม่สูงแปดศอกคืบ
 ทำนั้่นประดิษฐานไว้ในพระวิหารทิศเหนือบันจุพระบรมธาตุ ถวาย
 พระนามว่า พระน้าเลไลย มีช้างถวายคนทีน้ำ มีวานร ถวาย
 รวงผึ้ง แลผมนั้นเขียน ไกรยภูมิ.ชาพระสุเมรุราช แลเขาฉก
 นันท์ทวีปใหญ่ทั้งสี่ แลเขาพระ หิมพานต์อะโน คาคระ แลมี
 มหานั้ต์พระพุทธรูปในพระอุโบสถอารามเก่านาคักลีสอก เชิญ
 เข้าประดิษฐานไว้เป็นพระประธานในการปเวียญ แล้วจัดพระพุท
 รุปไว้ในพระระเบียงชั้นนอก แลวิหารคด เป็นพระพุทธรูปมา
 ห้เมือง จารุคปฏิสังขรณ์ขึ้น ใหม่หกรั้ยแปดสิบเก้าพระองค์
 พระพุทธรูปทำด้วยอิฐปูน ถ้ำหรั้ยอาราม ชำ รุกอยู่ระยแปดสิบ
 องค์ เข้ากันเป็นพระพุทธรูปแล พระพระหรรดแปดร้อยเจ็ดสิบ
 สองพระองค์ลงรักปิดทองลำเร้ง เหลือนั้นชำ ทุลลของทุลลพระบาท
 ลัปรัยทนายกรับ ไปบุณะไว้ในพระอารามอื่น แลการฐาปะ

มหาพระอารามเจ็ดบั้งทำเดือนยี่สิบแปดวันจึงสำเร็จ ขึ้นพระราช
 ทิพย์ แต่ที่จำได้ คิดคำดินถมอิฐปูน ไม้ซุงตัก ขอนสัก ไม้แก่น
 เหล็กกระเบื้องพื้น ไม้ฉากทำโรงงานร่างร้านเรือนข้าพระ เดว
 กระจกานกุน้ำอ้อยน้ำมัน ยางชันคืบฤก ทองเหลืองทองแดง
 ศรีผึ้งหล่อฐานกระจะถนั้วักทองคำกระดาดชาดเงิน เครื่องเขียนรง
 ดินแดง พระราชทานช่างแด่เลี้ยง พระสงฆ์เลี้ยงช่าง แล้วช่วย
 คนชายฉกรรจ์ หกสิบหกคนต้ม ไนคั่วของร้อยยี่สิบสี่คน เป็นเงิน
 เก้าสิบห้าชั่งสิบเบี้ยคำถึง ลักแซนขวาถวายเป็นข้าพระบาท
 ไว้ ใน พระอารามตั้งหลวงพิทักษ์ ชินศรีเจ้ากรมขุนภักดีศรีธรรมปลัด
 กรมควบคุมข้าพระรักษา พระอาราม เข้ากันขึ้นพระราชทิพย์
 ต่าง แด่ ช่วยคนเป็น เงิน สามพัน เจ็ด ร้อย แปดสิบ ห้าชั่ง หกคำถึง
 แล้วทรงพระกรุณา ให้เอา แพร ด้ายย้อมคว้ง ทรงพระพุทธรูป
 ใน พระวิหาร ทิศพระ ะเบียง พระวิหารคด การ ปะเวียญพระ
 มหาธาตุเจดีย์ ใหญ่น้อย ถิ่นแพรร้อยนับแต่พระพุทธรูทเาะประฏิมากร
 ใน พระอุโบสถ ทรงผ้าศรีทักขิมชั้นในคาดชั้นนอก ครั้นณะ
 วันศุกร์เดือนห้าแรม สิบสองค่ำ บัระกา ตรีนศก ให้ตั้งการฉลอง
 อารามนา พระราชาคณะเถาณานุกรมอธิการอันดับฝ่ายคันธะ วิษั
 นาทระ พัน รุปพร้อม กัน ณะพระอุโบสถ เพลาม้ายแล้วสี่โมง
 ห้าบาท ถม เค็จพระบรมนารถบรมบพิตร พระพุทธรูเจ้าอยู่หัว
 เสด็จพระราชดำเนิน พร้อมด้วยถมเค็จพระอนชาธิราชพระราชวงษา

นุวงศ์เสนาพุดามาศราชปโรหิตาจารย์ มายังพระอุโบสถ
ทรงสมาทานพระอุโบสถศีลแล้วหลั่งน้ำอุทิศเทกลงเหนือพระหัตถ์
พระพุทธรูปปฏิมากร ถวายพระอารามคามพระบาฬีแก่พระสงฆ์
มีองค์พระพุทธรูปปฏิมากร เป็นประธานมานานปรากฏ ชื่อคือ
พระเชตุพนวิมลมังคลาวาส มอบถวายพระวันรัตพิพัฒนญาณ
อดุลสุนทรวณายกบัญชากระทรวงมหาดและนิศบวรทักษิณาคณะสังฆาราม
ความวาลีสถิตในวัดพระเชตุพน แล้วถวายแก่พระพุทธรูปปฏิมากร
แพรวยกไทรย์หนึ่ง บาคร์เหล็กเครื่องอัฐบริวารพร้อม
นํ้ามก้ามหยา เครื่องนํ้าพร้อมพัดแพรวร่วมแพรวเลื้อยอ่อนโยเดาโศคนะ
กาฬำชันมุขชวดแก้วใส่นํ้าฝุ่งนํ้ามันพรวนํ้ามันยา กลักไล่เทียน
รูปถึงละว้อย ไม่เท่ารองเท้าลายสะเดียง พระสงฆ์พนหนึ่งก็ได้
เหมือนกันทุกองค์ ครั้นจบพระบาฬีที่ทรงถวาย พระสงฆ์รับลาธุ
พร้อมกันประโคมคุยางค์ดนตรีแด่สงฆ์ซึ่งกลอง ถิ่นไปด้วย
ศัพทลำนี้อยกถ้อง โกลาหล พระสงฆ์รับพระราชทาน แล้วไป
ตรงน้ำครองไกรมาสวดพระพุทธรูปมนต์เทลาเย็น วันละพันรูป ประ
ปฏิบัติพระสงฆ์ฉันเข้าเพนสามวันพันรูป ถวายกระจากทุกองค์
ให้มีพระธรรมเทศนา บอกอานิสงฆ์ทุกวัน แล้วปฏิบัติพระสงฆ์
ซึ่ง ศรัทธา คำตอกไม้เพลิงบูชา พระรัตน ไทรย์ฉันเข้า ทั้งเจ็ดวัน
เป็นพระสงฆ์หกร้อยยี่สิบสี่รูป ถวายผ้าตบงทุกองค์ถวายบาค
ร์เหล็ก ซึ่งพระสงฆ์ไม่มีครองแล้วถวายกระจากเลื้อยร่วม รอง

ทำอุปเทียมนไม้เท้าด้วย แล้วให้ตั้งโรงช้อทาน เลี้ยงสมณะ
 ขีพราหมณ์อาณาประชาราษฎรทั้งปวง และมีโขนอุโมงโรงใหญ่หุ้ม
 ละครมอญลวาระบ่ามงครุ่มคลาติไม้ ปรบไถ่จั่วเงินญวนหกระเมนใต้
 ลวด ตลอดป่วงลำแพน นอนทอดคาบถึงโถล่อแก้วแลมวญ เพลา
 กลางคืนประทัมไปด้วย ประทัมแก้วระย้า แก้วโลมพวงโลมราย แล
 ตกไม้รุ่งสว่างไปตั้งพระอาราม แล้วให้มีหนังสือลงเกล้าโรงมิดะ
 ไม้เพลิงขึ้นละสองร้อยพุ่มระทวใหญ่แปดระทว พลุ่ประทัมเพื่อง
 ตกไม้ขึ้น ตกไม้กระถาง ตกไม้กลต่าง ๆ แลมีกล่อแก้วญวน
 ลำโคม เปนที่โลมมนต์บูชาโศฬาริกวิเศษ เปน พระราชทรัพย์
 ทิ้งทานขึ้นกรมพลุ่ ผลิตพิทักษ์คำพระราชบุตรพระภาคิไนยราช
 แลนางพระธนมราชกุมารย์ศักรนาว่า ผลิตละห้าช้าง ดีชะสองช้าง
 เปนเงินสามร้อยตามลิบแปดช้าง เงินโล่ผลมนาวร้อยหกสิบ
 แปดช้าง เข้านทั้งทานห้าร้อยหกช้าง ผลิตทั้งเงินคำผ้าทรงพระ
 ตกไม้ลิตบูชาเลี้ยงพระสงฆ์ กระจาดแลโรงฉัฟานเครื่อง
 ไทยทานทำเครื่องโขนโรงโชน เครื่องเล่นเบ็งเล็งพระราชทาน
 ทวามโหวศพแล ถวายระย้าแก้ว โคมแก้วบูชาไว้ในพระอาราม
 เปนเงินในการฉลองพันแก้วร้อยตามลิบช้างดีคำดัง เข้านทั้ง
 ผลิตวังเปนพระราชทรัพย์ห้าพันแปดร้อยสิบเอ็ดช้าง

(ยังมีต่อไป)

โคลงนิพนธ์ถวายพระเกียรติ

โคลงถวายขอพระเกียรติ

ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาไลย

พระราชนิพนธ์

ในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

ยังคงดำรงพระยศอยู่ในที่พระองค์เจ้าต่างกรม

ว่า

ถวสมรพิชิตบาทบงกช ไททศจรรณพพิตร กฤษยาเพ็ญญาณ
สุทธาราชจักรี ศรีอยุธยาธิบดี พินฟ้าเพ็ญเกียรติขจร ภาวนศุข
ศรีสวัสดิ์ ภิรมย์รัตนไตรยา ถาปนาสาครเจ้า ทุกคำเข้าชื่น ชัก
ชนคั่นแตกฟ้า ทุกทิวหน้าห้อมมทยุคต จดบันญาไชยล้ำซ้อง พ้อง
ไชยเพรียกชิงอุดม เจ้าอยุธยาเมษะ เจ้าเศวตโรยรา ตามคเชน
ทราผืนอกผู้มอง ส่องกิริณีทองเทียมรัก เมญจครวรัตน์เฉลิมเวียง เพียง
จักรพรรดิราช อัดช้างชาติศักรพงษ์ วงษ์วิคณุกนิ์ เจ้าอัครราชธานี
เจ้าหน้เวียงราชยศ เจ้าทศพรพยุหพต เมญจตามนต์เจมจบ เจ้าพรธนาธิ
ติเคิกหน่ม่น้ำ ก้าศึกโหรบรรณพ เจ้าพิภพสีมา เฉลิมคุณิตาปราสาท
นพมาศถเลิกลอง ฤกษ์องแก้วเนาวรัตน์ พระปรีชาญาณ เฉลิมพินาน

หน้า ๒

วิจารณ์

รัฐยา จันทาอุไรเรือง มถัมเมตธองจัญจรัส เณติมจักรพรรดิพิณ
ปามสุทพพมาตัง แข่งทิพษกามา ราชาศน์สุพรรณทั้ง กังเสวตร
บวรฉัตร มุขมกรตันไธภณ เณติมมณฑิราโดย พิศประไพไพโรจ
โชติชวติพรชัยแพรว คลังแก้วแก้วมณของ ทองเงินมากเหลือตรา
เครื่องราชริราช โอภาศ์พื้นสุพรรณรัตน์ กาศิกพัชรพัชรภรณ์ เพียง
อมรทิพย์ ไธสุรีย์ สมบูรณ์ด้วยสมบัติ รัตนไทรยก็เรือง ประเทือง
ทางจรรยา ด้วยราชาคณดั่งนี้ สมเด็จพระอริยวงษญาณ เปนประธาน
สาสนเจ้า ย้ากระมลเปรมปราช พระบาทไท่ท่านอุทิศ นิจาริตรเพิ่ม
ภุณณณ เณพศุศุศุศุศุศุศุ ประดับกระษัตริย์ภิรมยา ป็นคณานาฏบริ
พาร วิมตมานศรีสวัสดิ์ สุนทรรัตนาวรี ภักดิ์คณอุดม สุรางค์
สนมเน่งเนื่อ เชื้อมาคยาภุณณณ อีกอนงค์บารเอน์เวียง เพียงอัมพรสุรางค์
ว่า ในสุราษฎร์ไท่ งานไธอเนกนั้ ประดับกระษัตริย์ภักชรรณ์ สรวณชัย
วันทนาบาท ราชบัณฑิตยพิตร กฤษดาญาณพิเศศ ทรงสุเคร
เลื่องเลื่อง เจ้าหลกพัทพัทดิน ปราบอินพ่ายพินาศ ลำดับราชประยุ
ภุณณณสวัสดิ์เปรมปราช หยั่งบุญญะภิธรรม จอมพลพันพดหมื่น ขึ้น
หญไทยจงรักษ์ อีกเอกชัยบิต มุขมนตรีคยาภุณณณ รุธิบาท
มณณ ศักดิ์ยศเลื่องเลื่อง ชื่อค่อเจ้าจอมกระษัตริย์ คัดความเมื่อง
แท้แท้แ่ง อย่างเยี่ยงติณนั้ หักศัศรทุกคำจ น้าวณครมานน ป็น
พิภพกรงไกร ทรงจรรยไชยรณยุทธ อัมพรจรรย มีมหาสังข์สวัสดิ์
ภักติธนาภุณณณพิเศศ มียานเสวตรภุณณณ สุนทรภักษณณณโดย เณตร
ไธยรรณณ ศรีสวัสดิ์ยังยศ เณตรภักษณณณเลศ เกิดกระภุณณณ

กิรีณเทพกฤษร บวรเสวตรถัฏณา อินทวโอยวาวังรักษ์ ฉัททันต์
 ศักดิ์สูงสม อักขรมหัศติณทร์ กรินทราชาติสมพงษ์ มิ่งมงคลราชน
 บรมนาเคนประทุมทันต์ ประยุรพันธุ์จักรภักทร ถ้วนสรรพลักษณะเลิศล้ำ
 หล้าเลื่องระบือเดช อิศวรเรศโมฬี เฉลิมศรีอยุธยายิ่งล้ำ มียาน
 ม้าสินธุพชาติ .ราชพาหะอาชาไนย อยู่บนไพศาลของ ทรงกำลังเทียม
 หาม มียานพิไชยรถ อลงกฎแก้วเกมทอง ระรองเรืองขจี มี
 สุวรรณราชยาน สัปปิกากาญจน์แพรวพราว พิศพรรณรายยงยิ่ง ที่
 นั้กกิงนาวิ บวรศรีธรรมวรไชย ไกรษรมุขบวรยงก์ สุพรรณหงษ์รุจิเรข
 เอกไชยศรีวัชรบุรุษ ทรงประพาศสมุทรสายสินธุ์ สุธรรณบินุกุไถ่แถว
 สุธรรณแววระวาวับ พร้อมธัศัรพาวุธ ยิงยุทธ์เค็กอัปรา นกขั้ม
 ขานกยาง บ้าเหี่ยมวางดื้อแทน หามเด่นหัดักฉัตรไชย อย่างไทร
 จำรงคร่ำ ลำด้าครามากมวญ ทวนธนุเสโดห์ ไคมคร่ำกำทรวม
 คามตั้งทองงไชย พลไกรเหี่ยมฮักหาญ ชามูเชิงรบหลายกล คง
 ทนทรหดห้าว เหี่ยมแดนด้าวคัษกร คักดัยอนยอบญ ลำซุนพลแค้นไว
 ถ้องพิไชยสงคราม ส่งงามของอาฯ ได้ตั้งราชฤไทย ยศไกรกรง
 รุ่งเรือง มีเมืองออกนอก เอกโทตรีจัตวา พระยาพระหลวงรัง
 ขังพลเมืองหมื่นแสน ไครแดนประเทศราช ชาติชวากำพุชลาว ชาว
 นิคมพันมา มาถาทองเงินงาม แต่งตามกำหนดขนอบ คอบบวรณา
 ถันเหือ ฝ่ายเหนือศรีธรรมะ พระกระดาโหมหนไต้ บุรพทิศให้
 บัศวรา คัษประชาปรีเปรม ต่างเกษมศุขสวัสดิ์ วิบัติไภยบมิแผ้ว แคดัว
 สะเกาะตะกมเมียน มาดเพียรมากโภไค ในพระนครศรีอยุธยาเยศ

หน้า ๕

วิจารณ์

นามาประเทศเที่ยวเข้าค้า เปิดพรรณผ้าผืนพัน บ้างรับขึ้นห้างฯ เปิด
พรรณแพรเหลืองหลาย ขายซื้อสรรพสิ่งไว้ ให้ภักษ์เรียงกอบ กำหนด
มอบเจ้าท่า ดำเครื่องค้ำมูมอง ดำเงินทองแก้วแก้ว ดำเจ้าเกิดช
เพื่อฟาย ดำวักควายไรร่า ทวยประชาสุขเกษม เปรมกรรมด
เร่งวัน แดกคั่นสร้างศัตทาน ตามแต่การกาหุด ตามแต่กตภาพย์
กตอน ตามแต่คณแห่งพวย ตามแต่หลายเข้จขบวร ยวรหญไทย
ทุกผู้ ร่มดักกอบการ ค่างานไชยเยียรยช ขอดมเด็กลงเกล้า พระ
เจ้าจงเสวยสวัสดิ บำรุงรัตนไทรยา ค้ำศาสนาให้ยัง ตั้งภูตาราครี
รพ ปรารพวิไลจงได้ พระยศไท้จยยืน กตันทุกร์เทวคังตัญ รช
ดมเด็กลงทรวรราช พระบาทเจ้าจงเจริญ ข้าธรรมเจริญพระเกียรติทั่ว
ไว้ คู่แผ่นดินพั่ว ทั่วฟ้าดมกตัญ

๑. กรุงศรีอยุธยาเขตต์

เดอธวรรค์

ปามอมรมาศวรร

เดกธร้าง

เด่นสนุกนัเทียมทัน

ทิพยโตกย์ แดเฮย

ทุกประเทศยอยศอ้าง

ช่อนเกล้าถวายเวียง

๒. ดมเค็จบพิทวไท้

ทรรฐ

ทางกุศตกรรมมก

บพดง

รัทฐธุดมกษ

ฐบฐัพ เสมอช

กตเร็ดคัศรแก้วถึง

เกษคั่วทั้งมวญ

๓ พระทรงประกอบเกี้ยว	คู่ถนอม
ทรงศศิธรวิธองการ	ถูกต้อง
พระญาณยิ่งพิศดาร	คักโคกย
ทรงนิพนธ์เพราะพร้อง	พราพร้องเรื่อร่า
๔ ปฐิมาภรภูแก้ว	รัชวาลัย
สถิตยราชวังสถาน	ที่ไหว
ทิวัญญาญจนมาถย์	บุชิต พระเชย
คังจะชวนชนให้	สุฟ้าย่ายเดี้ยว
๕ ศิรามศิโรจน์อม	วันทนา
เจ้าเดวตบรมญจนา	เลิศแล้ว
ภณณเพิ่มพุทธยา	ยังชาติ สุธมเ
เดียงโคกยศุขสวัสดิ์แล้ว	ผ่องน้ำใจเกษม
๖ ประนตบทบาทเบื่อง	มณจาว
ท่างตุริยเรื่อวังตุริย	สองหล้า
ทรงธรรมเทศห้วงภู	พระโพธิ์
ต้องพระยศยืนฟ้า	คัมภีรอนนรชน
๗ แดงปางวิราชไท้	พระเจ้าหลวง
หน้ายพิภพโคตรครอง	มั่งฟ้า
นฤพานเสร็จสู่ดวง	สวรรคโคกย แล้วเ
ล้ำพระวงษ์เจ้าหล้า	หลังนี้สดโนย

๘ เติร์จดวงพระศพเจ้า
ทรงเครื่องพรรณรายวัน
พระโกษสุวรรณทัก
เชิดคู่สุคติแล้ว

๙ ถวียวาชครามร้างราช
อัฐวิสต์ตังวจักร์
เนาวมาศเทวศ์
ด้นปะเชกศกแล

๑๐ เบื้องนั้นขัตติยพร้อมร่วม
ชมหมู่มาตยาใน
อังกษณ์ระณะทรงไตร
โดยกิจผ่านภพทั่ว

๑๑ จักเชิญพระบาทไท้
ผ่านพิภพไธสุรย์
ท่ามธารุพร้อมมฤ
บุญพระหากก่อเกื้อ

๑๒ อาถักษณ์ดชิคถ้อย
ดรวมฐัพนนตรีต้อง
ยังเชิญสุตถธอง
ภรของแผ่นคินนังเกดัก

จอมกระษัตริย์
เพริศแพร้ว
เทียมพิภย์ สวรรค์เย
เหล่าด้อมประโคมขาน

สมบัต
ทวนแท
กาดบักร์ นาโพ
ดั่งไต้ปฐมวงษ์

หฤไทย
นิเวศทั่ว
มีฎกท่าน นามา
เพรียกพร้อมปฤกษา

บันฑูร
ด้นเชอ
มอบซีฟ ถวายเชษ
เติร์จเลี่ยนคัตร

ทนต์นของ
ฝ่ายเฝ้า
บัวบาท พระนา
แห่งข้าท้าวมวญ

๓๓ ตั้งชกถวายพรพระชว้าง	ศุภผล
พราหมณ์ก่ด่าวไสยมงคล	เพรียกพร้อม
ขัตติยาหม่มขุน	ศรีขึ้น ชมเช
โอรสโรโรตมน์อัน	นอบไท้ทุตเสน
๓๔ ขอชื้อค้อจ้าวชีพ	คงวาย
ทำงกระทำสัดยถวาย	เดรัจดิน
ทวยเทพยทั้งหลาย	โสดดัดบ เทญฟ่อ
ไครบชื้อพ้อถัน	เว้งม้วยเมื่อมรณ
๓๕ ไปนานกาความพ้อง	ถัดม มาเชย
เหตุพระตำรวจกรม	นอกซ้าย
ใจพาดพวกพาดผลม	เสียมพระ หาดานนา
แข่งคิดกรยศรีราย	เว้งด้างฤาหลอ
๓๖ เสียมพระญาติเจ้าหนึ่งแต่	สืบขุน นางเชย
หาญบถวิเกรงบุญ	บัตม้วย
ไครฤาไคคิดคุณ	ชบถ่อ พระนา
แม่นจะปดงชีพด้วย	คามไม้จันทน์จริง
๓๗ ควรเห็นว่าไท้เทพย	จงผถาญ นาท่อ
กาก็เป็นเตยวัจจาน	ชาติชั่ว
คังฤาออกน่านสาร	ต้อโทษ ถวายน
ท้าวบุญเจ้าหตา	หากให้ดาดด

๑๘ ปางประหยัดยศชอบให้	แก้กา
ท่อนิคมสัมมา	ทำนนั้น
ผู้ใดอย่าดูชยา	ยี่ย่า มั่นเข
บำเหน็จกาเข้าขึ้น	ไปเว้นวันเสมธ
๑๙ เถลิงการกำหนดให้	แจ่งจัด
โดยชนมโโบราณรัต	เว่งเร้า
ปรามคาภิเศกสวัสดี	ศุภฤกษ์ นีเฮษ
กรมพิทักษ์มนตรีเจ้า	ท่นช้ชวยการ
๒๐ หายามไชยโชคไค	ดิลี
ชุมหม่มขุนมนตรี	ท่นหน้า
ยังพระอุโมสถศรี	สรวเพช แดแฮ
ธาดักษณณ์นุ่หม่นผ้า	เสวตรไหว้พุทธคุณ
๒๑ พระโอรสชั้นของฤกษ์	ศรีสวัสดิ์
จากฤกพระนามขัต	ดัยเชอ
ในแผ่นสุพรรณบัตร	สันเสร์จ แถ้ชย
ใส่หีบคำถ้ำในอ	แพ้เข้าวังสถาน
๒๒ ฝ่ายการตั้งแต่งราช	พิธี
หมายสุริยศักดิ์	บอกแจ้ง
ชาวงานกัศรตรี	มาจับ
สารวิถ์วิงคว้างแกว้ง	เร่งเร่งการณอง

โคลงถวาย ขอมพระเกียรติ

หน้า ๙

๒๓ เบื้องทิศบูรพาพน	ทองพระदान
มณฑปกระยาสนาน	แต่งตั้ง
บัดดักแด่เพดาน	ทวยนาค
โคมพัชรห่มทั้ง	ยอดชุมเฝ้าบัน
๒๔ แผ่นเงินทำทุ่งธ้อ	ธาวรา
เบญจสุทธานค	คงใจ
ตั้งบนเพดานคา	ทาวมาศ งานเชย
กำแพงพรณคอกไม้	มัวห้อยครุฑ
๒๕ ทองคำลายม่านพ	โคมพัชร
ผูกประจำค้ำจัน	รุกห้อม
รวีราชวัตรฉัตร	เงินนาค ทองเชย
รายรอบมณฑปด้อม	สีดำนางาม
๒๖ เคียงเหลี่ยมคางผ้าทอด	ถาดอโร
ตั้งคองไชยพฤษใน	ถาดพน
โคมพัชรดาบนใบ	ไม้ม นามเชย
ตั้งกึ่งมณฑปหัน	สีเทได้จตุรง
๒๗ ราชวัตรฉัตรเจ็ดชั้น	เบญจรงค์
ฉัตรมณฑปเขยตรง	เทวีกเกล้า
จักรพรรดิบริวาร	พิมานมาศ
เฉลิมนิเวศวังเจ้า	แผ่นหน้าอิทธิมาศ

หน้า ๓๐

วิจารณ์

๒๘ จักพระที่นั่งหน้า

พระโรงใน

เตียงแว่นฟ้าใบ

คาดตั้ง

แก้วตบปฐมาไชย

สิทธิเดช

ภาณุพรพรรณบัตรทั้ง

บุรุษรั้งวัยชันษา

๒๙ ชาวงานคั้งเต้าประ

ทุมนิมิตร

ทองนากเงินสำฤทธิ์

เปี่ยมหน้า

เครื่องมูรธาภิเศก

เศกสัตว์ศักดิ์

สังข์ทักษิณาวัฏธำ

เลิศด้วยจินดา

๓๐ พระเจ้าเบญจศรพรหัม

ยันต์วัง

เครื่องพิไชยสงครามผ่อง

ค่างตั้ง

เสมาวิบัติรดทอง

องค์เกราะ นวมนา

เกาะพ่ายธงชุกชี

พระนพพณัตริไชย

๓๑ ทังพระเครื่องตันตรา

กุกกุกกันต์

เสวตรฉัตรพระแสงขรรค์

เทวiticแก้ว

พิฆาตวิชนีอัน

ไพจิตร

ฉดองบาทพรวณพราไพพร

เทศแห่งอนงาม

๓๒ ชาวพระภระดั่งพระ

มาดา เบียงเฮย

พระมหาชะญา

เพ็ชรพริ้ว

จามรงค์รัตนราคา

ควรคู่ เมืองนา

พระสุพรรณภาชนน้อย

ใหญ่ค้ำตามการ

๓๓ ภาวนพระวันหมากเข้า	พิธี
เสกพระเต้าราชาวะคี	เด็กแก้ว
พระราชสุพรรณศรี	บัวแดง
เครื่องทอดโหมพิตรแพรว	อย่างเหยียงโบราณ
๓๔ พระแสงคาบค่ายแก้ว	หอกไชย
ตามขะเคยคาบใจ	เพชรดำ
ศรีจักรระนุกร	เกรียงเดช
ขุนความขุดขำหน้า	สไต้รุ่งเรืองไชนาม
๓๕ ขอด้ช้างดั้นเดื่อง	โควแทน
ขอคว่ำไม้เท้าแทน	ทอดถ้วน
ของ้าวพระยาแสน	พลพ่าย
เขนคาบอัญญาถ้วน	ผ่านหล้าทรงกระดิ่ง
๓๖ ตั้งไม้มะเคือเข้า	มณฑล
กัณฑ์ดาดคาบ	ปกผ้า
ตั้งทศอัฐมณฑล	ทังแปด
ถ้วนไผ่ดีสุกหน้า	ตั้งตั้งกรวดตั้ง
๓๗ เขียนรูปอัฐเทพยท้าว	เริงฤทธิ์
ปักประจำตั้งทิศ	แปดถ้วน
แก้วตั้งพระภักทรบิฐ	ราชอาสน์
พันธุกุมพรถ้วน	ลาดผ้าวางคา

หน้า ๓๒

วิธีญาณ

๓๘ พราหมณ์ไปรบแม่งเกษตร	ดำตี
คำแผ่ชัยรูปสี่	ราชเวียง
หันขวาจรคุณมี	มหันตเดช
วางกัฏฐบิฐเบื้อง	ฝ่ายใต้ตระวาท
๓๙ ข้างซ้ายปากพื้น	พระภิกขุ บิฐเยย
ข้างขวาจรคุณมี	เค็ดขัน
ตั้งเตียงแต่งเครื่องนมัส	ตั้งการพระ แด่เยย
อังกุฏฐนากัน	ทักขิณไชย
๔๐ ในพระที่นั่งเสด็จ	อติการ
นามทักษิณไพศาล	แต่งตั้ง
แท่นทองดักเพดาน	ดุจดาว
ตั้งบรมธาตุทั้ง	พระห้ามสมุทร
๔๑ ตั้งพนมดอกไม้มกริช	บุษิต พระนา
แต่งที่ตั้งมณฑลบริด	ดาศ์ฉั่ว
เกี่ยวควดักเข้าพิท	รันทาน แด่เยย
น้ำแดทรายห้าห้า	มาครตั้งคิณเทียน
๔๒ มณฑลชัยบุรีเมืองที่	บันทมน
แท่นรัตนนิทราภรณ์	ก่องแก้ว
ดกแต่งดาศ์เจียมพรม	ตั้งมณฑล
ธรรมจักรภาณแผ้ว	เพื่อให้ได้ภาพ

๔๓ วงค้ายด้ายปริศณีย	ตามไป
วงรอบแทนทองใน	ที่คลัง
รอบเคียงปฐิมาไชย	สรรพเครื่อง
มณฑปตรงต้นพยับ	ที่ท้องโรงคด
๔๔ ราชครูพี่ชื้อ	มหาศาล
ถือสุหรั่กุนทาน	ทิวหน้า
กระทำพิธีการ	โดยเวท
โดยอิศวรเจ้าฟ้า	ประสิทธิ์ให้พรหมณณ์ของ
๔๕ ช้างเชือกเทวรูปเจ้า	โรงพิชิต ชีเยน
ประมุขวิศ	ถ่อเหง้า
ธาดาธาศิทธิ	ภิกษุเนศร์
พระอนุชาธิกษณ์เจ้า	อังกะกุนขัณฑ์
๔๖ เบญจครรภณพริ้ง	ตั้งขัณฑ์
กนิกระยาบวพรต	พริ้งไฉว
ประนามประนังนค	กุนทักกิจ ไซ้พ้อ
ข่านอิศวรมนตร์ให้	จิราธิราชสุริย
๔๗ ไทรพนมพลับปัก	บวงสรวง
ทวยเทพย์เนาวเคราะห์ปวง	คู่หัด
ขอพรพ่อสุคต	ประทับโถงชัย
สรรพสิ่งอันครายรา	โรครันฤพาน

หน้า ๓๔

วิจารณ์

๔๘ ถุกักขัณในอักษ
สัปปะครุวาเร
ชายแดงสุริยมเห
พร้อมพวงพินพาทยชั

มาเส นาพ้อ
เริ่มตั้ง
ศรเทพย์
บั้งทองประกอประกอ

๔๙ มาดยามาตำซ้อง
ค่างนึ่งตองบักดา
ใช้ ในแต่ควน
อกรวนนิกลุ

เหล้าหลา
คาคัด
มีชื่อ
ช่วยใช้ชาวงาน

๕๐ จึงมหาตมพะณะเจ้า
คามอริญาตี
สถิตยัทภินม
หัวรูปด้ามะณะเจ้า

มุนี
ค่างเต้า
พระที่นั่ง
สัหยังบันทม

๕๑ ชาวประโคนต้นซ้อง
แตรกระซังเพลงดัง
มะโหระทึกแดงทอง
ทองแดงพินพาทยชั

เสียงดัง
ก็กัก
สาคดครัน คุก
จับไม้มะโหรี

๕๒ เบื้องนั้นพระบาท
ทรงเสวยตรบวร
วัดองค์โรจรัตน
ผดของพระองค์กรวยแพรว

ราม่า จิเบนท์
เด็กแก้ว
ยังยิ่ง
เพร็ดด้วยทองกรวย

๕๓ ทรงแต่งตั้งจุฑาท้าว	เทพยดาฝ่าย แดง
ขึ้นตมณเฑียรวราย	มหาดเฝ้า
ทรงจุฑารูปเทียนถวาย	อภิวาท พระเฮย
ตมเด็จพระราชเจ้า	จุฑาเห็ดเทียนไชย
๕๔ เสด็จทอดทักษิณน้อม	ธรรเพษ
ทรงรับบัญชาศักดิ์เสด็จ	ไปยัง
องครักษ์แห่หนเสด็จ	สู่ที่ พระทมเฮย
ตมพระจุฑาภาณตัง	นมคินน้อมในธรรม
๕๕ พระปวิดาบดินเสด็จ	ค่านาน
จบพระจุฑาภาณวาร	คั่นข้าง
ตนศรีประโคนฐาน	เสียดงแสร ใช้นา
ถายยกอัฐบานน้าง	หลังน้ำชาถวาย
๕๖ ตมเด็จพระนารทเกล้า	ทรงกระษัตริย์
คินตติดยังจักรพรรดิ	ที่นั่งเจ้า
กระณะสงฆ์ประเวศวัด	ต่างกลาด คดายเฮย
เกณฑ์หม่นงานเฝ้า	เกรียงตมมณฑ
๕๗ พระยามอญโณตเวียง	วังดาน
พร้อมหม่นราชบริพา	ฝ่ายหน้า
พร้อมตมตมตมตม	ประณต
ตมตมตมตมตมตม	จิราจเจ้าจอมเมือง

๕๘ บัณฑิตบรณารถให้	บพิตร
ทรงเสวยตรวรวุสิต	เจ้าเจ็ด
ตั้งหมักณะบุษิต	ประทับรูป เทียนเขย
ทรงพระไตรสรณเจ้า	จบสิ้นคดีทรง
๕๘ ทรงดักับพรพระสว้อย	สรพเพช
อุทิศตั้งขทานเจ้า	ขตั้งหน้า
ประเคนโภชนสมเด็จ	ตั้งฆราช แด้วเฮ
หม่อมขุนนครวิธ	ต่างเข้าเคียมประเคน
๖๐ ชินะบุตรท่านแก้วกิจ	ภักดา
ถวายพรภิเษกตา	ภาศเจ้า
สวดตามทิววันวาร	ทถกถ้าว แด้วเฮ
ประฏิบัติตั้งหมักเข้า	คราวถ้วนคตยวาร
๖๑ ทั้งทานอุทิศถ	โรงทาน
ยากดสมณาจารย์	ท้าวหน้า
สัตว์ซึ่งจะตั้งฆาร	ถ้ายปล่อย มากเฮ
ตามทิวาห้ามค้า	เจ้าแต่เมไวย
๖๒ บัณฑิตสมัยเนาคว้าน	วันระวี
สมเด็จไทระเวศตรี	โตกยไธอง
ทรงภรณ์พัชรพิณศรี	หิรัญรัตน เวียงเฮ
เจ้าเจ็ดเจ้าทบาทเบื่อง	ตั้งหม่อมณฑ

๖๓ ทรงตั้งมาโนชน้อม	คีตา
โตกที่ปณิชาพิกา	บาทเก้า
ศรีสัตตัตตราชา	ไชยฤทธิ์ แด่เฮย
ชาวพอลันฉ้องเข้า	แซ่ซ้องเสียงประโคน
๖๔ งานเครื่องเชิญเครื่องคัม	ทอศกวาง
พราหมณ์เจ็ดพระไชยฉาย	แต่หน้า
มหาราชครูบรายน	เข้าศอก ไปเฮ
ทางดาศพระบาทผ้า	เสร็จเข้าสู่สถาน
๖๕ ขึ้นตั้งไชยพฤษภพร้อม	มูรธา ภิเศกเฮย
ตั้งภักตพ่ายนรพา	มาน้อง
ชาวงานพระธรรมา	ไซ้ข้อ ประทุมแซ่
ตุงน้ำฟ้าค้อง	ชีราชเจ้าตงาม
๖๖ เค้าประทุมเบญจกรรพ้า	พิช
ตั้งมรัคอวยสัตตัต	เดชล้ำ
พราหมณ์ถวายนเวทาวรี	ตั้งกรรค
ใบพฤษภเวฬุช้ำ	เศกด้วยสิทธิมนคร
๖๗ เสร็จตรงทรงเครื่องคัม	ภษา
เขี้ยวสุวรรณครุฑา	เพริศแพร้ว
รัดองค์อองการ	แก้วก้อง จามแซ่
เกี้ยวผลของพระองค์แล้ว	สู่เบ้องบรรยงก์

หน้า ๑๘

วิจารณ์

๖๘ เสร็จเห็นหน้าตั้งไม้
ฉันทะภักตฺรสุบุรพ
ชีพอชาติพราหมณ์ครุฑ
หมอบประจำคั้งน้อย

๖๙ ดังรักกษัตริย์
พราหมณ์ปะโรหิตถวาย
แก้พราหมณ์ที่ค้ำทั้งหลาย
หันพระองค์รับน้ำ

๗๐ จึ่งท่านเดชะ
พราหมณ์นิคมบงกชรัตน์
คีรีราชสมบัติ
ถวายพระสังฆาตฺรน้อย

๗๑ ถวายสุพรรณบัฏแด่
นายมหาดแทนก้านัด
ค่างน้อยศิโรวัน
ถวายชัยภูมิด่วน

๗๒ ขณะนั้นพระบาทเจ้า
ทรงรับพระเสวตฺรฉัตร
แต่งขรรค์แสดาวพัก
ธารพระกรแต่ห้า

มีประยูร
บาทห้อย
ทั้งแปด ใช้นา
แปดด้านถวายไชย
มนตรวิชัย
เศกซ้ำ
ถวายท่าน แดะ
แปดด้านโดยขวา
พระภักตฺร บิรู
กล่าวถ้อย
ขอหมอบ พระนา
ถ่อนช้างอิศวาท
กุกกุกกุก
แปดด้าน
ทบาท ใช้นา
เดชะเรื่องรณไชย
จอมกระษัตริย์
คู่กล้า
वादวิชัย นีเสย
นอกนั้นชาวงาน

๗๓ ชีพค่างดาราช้อง	ไธยมเห
ถวายพระมนตร์รับเม	ขลุ่ยเกล้า
ถวายพรพระพิฆเน	ศักรราช ไธนา
ถวายเวทวิศณุเจ้า	เพื่อให้สถาพร
๗๔ โองการท่านตั้งเจ้า	กฤหบดี
พรณพฤษซ์ลธิ	ทิวหา
สรรพสิ่งซึ่งไปมี	ผู้เกียด กัณหา
คามเค้นไพร่ฟ้า	จะค้องการเทัญ
๗๕ ราชครูผู้ชาติเชื้อ	มหาศาล
ประเสริฐศักดิ์ศฤงฆาร	เลิศล้ำ
รับพระราชโองการ	เปรมฤกษ์ ก่อนแะ
ลงชื่อมาดหมายคั่น	ค่อใช้ โองการ
๗๖ แฉะท่านไปรยคอกไม้	พิรุณทอง เงินเยย
แก้ราชมรมครุณของ	คาชแผ้ว
ตั้งตั้งระพานทอง	เขลื่อนับ ณะพ้อ
ทรงพระศุภวรรณเค้า	หลังน้ำมิโนธาร
๗๗ พราหมณ์พนม้นวนธวั	เป่าสังข์
ทรทักประโคมคัง	ฉันทเลื่อน
คราวสันตฤตยงกั	ศตาดบัก คดแะ
เด็คจากภักทมิฐเยื่อน	ยาตรขึ้นสู่สงฆ์

๘๘ ทรงกระทำทักษิณน้อม	ถวายทาน
ใครจ้วรบริวาร	แจกให้
ตั้งถวายพระพรสาธุ	ไชยเดช พรหมเชย
แต่บัดนี้เรกตาให้	วิราชเจ้าคันทน์เมือ
๘๙ บัดจอมพิภพด้าว	แดนสยาม ประเทศเฮ
ทรงพระแสงดาบนาม	เวียดหัว
ต่อคณของพรหมพาล	ส่งทำน นิกนา
แต่ตั้งทุกเทพทั่ว	ออกท้องโรงคัถ
๙๐ สถิตย์เท่นภายใต้พิภพ	แต่ตรนิตร
เนื่องแน่นพระวงษ์ชาติ	คิยพร้อม
ข้าทูลบงกชวิสัย	ต้องฝ่าย เฝ้าเฮ
ท่างรตต์คันทน์น้อม	นอบเกล้าเจ้าคัถ
๙๑ กระดาโหมบัตเม็กถ้อ	รุดถวาย
พดพยุหไพโรน่าย	กลั่นแกดัว
แต่ด้าดรหตากแดทลาย	ถ้วนต่ำ ถรรพเฮ
ถวายที่นั่งกั้งแก้ว	อีกแต่เรือขบวร
๙๒ พณวิธพาหะนาคัน	ถวายไท
อัครภราทากร	เถิดถ้วน
สืบตองพระกตัญโฮ	สุริยราช ไช้หน้า
อีกมรุมณครีถ้วน	ตั้งเจ้าจตุตคมนา

๑๓ อยู่หับพิตรเขื่อน	โองการ
สรรพสิ่งเกรงรอนรณ	เค็มนั้น
สุทธานครจอกินาต	ตามพนัก งานพอ
ไว้พิทักษ์ศาสนกัน	แด่น้าวสืบไป
๑๔ ทหารสมุหเจ้า	พิริยพาห์
มหาศไทยอำมาตยา	นอบเกล้า
รับพระราชโองการ	ศักรเรศ ไซ้เช
เด่นด้าเด่นาเฝ้า	ค่างน้อมอภิวันท์
๑๕ สมเด็จพระนารายณ์	มพิตร
คั่นสมณเขี้ยวตฤณ	ที่นั่งเจ้า
เดชะเหนือพระมหากษัตริย์	ราชอาสน์ ไซ้เช
พรอันหม่นระแม่เฝ้า	คาชทองโรงใน
๑๖ เบื้องนพจนาภา	วรจันทร์
น้อมศิโรตม์เคี่ยมคัต	ปิ่นด้าว
ทูลถวายพระกำนัล	ดนมเน่ง นวดเยษ
อีกสุรางค์บำเรอท้าว	ฉิราชเจ้าจอมเวียง
๑๗ โองการท่านครดัดถ้อย	โดยอิท ยาพอ
ศุภฤกษ์มั่งคดตฤณ	จวนได้
แซ่ดงษ์อรรคาวุธ	ประโคนกรัน คฤกษ
จึ่งบรมนารายณ์	ท่านน้อมนเคี้ยว

หน้า ๒๒

วชิรญาณ

๘๘ มีนางพงษ์เฝ้าอุ้ม
นางหนึ่งถือธัญญา
ถางถือกัวแดง
ถือตุ๊กหินบดเต้า

๘๙ อีคนางชำระล้าง
เสร็จตุ้มถนุเขี้ยวสถาน
ทรงน้อมนมัสการ
ตั้งพระอธิฐานแล้ว

๙๐ ดอกหมากคำแปดเนื้อ
พระราชวงษาถวาย
วรจันทร์นอบน้อมกาย
ถวายตุ๊กกุกญเจ้า

๙๑ ทรงรับวางข้างที่
ปางท่านทรงไถยา
โดยทักษิณเบื้องขวา
เป็นฤกษ์มงคลแล้ว

๙๒ จึงพระประยูรเชื้อ
มีพระชนมพรรษา
ถวายพระวิเนทรา
แล้วพระวงษ์สำถ้วน

วิดา

เครื่องเหย้า

ผดพัก ไข่ไข่

แห่ห้อมเตี้ยจตุ

บทมถาย์

แท่นแก้ว

ไตรรัตน์ ถนนา

สถิตยเบ้องบรรจรัฐ

พรรณราย

อยู่เกตุ้า

กรานกราบ แล้ว

แผ่นหน้าโดยควร

นิทรา

อาศน์แก้ว

ตั้งเขป ไข่ไข่

โรควันฤพาน

วิคยา

มากม้วน

ศักรราช ก่อน

เพรียกพร้องถวายไชย

๗๓ ถมเด็จพระศรีเจ้า	จอมกระษัตริย์
เสด็จจากแท่นทองวณ	เลิศเลื่อง
ทรงเสวยภิรมย์สวัสดิ์	กิจราช แด้ว
จึงเสด็จบทบาทเมือง	ยาตรยังคฤดา
๗๔ ทรงโปรยเงินให้ราษฎร	คนนาง
ต้องควาบทักทาง	เสด็จไ้
ท่างับราชทานพดง	ซึ่งแซ่ พรนา
ท่างขึ้นชมบุญเจ้า	แผ่นหล้าแลคถึง
๗๕ เสด็จยังปรางค์มาศทอง	บรรยงก์
บุษนิคมศพรทรง	นอมน้อม
ขอพรพระเจ้าจง	ขอยศสวัสดิ์ พระเฮย
ขอพระคุณช่วยยอม	เกียรติให้เลื่องๆ
๗๖ ขอเศรษฐ์ท้าว	ทศาน พระเฮย
แสนล้ำค้ำคุณ	หลักเหตียง
ขอเจริญศุขดำรง	ร้างโรค แถนา
ขอพิภพเย็นเพียง	พระเจ้ายังครอง
๗๗ ขอจงไภยอย่าแผ้ว	พานศุร พระเฮย
ขอมั่งโกไภฏ	เพิ่มพร้อม
ขอกระษัตริย์บรม	ทุกทั่ว นิคม
แด้วท้าววันทนาน้อม	กตัญญูมณฑิย

๘๘ ยามโถงถาดคด้อย	นภา โดยพ่อ
เวียนพระเทียนมณจิรา	ผ่านเผ้า
เสร็จการราชปราบดา	ภิเศก ไซ้ไซ้
ทรงพิภพนั่งเกล้า	ราชแก้วมณฑล
๘๙ เมืองออกตำมาตย์	ขี้ยา
สาวสุรางค์มุกดา	นักร้อย
คำถวายรูปเทียนมา	โดยท่าน แลเสย
บานกระมดขึ้นข้อย	ทางดั่งภักดิ์
๓๐๐ ปางเด็ดพยุหบาทพร้อม	พดหาญ
เกลี่ยบนครไพบรทาน	ไพร่ฟ้า
โดยชนบราชโบราณ	สืบกระษัตริย์ ไซ้ไซ้
หมายบอกรั้วทุกหน้า	เหล่าเจ้าขบวรเกณฑ์
๓๐๑ ราชวิษณุจักร์เจ็ดชั้น	รายทาง
ระย้านน้ำวาง	ย่านไฉ่
ทรายเกลี่ยเรียบรัฐยาง	ราบรื่น
ร้านกริมทางให้	แย่งยื้ออึ้งอด
๓๐๒ ถึงฉันทกำหนดพร้อม	ไพร่นาย
ต่างประกวดแต่งกาย	ทิวหน้า
ตั้งไว้เรียบเรียงราย	พดให้ แหมเสย
ตำรวจตรวจ ครียมถ้ำ	จิราจเจ้าจอมธรรม

โคลงแฉ่งราย ขอมพระเกียรติ

หน้า ๒๕

๓๐๓ เกณฑ์ของหกเหล่าซ้าย	ชาวาวาง
ลูกช่อต้องควมทาง	เด็กรัก
บุษย์ช่อนกยว	ประจำทุก ทาง
ของกรักกับแม่	พิทักษ์เสียนศดร
๓๐๔ บัณฑิตนารัตเจ้า	คันโง
พาพิการายต้องโม	เมฆแก้ว
เด็กรักออกทั้งโรง	ชาวทำน แฉ่ง
ทรงราชธามารณัพรวิ	เพรศักด้วยจินดา
๓๐๕ ดินบิเพดาเชิงเถยลอค	ทรงกระถัน
ภุมิตลวดลายสุวรรณ	กระหนกหยั่ง
รักองค์เพรศักพรายพรรณ	กรอมมาศ
ฉดของพระองค์คาคาต	จับเพื่อยปลายปลิด
๓๐๖ รักองค์เจียรบาตเกยว	ชายกระหวัด
รักพระเนาวรัตน์	คาคาต
พระแสงกันหยันรัก	ฉว้อยลอค จามพ้อ
ทรงพระตั้งวาทแพรว	วังวังจินดา
๓๐๗ ชามวังครันเรือง	ฉดเด็กรัก
ทรงพระมาตาเพชร	เพชรฟ้า
กรกระถึงพระแสงเด็กรัก	จามฉง่า นักพ้อ
พระยาตรชนเกยหน้า	ที่นั่งทองโรงคัถ

หน้า ๒๒

วิธีญาณ

๓๐๘ ราชยานประทับถ้ำ	กลองฆาน
เศวตกระทั้งกั้วาร	เส่นาะแจ้ว
พระหัตถ์หมื่นขุนกราม	เกล้ากราม ไร่นา
ทรงพระราชนาณแก้ว	ตั้งให้เดินขบวร
๓๐๙ กลองอินทโยโฆษครัน	เกรงคฤก
งามพิริยพลพรรกก	ฮักหัว
สุธาดเทือนคัก	เพี้ยงถ่ม แดเยย
คุดงมณสุทักันหัว	เสร์จตุอตุร
๓๑๐ พทหาณนหนแท่น้ำ	เคินคา
ไผ่หมวกสอคเสนา	กฏถักวน
กุมธรรพเสาศรา	เหี้ยมฮัก หาญเย
หลายหมู่หลายหมวกม้วน	รอบรู้รอนรงศ์
๓๑๑ มินายกองละหัว	สิบคุม
เสื่อذنบดอครักคุม	โพกผ้า
คอกถ้องประกาศกุม	คาวกว่า
ธงกระหนาบพทหน้า	เนื่องท้ายกันขบวร
๓๑๒ ปลายรวมั้งร้าง	เริงแรง
เสื่อขดิมกำมะหิเแดง	ไผ่ถัน
ตากม้นจำรงค์เสรง	เข่งคู้ มหา
เกวียนตันเพี้ยงคินคิน	ผ่นทั้งรัฐยา

๑๑๓ ม้าน้ำพยุพณ	แผ่นทยาน
ขุนขันธ์อรชาน	แปดถ้วน
เสด็จศรีไศร์นคราน	นุ่งฉับ เพลาแสด
รถนิบโพกวัคควาถ้วน	ถ่นน้ำชาญเรง
๑๑๔ อาษาเกณท์หัตถ์	พันทนาย
เบกคามศิลาปดาย	หอกหัว
อาษาธนุทพาย	แต่งตุก เดท้อ
ชาญท่าก่งเหนียวน้ำ	บุทญ้างอิงไว
๑๑๕ อาษาทวนมาถ้วน	ทวนทิว
พิภุ์คาศแคงปดิว	บคพ้า
อาษายืนกริว	กรกราค ไปแสด
มือกระดิ่งจ้าวหง้า	อีกเทียมหาญนรงค์
๑๑๖ อาษาคาญคู้	เคิกภังค์
เคินคาญคาประคัง	อคค้อ
อาษาโตหัดธมวัจ	บ่าแบก คาวห่อ
งามสง่าหัวหื้อ	หักขำคักถยของ
๑๑๗ อาษาแน่นนัคคัง	ทองคาญ คานศ
ถ้วนแต่ไศสุรกาย	แก่งกถ้า
อาษาดำเนนมาคัย	หมุกดำ คดาพ้อ
หาญทดวงร่าหวั	บ่อนเกตุคัยกร

หน้า ๒๘

วรรณคดี

๑๑๘ อาษาพวงพันแรก

ห่อวิชาของตมิต

หอกคู่กระดังกฤษ

ไว้องกตฤกฤก

๑๑๙ ห่มขุนทดหน้า

พันคำของกรักษ์

ห่มเสื้อแดงตามศักดิ์

หม่นแท้หอกขวาย

๑๒๐ เนื่องวันขึ้นปีใหม่

โดยระดับแปดหมวก

ขั้วดาวแดงอำว

ดั่งพิริยพลเจ้า

๑๒๑ นายมหาดหัดขึ้นเรือ

ดาบยศผู้ก่อไร

ริ้วนอกสมุทรไชย

กระบี่มั่งทองดั่ง

๑๒๒ ดินบิณฑบาตคั่งเกี้ยว

เจียรบาตคดเพื่อยราย

ใต้เสื้อเทศของพราย

สวมประจำทอพร้อย

จามมุก

โพกเกล้า

มีเหนาะเหน็บ นาพ้อ

พู่ช้องตอทอง

คู่รัก

ผาดผ่าย

ศรีโพก

สีรวรายเรียง

ขุนคำวอ

ค่อเค้า

ส่งน้ำก นาพ้อ

จักรแก้วก่อนปาง

ริ้วใน

ขั้วดั่ง

พระคำวอ

ขั้วคดอ้งให้ตพาส

ประกวดลาย

ดั่งห้อย

ริ้วเย็บ

โพกผ้าขั้วคด

๑๒๓ พดกถองพระน้วย	คู่ดี ทัพนาย
หื้อหมวกกั๊งเกวศรี	ตุ๊กจำ
ถดองจำป๋ำทวี่	เดียงเดินะ นัคนา
เดินแทรกถั่วรื้อหน้า	เครื่องขันฉัตรทอง
๑๒๔ แควฝรังหญาเค่ง	แควงอน
ตั้งขี้เคียงคู้จ	จับจ้อง
ชาวเครื่องเชิดรูดอน	ไต่พอก แดงเอษ
พนแต่ห่มเสื้อปล้อง	นุ่งริ้วคาดาย
๑๒๕ เครื่องห้าเครื่องเจ็ดชั้น	ขุมสาย
บังแทรกถั่วบิราย	หว่างถ้วน
คันทองเพรศแพร้วพราย	ยงยั้ง
เชิงร้อบัตร์เทศถ้วน	เดือมพริ้วยเพราตา
๑๒๖ ชาวมณฑาแต่งโอหน้า	พิศเพณิน
แต่งสาครหว่างเครื่องเชิญ	เชิดฝ้าย
เรนตามหอกไชยเคิน	ระยะเรียบ เรียงแซ
ใจเพ็ชรดาวคาบซ้าย	ชอกแก้หอกขวา
๑๒๗ บังสุรย์กถดาดตั้ง	แดงไถง
พิศโบกกระยานไถว	กวัดแผ้ว
พระทวยรัตนอุไร	ชูเชิด
งามที่นึ่งพุดคาลแพรว	เพรศคัก้วยจินดา

๑๒๘ ออกญาปลัดด้วน	ทูตของ
หูกู้เคียงคามทอง	ค่างห้อม
ได้อริวโพกธนิกรทอง	ทองเทก ไซ่ไย
ดาวคพายแดงถัอม	แห่เจ้าจอมเวียง
๑๒๙ อินทร์พรหมแปดคู่ซ้าย	ขวาซง
ได้เทริดเสื้อเขียวแดง	ปกเพ็ช
อาภรณ์ปักเป้าแดง	ฉับวาม
นุ่งต้นับเพลาเรือ	เชิดค้ำจามร
๑๓๐ ขบวนหลังแห่ดีริว	รายไป
หลวงเหล่ากรมทหารใน	ค่อเต้า
พลพันเด็กหอกลว	มวยคตของ
อัครรักษากษัตริย์	คามบังกระบี่ทอง
๑๓๑ เครื่องสูงบังแทรกซ้าย	เรียงราย
พันปักสูววรรณพราย	เพรชกร้าม
แดงจ้าวหว่างเครื่องปราย	ฉักเชิด
หนึ่งพระแสงหอกหงาม	มหาดเชื้อเชิญจร
๑๓๒ พนักงานถือเครื่องเต้า	ตามถ้ ธารศ
พานพระขันหมากมี	นาคค้อม
พระเต้าสุพรรณศรี	บัวฉก
สัตว์ทเครื่องกระบี่ศรีพร้อม	เด็กฉวันจินดา

๓๓๓ แดงบินแดงคันแบก	ไต่คาณ
ทงเทศ์เลื่อมดางงาม	ต่างพัน
ทวนทองแน่นต้นนสนาม	จ้าวหอกล ไสวแป
พิศรูปดิศวคติน	ทาสคันทองปดาย
๓๓๔ ม้าคันม้าเทศ์เท่า	เทียมแหะ
ผูกเครื่องกุดันเบาะ	ปกฉ้า
จุฑามายเรียงเราร	พยคัย่าง งามแป
โดยค้ำแห่งดองม้า	คู่ขันรวางทรง
๓๓๕ บินรูงได้หัตถ์ทั้ง	เชนทอง
ทุกหมู่ทุกหมวคคอง	กึ่งหน้า
ตุ้กริวจ่างค์ดอง	ฝรังดาท คามแป
ทูปักด้อมหัด้า	เด็ให้น้องโหด
๓๓๖ เนืองน้นดำดัมเจ้า	ประยุรวงษ์
ภุมิตเขียนตุ้จวรรณทรง	เพริศแพรว
ทรงทองคากวักคองค์	แต่งราบ
ทรงอศิวเครื่องแก้ว	กุดันพริ้วพรายงาม
๓๓๗ เค้นคู่คามท่ายนชก	รวรวาง
กึ่งกตคัททของรวาง	มหาดห้อม
ดำดัมแก้วขุนนาง	ตมูหะ ใช้นา
ทนายพริ้งตฤพพร้อม	เดรัจฉันรวรงาม

หน้า ๕๒

วิจารณ์

๓๓๘ ต้มเต้าจรรฐเจ้า

ไปรยหิรัญชาวน

ตองคราบวิถึถนน

ชาวพระคณังศรี้องหน้า

๓๓๙ ประชาชนตำขว้าง

นังนอกรั้วราชวัตร

ตำบ่าวค่างขรรค์ค

ตำบ่าวราชทานหมิง

๓๔๐ ผู้คัมหมิง

แต่งโต๊ะคัมบูชา

เทียนรูปพุ่มพวงมา

ตองข้างรัฐยาพัน

๓๔๑ เอนกนาประเทศถ้วน

ตำบิ่นชมกฤษดา

ตยของพระเดชเดชา

มือประนมเหนือเกล้า

๓๔๒ ราชภู่อวยมมงคลช้าง

ตวรพตังอันตรายฉาย

ผ่านพิภพเจริญสยาม

อริราชสถิตภักคณ

ภูวดล

ไพร่ฟ้า

ท้าวราช ภูรณ

แข่งค้อยถวายเงิน

อ้ออค

ชนะหมิง

นิพนบ ถัดอนน

แย่งยอคคอง

โกศา

คานค

โดยเลิศ

ช่อไม้ทองเงิน

ภาษา

พระเจ้า

นุภาพ ไซ้แป

อ้อนเกล้าคฤค

ตำถวาย

ขย้าแก้ว

ทุกเมื่อ เทอญพ่อ

เกียรวิเจ้ายาวน

๑๕๒ เด็ดจุพยุหพาเมือง	รอบสถา
เร่งรับคืนเข้าทวาร	ไว้รั้ง
เรียงรายพระราชนาน	ประทับเทียบ เกษ
พลแห่ถือนทุกหน้า	นอบน้อมถวาย
๑๕๓ ถอดอริศ ค้าย้ายท่า	ตั้งเสด็จ
ทรงพระแสงแวียดเพชร	ผาดผ้าย
ชาภรณ์เบียดนเป็ดองเสด็จ	ตมณจิ ราฟอ
พลแปดพันขวาซ้าย	ทวนให้แจกเงิน
๑๕๔ เบื้องนั้นคำวดีตั้ง	มังกลา
ตมเด็จพระอนุชา	จิราชเจ้า
ให้ศักดิ์กานา	เด่นหนึ่ง ณะฟอ
เจนผ่านหน้าหน้าเกิด	ราชแคว้นมณฑล
๑๕๕ ศักดิ์ราชพันวัยเจ็ด	สืบเชื้อ มีเด
พลดงเมือปางตมเด็จ	มีนดำว
ไปรคปลัดอัยนักโทษเสด็จ	ดินธุระ แดแด
บ่าเหนืงทั้งพระยาทั่ว	ทวนหน้าหัวเวียง
๑๕๖ ครอบราชคู่ชดวดีตั้ง	จักรพรรดิ
มุดมังกิวิตมบัต	ยิ่งพร้า
ทรงจักรวดีวัตร	โดยทศ ชรรมฟอ
คัมภีรเขียนโตกยถำ	เกิดเหตุของบุญขจร

หน้า ๓๕

วิจารณ์

๓๔๗ บำเพ็ญบุญโพธิ์พร้อม	ค้ำถา
สร้างกุฏิวิหาร	มากม้วน
สร้างพุทธปฏิมาญาณ	ยังยั้ง
สร้างปวิติธรรมถ้วน	คู่คำดำศนา
๓๔๘ บุญเพรงพระก่อนสร้าง	ยิ่งนัก นาท่อ
ได้กษเสวตรลักษณะ	เผือกผู้
ไตรสารประเสริฐศักดิ์	ควรคู่ นครนา
ทุกประเทศทั่วรู้	ต่างชื่อธรรมเจริญ
๓๔๙ รามัญเมืองขึ้นเขตร	เมระตม
มาสู่สมภารพระ	ร่วมเกล้า
สี่หมื่นครอบครวัคละ	เร่งรับ มั่นเษ
ให้ผืนผ้าเงินเข้า	ทั่วทั้งไพร่นาย
๓๕๐ ปางสร้างเมืองใหม่ให้	มอญสถิตย์
บ้อมปรภากรก่ออิฐ	เหมาะหมื่น
งามสง่าพวกพานิช	นาประเทศ
สองฟากถ้ำน้ำกั้น	ค้ำถึย่นคัตร
๓๕๑ ประคั้นดำนั่งเจ้า	มาศมาน
ถวษราชบรรณาการ	อยู่เกล้า
กระบิตพัคตสู่สมภาร	ชมคร เสวตรน
เลื่องพระเกียรติยศเจ้า	ทั่วแคว้นสมบุ

๑๕๒ ถวมน้ำพระยาแก้ว	คี่เด่น
ตั้งแต่ตามตำบอ	กล่อมกล่อม
ภอเป็นพจนนำเรอห์	ได้ดัดกับ ใช้นา
พันพาทย์ทวีพรานน้อย	หนึ่งไว้ครุเวียน
๑๕๓ ขนบกระษัตริย์ดำรับผู้	อวยการ
เกดากถ้าวกถอนพิศดาร	ถูกถ้วน
โดยเพียรนิพนธ์ดาร	สืบเรื่อง เรียงพด
หาญประกิจคู่คำห้วน	ชี้พระยาของ
๑๕๔ ปรานดาภิเศกเจ้า	ขรณินท์
กรมเจษฎาบดินทร์	กล่าวอ้าง
ปราชไคไคดัดบิณ	ศิษฐ์ เต็มเย
เฉลิมพระเกียรติเจ้าช้าง	เผือกผู้ พังพัง
๑๕๕ การมโกลงสุภาพราช	บาทถอง
ถวายธูปเนทราธนถ	เศเจ้า
ค่างดักคพิณทอง	กล่อมราช ใช้นา
คราบสุเมรุเปนแก้ว	ชนบ้น้อยสุญ

ร่าย

จบบัณฑิต สันต์เจ้า	เดชะพยุหบาตรา	เดชะการาโปรย
ทวน ครอบบริพัตรหมศุ	สนุกพันเคนด้าว	ทั่วทุกท้าวประ
เทศราช โอภาสเพียงทินกร	พระนครทวาราวดี	ศรีอยุธยา
มหาดิลกภาพ นพรัตนราชธานี	บุรีรมย์สุตมราชสถาน	บ้านสุทนต์

เทพฤทัย โสภิตพันธ์ที่ร่ำ คุราชำพร้าดรรเสริญ เจริญอมรแมนนา
 บ้อง สิ่งที่ยังอย่าให้เคือง ให้มิ่งเมืองมณฑลเกล้า ขอพรเจ้าจอม
 ไกรดาศ ให้พระบาทราชบพิตร ประภาศิตตามสรรพศักดิ์ จงสร้างดี
 อย่ารู้มลาย ขอพรนายณีนสินธุศาสตร์ ให้ฤทธิราชเทียมรถ เสด็จ
 กระษัตริย์ศักดิ์ประเทศ ขอพรสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มัวในธรรมอันเป็นประ
 โยชน์ บำบัดโทษนราชนิรโทษ ขอพรจอมเมรุบรรพต ให้ได้ศุขเผือก
 เพิ่ม เติมฤไทยในสมบัตติ ขอพรวิษณุวาทก ให้วิรุณคฤคัยระตุ
 กาด ธิญาหารจงบงมุด บริบูรณ์ทุกหมู่ไม้ ขอพรไท้มาตุท้าน
 ให้ผ่านพิภพในเกศรา แต่งไปมาสดวกดี ขอพรดกษมีแม่หัวเจ้า เจ้า
 อภิบาลสนมฉะห์ ทุกตำแหน่งแต่งนางใน อย่าให้ใจเผือกขาด เบิกบาน
 ภิรมมถกเกษม เปรมในราชบำรุง ผนุงไท้ให้คู่สวัสดิ์ดี ขอพรจตุ
 โลกบาล จงแผ้วพาดอันตราย ท้าวหญิงชายชนประสา ทวีติยามณ
 ทด ท้าวตากดเมืองอันออก คอกช้างม้าวิคควาย คายฉีห้วยอย่ารู้มี
 สิ่งใดทั้งเกิดกอบ สิ่งใดขอจงมุดมั่ง ต้นหลังถึงมาเอง เพื่อบุญ
 เพรงพระเจ้าหล้า ข้างพระนครบวรบาท บงกษมาศเฝ้าเจ้า ขอพร
 เจ้ากรุงกระษัตริย์ คัดโทษทุกขุขันธ์เยี่ยม เย็นเกษจำหน้าเบิกบาน จง
 ชำนาญในกิจราช ขาดใจรักภักดี อย่ารู้มีคุ้มชีพวาย เสาตัวคายนาง
 เจ้าได้ ไภภรรยาคืออยู่หัว ขอมอบตัวเป็นข้าบาท ความบุญชาติ
 อย่าเกิดไกล โดยใจจงคงคำขำ พระเจ้าหล้าเลิศเลื่องบุญ ทรงพระ
 คุณเหลือมิอย่าง ศรีอยุธยาเจ้าช้าง เฝือกผู้มุดเกษม

โคลงถวาย ยอพระเกียรติ

หน้า ๑๗

๑๕๖ ปราสาทวิเศษถิ่น	เรื่องเวียง
ชนบทยอเกียรติ	รบถ้าง
จนบริบูรณ์เพียง	ภอศติ ทรงแผ่
กรมจตุรทิศถอนช้าง	จำไฉนเฉลิม

๑๕๗ จมพระเกียรติยศเจ้า	จอมไกร
พิชิตกรดงใน	สืบบ้าง
สถับถรณ์ไทย	เด่นเกียรติ พระชน
บารมศพระเจ้าธวัช	เกษมไถ่จวนถึง

โคลงรับนักกลไฟยี่สิบสอง

เชลอมพระเกียรติ

ในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

จำด้วยทรงปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน

พระเจ้าอัยกาเธอ กรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส

ทรงแต่ง

ว่า

ศรีสุภสุนทรสวัสดิ์ พิพัฒพิพิธคุณ วิบุตยบุญญารตก อธิก
ท้าวราชศรี ศรีอโยทธเยศภพ สบแขวงแก้วนั้นแผ่นดินยาม งานพระ
สาส์นอุฬาร ปาณปางนุณบุรินทร์ บดินทรไศกกราช รวงเว่อมสาส์น
ขำรง ผดุงชินมฤตฤทเพศ พรหมจรรยาศัพตนิพยร รยนรศรรวม
ทนต์ฐรร ภูตพิรทวิวิศมา ศีลสมาธิญาณยิ่ง ศักขาสังสามสมรรถ
เจรณญารุณารัตโธภาษ พ้างภาณุมาศัรทกาด งานสาส์นปลัมภก
ยกยอศักดิ์ดำรงษ์ องค์อติศวรทำนุก บัณเฑียรยธองณนวยสร้าง ปลั่ง
ปรนาศักกเบ้อง เป็ดองหาญห้ามรามยศ ปดตทฤษฐิมานะ ปด

หน้า ๒

วิจารณ์

โอฬางังใหญ่ ไปดบองเปนบ้านึก ปดตักสันามอบ ปดอบขอ
ขันเขตรแขวง แดงอ้อนอวยของค์ ปลงเปนข้าสวามิศร์ ปดิด
กำเฒ่าแควมัญ ปราชญ์อวปรีเปรม เขมณัฏฐารมเยศ เกษตร
ไพศรพพบบไผท กษยพิบัติปวณแปร กระแด่พรพราหมณ์ชุก ทุกข์
ทวยชเรศบาราศ ทาษญ์เกือกอบบุญ ทวีวุฒิคุณอาจิณ ถวิลกุศล
คืดทาน ทวารตรยตบยสุวิศ รวงเรณิกสุกธรรม รวงธรรค์สรรพ
สิ่งดีดีดี รวงสุณดีวิคตยประณาม รวงวิชัยตามนิโนวาท สัตถธรรม
สาสน์เสาวนา ศรัทธาธรรมตบยพิช สติคุณสมมมาทฤษฏี สกย
เบญจะศีลธำรงค์ จ้างอุโบสถสมาจาร จำแนกทานเนื่องนิคย จ้างของ
จิตรภาวนา ตฤกตราหาเช่นชอบ ตริตรองรอบสัจธรรม์ เขต
ชนนธฤทัยพานฤศุข ภาณุพรหมผลัดอ้าง เขอกเขม

บาทกฤษ

๑ ทวยทษชยทุกข์สิ้น ตยมสลด เกษตรเฮย
ต่างขึ้นต่างชมเปรม ปราชค์เร้า
พระกรยติเกรอกภวกล เตื่องยศ ยิ่งพ่อ
ทุกแห่งทุกหนดีล้วน เตื่องภา
๒ พระผดุงธรรมทศค้ำ ขัศยวัด แสงวงเอย
องค์สุทศันจักรพรรดิคือ คู่ท้าว
อธรรมอดัดยัดดี สดะละ ล่วงแป
มาปลงร่างบุญธำรงกร้าว ครุ่นครว

๑. ทานัง

๓. หฤทยอาภระแท้	ทานแจก	จ่าย
ของเนกนิกรประชา	ชาติไว้	
ทกวาระจำแนก	เนื่องนิศย์	นำพอ
ภัตตพัตรสัตว์ให้ถ้วน	ทั่วชน	

๒. สัตถ์

๔. เบญจศีลทรงสถิตต้อง	เดพนพิพัช	ภาตนา
นาบืออฤราชวรกน	ชาติแท้	
เบญจวิธเวรสังค	สงบวงบ	เหือกเฮย
ทั่วทุกจริตเว้นแล้ว	ว่างงาน	

๓. ปริจจาคัง

๕. บริจาคสรรพทรัพย์สร้าง	ตั้งมา	รามฤ
บุริตชินสาสน์นาม	สิ่งแก้ว	
ประกอบประการนา	นุประเภท	พรรณพื่อ
เพราะพระไทยไท้แล้ว	ผ่องญาณ	

๔. อารชะวัก

๖. พระพร้อมอุษุเหตุมต่าง	มลายคต	คำเฮย
ครองครยบครยทวารสัพ	สับชรวง	
ดำเท้งเผด็จเบื่องปลด	ไปสโทษ	แถวองแซ
สิ่งสัตย์ตรัสพร้องถ้อย	ถ้องธรรม	

หน้า ๔

วชิรญาณ

๕ มัททะวงษ์

๘ มฤตมาโนศน์อม
โผนโอบอนเคราะห์สรรพ
ทานทยบเท่าเทียมมิตร
ในคณยต์วันเฮือ

โนมิตร ชนนา
สัตตวัน
ดาตมณัศ อ่อนเคย
อดอดม

๖ ตะบั้ง

๘ สงวรประวิติคั้ง
มาศตะแปดถัดถอนม
เบญจอัฐจุฑาทศ
บัณฑิต์ครั้งอ้าง

โปลถ คั้งแป
ถนัดถ้าง
ทินดับ เพญหือ
ชอกทรง

๗ อักโกกรัง

๘ หฤทยว้างบิ้วย
มลายโทษพิโรธปะปลง
ครอญจิตรมิตรไมตรี
วิศทศจรตถันมถ้าง

วาคี ช้างแป
ปลดปล้าง
ตรองคุช สัตว์นา
มตะเวร

๘ อะวิหิงส์ญะ

๑๐ กรุณานำทุกข้าง
ทกถินท้องธรรณนทร์
บบยบบิชา
เว้นวิหิงส์อันชิง

โรยรา ราชฎิฎา
หน้ายว้าง
ท้าวเขตร ชนพรุเฮีย
อุนแด

๘ ขันที่จะ

๑๑ อธิวาสันนุเบศ์คัน	ขันที้	ตั้งนา
คำฤษณ์วิโรธกถณ	เกตุยถา	
เขย้งมฤตยวารี	รศโสธจ	สัตว์ฤา
ชุ่มชื่นชอกช้าแล้ว	ผ่องกรมณ	

๑๐ อะวิโรธนัง

๑๒ โนวาณรตโทตรือ	ราชนิตติ	พุ่มพ้อ
ทรงประพฤตยนิ	ยั้งกั	
มพยับนเมกณิ	พจนตาคัน	สืบเส
ภิกกอบชอนันัน	หนึ่งเพรง	

๑๓ ไปไควนวิธราชทั้ง	ทศธรรม	ถ้วนนา
ประฏิบัติท้าวเตบงบุรพี	แบบไว้	
ตั้งเกราะหื้อเนกอนรรค์	เนืองนาคะ	ราฤา
ตั้งกฤห์พัศุไท่ตั้ง	แต่งธรร	

๑ สัตถะมธัง

๑๔ ไทชนจนยากสัน	ธรรพพัส	คณา
แคลนคูโคไถธณญ	ท้าวไร	
รแจกจ่ายจัด	จวบออก	ผดเชย
สืบส่วนหนึ่งนันได้	ไล่ฉาง	

หน้า ๒

วชิรญาณ

๒ ปรีดิ์เมธี

๔๕ เสนางค์เมืองนอกถ้วน	ถึงสนม ในเขต
มีหนังสือปางนับ	เนื่องวัง
ผจงแจกพระตำรา	ศักดิ์สิทธิ์ เชนา
ตามใหญ่ตามน้อยทั้ง	ท้าวชน

๓ สัมมาปาลัง

๔๖ ไตหวงจวนขว้าง	แรงทุน ทวียัน
เสนอสำนักเพื่อประโยชน์	ท่านให้
ตรึงหิมเฝ้ามณฑล	ถวายควม คินเขย
สุขช่วยทวยไว้ชั่ว	เขตรหยา

๔ วาจาเปยยัง

๔๗ ไม่หยาบจากจ้องประจวบ	ประจวบชาติ ชนพ่อ
มธุรพจน์ฤาประมาทหมาย	หมื่นเจ้า
โดยวยวุฒิชนาค	คนเฉพาะ พากย์เขย
กวรบุ้นน้ำอ่าง	โอรสเถดง

๕ นิรักกะตัง

๔๘ จรุงศักดิ์เกราะห้อม	ไพร่บุญ ท้าวฤา
เรือนราษฎ์อาศัณณ	ผ่องพัก
บุญเพ็ญทิพพรุญ	เจรบุญปรจาก โจรเขย
ทวารเปิดตัมบ้องปลั่ง	ปลั่งภย

๓๘ กรรมบททศภาคไท้	ทำนุก	นิตยนา
บุญสืบมาปลาร่างกษย	เลื่อมมด้าง	
จักรพรรดิอรรคยูกดิ์	อย่างราช	เพรงพ้อ
ทวาทศทำนุสร้างถ้วน	ทุกอนน	

๑ อันไศษะนัสมิงพระดรายฉมิง

๓๙ ในนอกนรชาติผู้	พิทักษ์	ไทนา
เนื่องเนกหญิงชายดรรพ์	ดำชรวง	
ทรงขจัดพิบัติพำนักนี้	หน่วยโทษ	ทุกซ์เฮย
บานคู่ขลุบตันต้อ	เสพยเขษน	

๒ ชัคคิเยส

๔๐ บรรโณมาโนคน้อม	ไนชกีย	อินเฮย
เมืองอชกเอาใจเปรม	ปราศรั	
อำนวยพิพิธรัตน์	รณณะ	ดวมนา
พร้อมยั่ววยานน้ำทั้ง	ทองดถ	

๓ ฉะนุยนันเตส

๔๑ ปวงองค์ชัยและผู้	พนนรไท	จิราชญา
โดยราชจรดกง	คู่แค้น	
ชเชอชโอบใจ	จงสนิท	นิตยนา
เพื่องยศยานแก้วเกอ	กอบผคง	

๔ พราหมณะคะหะปะกิกะ

๒๓ ทวยบาบรรณทิพย์พร้อม	พราหมณ พฤฒิ	พรรคไฟ
ภัตโรภณ โหติคุณท์อ่ารุง	รอกให้	
นำยกเข้าชุกทิศ	ทวนวัด, คุกไทย	
กรนกรบดมสันได้	ต่งปอง	

๕ เนคะมะชานะปะเทสุ

๒๔ ผจกบรรดชั้ว	แดนชน	บทเย
ทกนิคมคามผอง	แผ่นพื้น	
ทอดอกแห่งอนาสกถ	ดกรราชย์	แดญา
เขกคั่งก่อพนสัน	ดมสถาน	

๖ ตะมะณะพราหมะณสุ

๒๕ ปวงดอยบาปอาจอ้าง	ชอชาม	พราหมณ์เฮย
อีกรือสมณชนาน	หนึ่งได้	
บริสุทธีเสถียรธะกาม	กอบจุตถ	คีตเย
จุตม์จายไท่ถ้วน	ถิดววย	

๗ มิกะนัถชีตุ

๒๖ พระห้ามท่อนให้ประทุษฐ์	ทวยสัตว์	ตรรพนา
มวณุมฤททวิสาหลาย	เหล้าอ้าง	
อย่าเร่อมอย่ารุงประหัญ	ประหารวอด	ววยเฮย
ชวยอภยกัณณก้าง	กษากกร	

๘ อธิษณัมการะประฏิภาไช

๒๗ พระแผนพระห้ามคลอก	แหล่งภพ	ทำนา
เว้นกิจอาธรรมทง	ท้าวค้าว	
สุจริตจิตรปาวพท์	วิเศษ	แดงแสง
เหตุแห่งบาปห้าร้าย	เรอมนบุญ	

๙ อธิษณัมวิธานูปปะทานัง

๒๘ ชนโตไว้รักษัน	ขันเชิญ	ใจ.ชย
พวงแจกรจ่ายชนทน	ทำนเกอ	
ปองฝนปรีชาเอี่ยม	ยินดา	แต่ฟ้อ
เพชระพระทวยไท้เชื้อ	โอบยกรน	

๓๐ ตระณะพระพรทระณปะตังละนิควาญญหาญณะนัง

๒๙ ชวงบาพรคพรากมตัง	มลายมา	นะพา
นัมนพกรับตวรพทธร	สร้างแผ้ว	
เสด็จดับบุญฉาธรรม	ทกโทษ	คุณแผ
ไทบแจ้งแจ้งแต่จ	ตังญาณ	

๓๑ อธิษณัมวิภาตติปะธานัง

๓๐ อธรรมวิภาทาทโสคแพ	ทางกาม	ถอยคเชช
ชกมณียถาณแต่ตง	ตติถวัณ	
ทฤททยบถวนถา	เชอชบ่อน	บาปฟ้อ
สุจริตวิภาตวัณเวฬ	ว่างวาย	

๓๒ วิษณุโลกสถิตประทานัง

๓๑ ไปดมทิจนท่อนน้อม	นิกของ	เขาเขย
แห่งบให้หมายธา	เออบอ้าง	
โดยกิจทระการปอง	เปนประโยชน์	คนนา
วิศมโลกทานไว้ร้าง	เรศไท่	
๓๒ จักรพรรดิวัตรโปรดสร้าง	ส่าดม	สิ้นเขย
ทวาทศพิชไพบูลย์	บอกแจ้ง	
พระยิ่งพระยศขุม	คัลเกรอก	กยรติญา
ร้อยโลกฤๅตั้ง	เลื่องคุณ	
๓๓ ข้าพระพร้าเอออกอ้าง	อรรณศ์	รยบเอย
เผยอพระยศอตุลย์	เดื่องหล้า	
พระกยรติจ่งปรากฏ	ประกาศโลก	แดพด
คุงอัยค์ฟ้าพัง	เฟื่องสรวรค์	
๓๔ เสดวเลขดาวไศตถกัฏ	เดห์ทิพย์	เพี้ยเขย
รงเรขรศร่าพรณ	พากย์พ้อง	
กตัญญูยกหยิบเจดอม	รดองบาท	พระนา
ขออย่าชุ่นชองไข	ชาเวญ	
๓๕ จักแกดงดิษณฮาที่อื่น	อักษร	ณฤๅ
ดัดกแผ่นผาพื่อเห็น	เทศ์คัง	
แต่เว่อมปฏิสังขรณ์	ชานพจน์	ไว้พด
พระเชศุพนทั้งถ้วน	ถิ่นตัง	

๓๖ ปางพุทธดำคันจรวคติน	ตองต๋หัด แดเฮย
ตวยต๋ตาวฤกกง	ชวบแคล้ว
เจ็ดสิบตีเสกพัช	พาระ เถารฎา
ตาศุขชฤตถั่วถั่ว	ถ่วงกาด
๓๗ ตฤชถี่อั้งฐะไล้	ศัศวัช ษานา
นักษัตรตวิณิศกขาน	ชชนนนั้น
ตมเต้าตติศักรวัชร	ตริยยอด ตยามเฮย
เตวยพิภพยั้งชัณ	ฉกาม
๓๘ เต้ายตาวพยุห้ายทอด	ทานกฐิน กวามย
แห่งพระเชตุพนาราม	วัดไท้
ทำนุกนิศย์วระคิทิน	ทกคาม ชวบพ้อ
ฤาห์อนเรอดไร่ไฉน	ถ่วงทรง
๓๙ เต้าจทานกรานกราบแคล้ว	คณาวัด การนา
ทอดทฤชนนบริเวณวง	วัดธวัช
องค์อัยการวัชร	เต้าจตฤชตี แรกฤา
ต้ามตัมเต้าอั้งถั่ว	ถ่วงปี
๔๐ ชำรุดตฤตฤทัง	ท่วงกษัฐ กระเบื้องเฮย
ยัมมยถตีไทรน	ทวดค้ำ
หฤทยชทรงประสาท	โสมนั้ ได้นา
กตปศัรทชากถ้ำธวัช	ตบตณน

หน้า ๓๒

จริยญาณ

๔๑ พระศรีจักร์ให้
เห็นปฏิสังขรณ์
พระกัณฐกษัตริย์
พระปิตุเจ้าหน้า

หม่อมทิพย์ ชัยมณี
ภักดี
คุณธิเบศร์ บุรพ
แห่งสยาม

๔๒ กวณของพระเศียรให้
จูงยังจูงงานต่อ
กันถึงขังอเนก
อุทิศสิ่งประเสริฐสร้างดี

ท่านก วัชเชย
ส่วนอ้าย
เด่นอเนก ชนนา
ดังถวาย

๔๓ แผ่นดินทุกแห่งพร้อม
ต่างต่างถวายรัตน
บุษิตเชษฐาภิเศก
ยืนพระยศเจ้าขึ้น

ไพโรจน์ บุญ
หว่านฟ้า
เสด็จด้วยดี ถวาย
สมณ

๔๔ เด็กรักพระบิดา
โศกาลัยผู้แทน
พญาศรีพิพรรธนา
พญาเพชรพิชัยให้รู้

โองการ ดังนา
กอบได้
นามยศ ใจรัก
เวรกรรม

๔๕ เสนอแม่กองมหาด
เรือเร่อยู่โดย
สุคราภใหญ่ครนชัย
ทราบสืบมาตั้ง

ดังสรรพ การย์
ท้าวทั้ง
ขยายมาก ออก
แห่ง

๔๖ ที่ผนังงเคอมตั่งรอก	รายเล่า ในนา
ภายนอกวางเต้าราย	รอบห้อม
คุ้งกึ่งที่ดำนา	แนวนอก กระแพงเขย
แห่งตีมาซุ้มด้อม	หลากบวรพ์
๔๗ ลูกท้อบหมอกรู้	แรมทศ ค้าแซ
หนคฤษถิพุมวัน	วุฒิไวก
มโรงแษกษัตริกำหนด	นับสี่ ศกฤา
สิทธิโชคฤกษ์ ได้ด้วย	คั้งลวด
๔๘ จักรยักข์อัสันที่	ถิ่นคณะ ไหม่แซ
หนแห่งทักษิณทิศ	ท่านตั้ง
เคอมค้อคณะพระ	เพรงเพ้อม ชอกเขย
เคี่ยมคักคตอตทั้งดิน	ตบถกยร
๔๙ ปราการรัตนวิ้วเรือน	รากชุด รอบนา
เกนก่อวยนอี่กวง	แวดถ้อม
คำดาแตะภูอิหอ	แห่งลวด ปวิคเย
หกสิบเช้าถ้วนพร้อม	พวังหลวง
๕๐ เสร็จให้เร่งรวกรื้อ	เรือนตังฆ์ เคอมฤา
ฝ่าขคานคั่นทอง	ถิ่นนัณ
ก่อคักคุ้งเคี่ยมฉง	ห้วงว่าง โทคเขย
หลวงงประโยชน์คัมน์นั้ง	ยัดนาน

๕๓ ร่ายร่ายตักตักต่าง

เทอบทอง น้อยหน้า

ทอดหวดหวดตักตัก

ท้าวแพ

คำดาแด่เรือนรวง

ควงนับ ร้อยเฮย

เจ้าตักตักตักตัก

หลุดหลาย

๕๔ กิดควมร่ายกับทั้ง

ถิ่นคนะ ไหม่นา

สรีรนับต่องร้อยปลาย

ปลัดข้า

ตามตักตักตักตัก

รดับตัก เต็มเฮย

เจ้าพิณตักตัก

ถ้องถกถ

๕๕ เสร็จเสด็จโดยอริกพร้อม

พระชัย วงษ์เฮ

มวณ มาตย์เนื่องของอนนต์

เนกถ้วน

ถวายเป็นาศนพัลลภ

พิพิธ ภรรษา

ทวยบริวารถ้วนแพรว

เพรศศดา

๕๖ แด่กรมมุนีเจ้า

จอมพงษ์ นเรนทร์ฤ

วิโนรสสืบสมญา

ยศทั้ง

ศรีสุคตชัยวงษ์

วรเชษฐ ชีพ

ผู้ผ่านอาวาศตั้ง

แต่กล้าพระเจ้าหลวง

๕๗ ถวายต้นตำเสาถ้วน

ท้าวอา รามฤ

เนื่องเนกปวงสงฆ์

สืบคำ

ราชาคณะถาว

นุกรรมนัก รยนเฮย

อันกับเนรจำพร้อม

พร่งงี

๕๖ สิริสังฆะสรพักสัน	สิ้นม ร้อยนา
ตามสืบรูปเสกมี	มากชว้อง
ตามเดินเพ็ญมณเฑียร	สืบอีก ห้าเฮย
เชอญตักคย ตักถ้วน้อง	แห่งสถาน
๕๗ กาดอุวาระเห็กร้าย	เรื่องสัตว์ศักดิ์ รยนา
พฤทศสืบเชื้อชาญ	ไซค์ไซ้
ศุภกัษัตริย์คือนักขัต	ศกหก แดเฮย
จิตรมาศฤกษ์ได้พร้อม	พฤตคฤณ
๕๘ จังจอมติดกห้ำ	แห่ถอยโยทรา ยาเฮย
ประคัมภีร์เรกมาตย์มวญมุต	มั่ววชว้อง
เตศัจจบรรณฐานโบสถ์	บานมนัส นาคอ
พร้อมพระประยูรพ้องพัน	เผ่าพงษ์
๕๙ ตลฤกษ์ฤกษ์พิพัฒน์แผ้ว	ไพบุตย์ มหุติเฮย
ผ่องภาสกรทรงกต	เกตุอนคฤม
พนักงานแข่งขานตริย	ต่งคัมภ์ สังฆเฮย
แคว้นาประโคนครมครุณ	กรุ่มกตอง
๖๐ ผดุงสงฆ์ดังมีดปล้อง	สวดสา รกญญา
ถวายวรมงคลตอง	สืบซ้ำ
ราชาคณะถาษา	นุกรมกฤต ดยงเฮย
ขุนช่วยชยให้ถ้ำ	เดชคฤณ

๖๑ เด็ดจวางธิ์ฤกษ์ทั้ง	ทองนาก	เงอนนา
สามแผ่นพิบูลย์เรียง	รากทั้ง	
พระญาคินาคยามาก	มาก่อ	รคมเขย
ถึงที่มีชั้นทั้ง	ทุทาน	
๖๒ สีดาตายดาตหันต่อ	คามรบยบ	หันแฮ
ตื่นตาชดองชั้นนุฟาร	เดื่องหล้า	
กระเบื้องเคลือบเหลืองเหลืองทวยบ	ทวยมกนก	นาฟ้อ
มุงประธานหน้าท้าย	ทวยหลวง	
๖๓ เสาในประธานทกห้อง	แห่งอุโบ	ตอกเฮย
ดดยงรอบเสาเรียง	เวด้อม	
เชองเสาประดับโศภาค	ผาพิจิตร	ตายแฮ
ในนอกเสาพร้อมถ้วน	เด่กนกน	
๖๔ นวาทรรัตน์ประจักษ์กัน	กอบดดยง	เสนา
นอกสีดาตายสรวก	ดดยงดั่ง	
เนดารอบรูปภาพเรียง	รวมเร่อม	เรื่องฤา
จากฤกโคตงแจ้งช้าง	อานความ	
๖๕ ภายในประดับเพ็ชรแก้ว	ดดยงดิดา	ตายเฮย
รยบรัตน์ซึ่งดวยคาม	ทวยดัว	
เสาเกอยที่ทวาร	รอบแห่ง	ดดยงฤา
ทวารสี่ตฤษคี่ถ้วนพัน	แผ่นไธ	

๖๖ สัตตาทายจิกเรก่งก้ง	ตุมณัฬ	บุรพ็อ
ไม้มัดกวกทศทย	ท้าวแท	
ประตุดะคังรับ	เดรัจฉลัก	แลเฮย
บวกรจำหายแต่แก้ว	จากผา	
๖๗ นำชานทองไม้พนัก	เพนเกชย	นันทญา
ประกอบสัตตาทายเต	เดียมก้าง	
ขัฒจนนทักนเลอยดง	ถกหล่น	ถ่างเฮย
รคัมสิตาใส่ข้าง	เขตรแคว้นนครชด	
๖๘ พดถึงขั้มงก้นนถั่ว	ตายเต	ตาญา
ชจเรชดวตตายถกถ	ทอบเกล้ง	
เตาผาภัพย์โตเทว	ไว้ค้อ	เซองแซ
นักรแห่งสองข้างแตรัง	ลือบกรร	
๖๙ กำพงแก้วกัษถ้อม	แหล่งदान	โปกนา
ท่าแห่งแนวขั้มถรรพ์	ลอบถ้วน	
ถิ่นสถิตยสีมาสถาน	ทั้งรัฐ	ทิศเฮย
โอบออกอีกชั้นนถ้วน	หตากเดอม	
๗๐ ภายนอกผจงจัดแตรัง	สัตตาทาย	ประตัมพา
หลายเตศ์ดายดงเขตอม	ฉลักถัก	
วังรูกษตาวาย	วจิตค่าง	ดีคัวฤ
พญาวิหคถ้วนถ้ำ	ถิ่นไล่ถ	

๗๑ ภายในย้ายอย่างพยับ	ไพจิตร	จयरพ้อ
กระเบื้องปรุเครื่องได้ดอ	ดอบสรวง	
ชุ่มทวารและชุ่มทิศ	ถานแห่ง	สีมาแป
สิ่งตะแปดชุ่มดต่าง	เลอศยด	
๗๒ โคฬศักร์ชุ่มแต่ง	ตกฉดัก	หินเฮย
หนบุรีชดเฉดา	เล่หับน	
ในชุ่มก็รกกด	ได้มาศ	เหมือนแป
ทุกท้าวชุ่มทั้งนิน	หนึ่งทยม	
๗๓ ไบสีมาเดอมราชสรวง	สีดากา	โพชฤา
ใช้ชาดิมาภพสยม	ดบแก้ว	
ศรีขจรจิดรจำหลัก	ถายหยาม	ยดพ้อ
ไปพิลาศดอยดมั่นใจ	ช่างทราวม	
๗๔ ครีตให้ช่างปรามเปิดอง	ปลงกาย	ดงแป
ฉดักดอยดงามยดยงค์	ยังก็	
ปฤษฎางค์ปีสุพรรณราย	เพราเถือก	ทิมพา
แจกักชวณฐีอ้าง	ชวดชน	
๗๕ ถานรองตฤษดีเถือกถ้วน	สีดาถาย	แดเฮย
หนทวิปตัสงกถก	ก่อพัน	
บววกกลุ่มฉดักถีบขาย	ขจิตรรอบ	ราพ้อ
ฉดองสีมาเฝ้า	เลิศผจง	

๘๖ บนทองงุ้มให้กอบ	ก่งชะ	หล่อฤ
รูปพระศุภปางดิษฐ์องค์	เอกตั้ง	
แต่งต่างยศขุ่มระตะ	ระดับทก	ขุ่มนา
ท่วงแปดทิศทั้งสี่	ได้เชดอม	
๘๗ นอกทวารท่านให้คก	แต่งขจิตร	หล่อฤ
หล่อรูปต่างแปดเศอม	ต่างใช้	
ถึงชนิดตะโตสถิตย	ทยมคู่	คยงนา
ขนาบแห่งสองข้างไว้	หว่างทวาร	
๘๘ แปดประตูตั้งอยู่ถ้วน	ทกหน	ทวารแป
ทวารระคู่ตั้งทยาน	หยัดย้าย	
ศิริรูปสิบหกสถน	กายกอบ	เต็มอนา
แต่งให้หาญหาวย้าย	เร่งส่งยง	
๘๙ ถ้าภาเขารอบแคว้น	แขวงดพ	บุรีฤ
เพือกแผ่นผามารอง	รับตั้ง	
คนต่างตักถนกระบ	ครนนขจิตร	จัดนา
ทกรูปต่างตั้ง	แทนทำ	
๙๐ ปรากฏารณประกิจเกดง	เกดางง	เผจศนา
ถดักถกแก้วดำเนา	นอกใช้	
ค่อพันภาคถดง	ถนถ้าง	นันทฤ
ถฤชดีถิดำให้ถำ	แห่งชน	

หน้า ๕๐

ฉวิรญาณ

๑๑. ซาตาในระหว่างเบ้อง	โบสถ์ระดับ	คาชญา
รยลลิตาตายตกถ	กอบปลัดวัน	
สี่ขงทวิปสร์บ	เดรัจรอบ	ราฟ่อ
ตายสลับคาบั้งตวัน	ที่ถาน	
๑๒. เซอชัมติมากอปพื้น	ผากระถาง	บวณอย
อึกแทนนิตปาตณ	ใส่ไว้	
เนถารุปรุกษัตตาดาร	หลากแห่ง	ใส่ถนา
ทั้งแปดเซอชัมได้	สับตถยร	
๑๓. ภายใหนชัมแห่ง	หินทวา	เรศญา
ไว้แทนรมยตเหมือนเพรง	พรั่าพร้อง	
โทที่สัดคัยซ้ายขวา	แขวงแค	ทวารนา
แปดประคตัยงใช้	เช่นกน	
๑๔. บนพื้นโบสถ์แต่ชั้น	ชาตมูช	ถคเชอ
แผ่นใหญ่ลิตาตายสรวรค์	สับสรว้าง	
ฝ้ายละสี่แทนทำนุก	ในภาค	กระแพงนา
แปดแผ่นสองข้างตวัน	เท่าทำ	
๑๕. เซอณนงโบสถ์หากแสงรั้ง	ส่ามลิตา	ถายเย
ประกอบภายในคำกถ	ก้องแท้	
ความแดงปะคิษฐ์ดา	คาชว่าง	ห่อนเยย
แดงคี่แดงดำแดง	เดือมถาญ	

๘๖ ผนงหว่างหน้าต่างถ้วน	เตชา	เรื่องฤา
สี่สิบเอ็ดเจ็ดทานแผน	ภาพสรวัง	
องงศุทธอัฐกตา	ทำนยบ	นานพอ
เอตตะกัศะอั้งแจ้ง	แจกความ	
๘๗ สรวพกยกรบยบเบอง	บรรพชิต	คุณนา
ถ้วนยั้งตะอย่างเสนอนาม	เนกคัง	
ติถาถายถักษณถักขิต	ถักนมาต	ตราเอย
บอกเรื่องทกห้องทั้ง	ทักวแสดง	
๘๘ บณถถถถพิถาศักด้วย	ค่านาน	พูนพอ
ถมงงคชาฏกแจ้ง	แจกจ้าง	
คอด้องแห่งในประธาน	โทวาค	ไฉ่
รงเรวเรื่องเบองร้าง	เขตรเม้น	
๘๙ จาคุมหาราชทั้ง	ทักวทัก	สี่ฤา
สรวโลกถายเตนสรว	ตีบไว้	
เส้าในสิบหกวจิต	จำแนก	ถถายเอย
แย่งตอกใบไม้ถ้วน	ถถศัพพรณ	
๙๐ ถ้ำสรวพพิทคแซรกสถ้าย	ถถักเคถือ	วักยัษ
ถถายชาตักถถาถน	ถถถถ	
เตถถถถถถถ	ถถถถ	ถถถถ
พิศเพรศพิศแพรวัว	ถถถถ	

หน้า ๒๒

วิธีญาณ

๙๑ ถานพระประธานให้ตั้ง ไว้ก่อนตามชั้นขยาย ชั้นบนบนบนแปลง เทอมพระประธานไว้เบื้อง	รงสรรค์ อย่างเยี่ยง แปลกฉบับ แบบบรรพ์	ใหม่ บุรพ
๙๒ ชั้นต้องรองรับตั้ง ไว้พระอรหันต์โท ตราพกแปดบริวาร เรียงรอบสถิตย์ชั้น	ตามสถาน ทุก พันต่อ ช่องครย	นั้น ใหม่
๙๓ สรีเทอมเทอมค่อด้วง ครบสิบองค์ได้ดวง พุทธเทวปฏิมากร ประมวญสิบเอ้าพร้อมถ้วน	ด้า แวดล้อม ก่อนพระ ท้าวผอง	วกลอย ประธาน
๙๔ ถานชั้นถานธำ ลายกุดันรองศรีแดง อร่ามรัตนองคา พิศพิลาศถำ	ช่างฉจง คาชพัน แกมมาศ โอบอุ้ม	บัน กอบเอ
๙๕ ประดับรูปทวารไท้ เวณียงนั่งหัดถ้ประนม รายเรียงสถิตย์แวดล้อม คัมภีร์ถ้อยไรไต่ทั้ง	ทวยเทศ เนื่องตั้ง วนรอบ ทกถกน	ยานา อาศน์

เชลอมพระเกียรติ ปฐกษัตริย์วัดพระเชตุพน

หน้า ๑๖

๙๖ ชุกชีเชือกกอบห้อม	แห่งราว ทนฤฯ
เล่าเมืคเพื่องฝรังยง	ยั้งย้าย
ฉดักทาบที่บทองพราว	พราวพราว พิศพอ
มากเมืคแด่ส้ายไต้	คุจกน
๙๗ แผ่นราวเห็ดกแด่รังอย่าง	ย้ายถาย ฉดุนา
ย้อมมาศฉาดเชดคพรวณ	ผ่องแผ้ว
จงกลประกดราย	รยงจรวท ราวฤฯ
ทงษะหล่อแฉ้วแถม	ติดกาญจน์
๙๘ ใบทวารอุโบสถสร้าง	โศภิต พันแฉ
ภายนอกบานมุกประดับ	คิ่นแพรว
รามเรื่อรงเวชประกิจ	ประกอบภัพย์ เพรศพอ
ในฉดทงถงฉวันแฉ้ว	เดชหลาย
๙๙ รูปศาติฐฐคราบถ้วน	ถานา ศักคินา
ทกฉ้างฉฉวายรยง	ริตแจ้ง
พุกศาตแฉฉารงา	งามแฉก ชาติแฉ
กตมกฉับกระมตให้แฉฉ้าง	ฉฉฉฉฉ
๑๐๐ ฉ่าหรั้มยศแปลกรู้	ราชา คณะเชย
ฉักพระครุเมือฉนรวิ	เนกคัง
บารยญแฉฉถานา	นุกรมหลาก หลายแฉ
ในฉฉกรงฉฉวันทัง	ทกฉถาน

๓๐๑ โดยตำแหน่งมากทั้ง	เขตรคาม	กัฏ
คณินวาคอวาคพณนค	เนกบัง	
ทกทักถกถนตาม	คำหรับ	เพรงพ่อ
ตองแผนกแจกคัมธวัง	ลัษอง	
๓๐๒ บานบุญชรประคัมธวัน	ถายดวง	ชิงแซ
จำหลักชจิครบิตทอง	ทวนแก้ว	
หงงบานฉดะถักษณปวง	เปณแบบ	ครานา
ชีเชษฐท้าวพร้อมแพรว	เพรชกัญจน์	
๓๐๓ ควณไม้เซ็ดหน้าแทบ	ที่ประตุ	ต่างญา
ฉตุมาศวาดโอฬาร	หลากถา	
คือเทศพิเศศไพร	รายลัดว	ล้ำแซ
ช้างกบเคถือบกระเบองชา	ลัษประกต	
๓๐๔ กอปรุปรุสุมพัสถวัน	หล่งถรวง	ถงญา
ทกถินทวารถกถน	แห่งช้าง	
ถพานพิถานปวง	แปรัตน	ประฐานแซ
ฉถยงค่างประตุซุ้มธวัง	ลัษถรวพ	
๓๐๕ รงถรวรค์ถรวรพัตถวัน	เถชา	ท้าวณา
ถายมาศน้ามณนถาย	เถชถรว	
บุบผาฉถาหลาก	หถายอย่าง	ถักวเอย
ถองลัษถย้ายถกถง	ถถันผจง	

เช็ดอมพระเกียรติ ปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน

หน้า ๒๕

๓๐๖ จรนำประคองช้าง	สดุดีเกียรติ	แก้ทุกข์
รูปยอช้อยมกฏทรง	เทวอดเกล้า	
ฤแก้วก้องแกมมาศ	แมนนิมิต	เหมือนเฮย
อุไรห่มกันเฝ้ารู้	รุ่งมลา	
๓๐๗ อัมมานทดีสถิตยั้ง	โสดกัถวาร	สงญา
สู้ที่หัดพลาผดขง	สถนิน	
ทวักนันทจิตรปราณ	ศรีพนาค	นิธนา
ฉดักตักแก้วถ้วนรณ	ฉะรง	
๓๐๘ บงกัณสรพิตาถ์วัน	ถายมา	แผ่เมษ
ตุกพักฉดักพวงเสลา	ดอกลไม้	
พานเครืออดคาทาบ	ทิมทก	หนเฮย
ช้างกันนไนข้มได้	ถาบหิน	
๓๐๙ ถ้วนถายให้คก	คองประกิจ	กอบพจ
ถดกระเบองรอยกินท์	ภาควัวจ	
ถายลงร่างฉดักประกิจฐ์	ปรกัษข้อ	เฉยเฮย
ฉกมกัณไนถ้าวเถยว	กิงพนน	
๓๑๐ ไสภณประกดค่อกัฬ	ถามกอบ	เครือเฮย
ยดห้อยม ๆ วจิต์จาว	จ่างบั้ง	
เบ้องบนแห่งผนงวอช	คอต	คิยวง
พมพชุดหงงหน้าช้าง	กุ่มน	

หน้า ๒๖

วิจารณ์

๑๑๑ รมายรูปนาคกรูพร้อม	พระศศิ	สุริยฤ
รูปเทวศัพทศกนจรรพ	ท้าวถ้ง	
พิทยาวกนิร	นักสิทธิ์	ต่ำเฮ
หงษ์พิทกถันฉ้าย	ผ่านนรางค์	
๑๑๒ กุมภันท์บรรพชิตผู้	เมื่อเกิดศ	แดง
คือชื่ออรรพทจาง	จิต.ชื่อ	
อุปทานแสงคงเดช	เคอเมฆ	มาพอ
เนือบาปบุญเกิดกถา	กถยตคาม	
๑๑๓ คับไพรจเรชแดง	สอเบรช	ท้ายเฮย
แห่งวิหารสามทิศ	ท้าวถ้ง	
สุตราภักท้านก	แนวเพอ	ฉนงนา
เยออย่างวิหารด้านข้าง	เชตรมรพ	
๑๑๔ ปด้นควโมริอ้อม	รงตฤช	ใหม่เฮ
ควมเคื่องบนอาว	เก้าค่าน	
ชำระตประกอบกิจ	การผลัด	ปด้นพอ
กระเบื้องเคื่องมุงถันค่าน	ค่อนพวรรณ	
๑๑๕ เดรัจฉอมรักัดค้ำ	คิตมาศ	ใหม่นา
ประดับจกรมายรุดรรค	ซ่อมซ้ำ	
เชองฉนงฉะพนคาส	คุโบสถ	ได้เฮย
ทองสีพิหารถัดเจ้า	เดือมเด	

๓๓๖ มุขทองงมณังโปรกให้	เหมือนกิก	ขยมนา
ทกท้าววิหารสี่แปด	แปดก้าง	
ฝ่ายบุรพทิศจรจิต	แจกเรข	เรื่องฤา
สิบอศุภสร้างสัน	สิบญาณ	
๓๓๗ ทักษิณเส้าเดชะด้วย	ค่านาน	แปดนา
โดยฎีกาจารย์แดง	เดชไฉ	
พาหุวิธการบท	เบือกอรรถ	ชัยชูชัย
เผยแพร่ยศพระเจ้าให้	เทศยถ	
๓๓๘ บัณฑิตทิศทวี	ข้างบรร	ตายแป
ร่างเรื่องพุทธบาทน	แห่งห้า	
อตุรวิจิตร	สงฆ์เสถ	แดง
ตรวยรศุขวงศ์แจ้งหล้า	เดชคุณ	
๓๓๙ สิตาถายถักษณเดชะ	เรื่องฉก	ไว้นา
ทกท้าววัดกูปเนนบุญ	บอกไฉ	
จุ่งยถจุ่งอานตระนิก	โนจิตร	จำหอ
ไปทราบทวามไฉ่สัน	สร้างจน	
๓๔๐ ชุมทวารวิหารทิศด้าน	โดยตง	รบนงนา
ทิศละสองชุมประกต	กอบบั้น	
บานชุมรจกณจ	เจอมกน	นาหอ
สี่ทิศแปดชุมบัน	แบบสมาณ	

หน้า ๒๗

วิจารณ์

๑๒๑ มุขหน้าให้ตก	แต่งเติม	ก่อนเขียน
กระพวงรัศมี โบราณรง	เรอสร้าง	
กระเบื้องประดับลวดลาย	ลายประดับ	ประติมากรรม
เส้นไม้ฝรั่งตั้งข้าง	คู่ปลง	
๑๒๒ รูปโคธกษัตริย์	บนเสา	ตั้งแป
ถันสถิตถักแฉ	จัดถัน	
อัมมานกัณนหิน	เขตรัก	ราชย์
ชลบุรีถันถัน	ถันถัน	
๑๒๓ เสาโคธกษัตริย์	บาทถัน	ตั้งถัน
ตุ๊กตาสถิต	ถักถัน	
ถันถันถัน	ถันถัน	ถันถัน
ถันถันถัน	ถันถัน	
๑๒๔ ประติมากรรม	ถันถัน	ถันถัน
ถันถันถัน	ถันถัน	
ถันถันถัน	ถันถัน	
๑๒๕ เสาถันถัน	ถันถัน	ถันถัน
ถันถันถัน	ถันถัน	
ถันถันถัน	ถันถัน	
ถันถันถัน	ถันถัน	

๑๒๖ หองมูรตามทิวคัง	ต่างสุวรรณ	ฐานเขย
หังวิหารตามแด	หตากพัยน	
บักเตาสิตาพรณ	พิศเผก	กนณพ้อ
กอบกึ่งกังบตันไว	เวียโคม	
๑๒๗ มีแท่นสิดาถวันแปดก	ปดัยนหตยา	เดศเฮ
ลำตักว โสภมภัตตรพณา	ภาคธำรง	
กษรแตะอศุภารณ	รยงเจ็ก	รูปฤา
บางชีบางคังจ้าง	แคยีน	
๑๒๘ ดางใหญ่ดางเล็กม้าง	มฐา	พระเขย
ทกทิวาคันคง	คำเข้า	
ประคินท้าวจวลา	ภากโลก	แดพ้อ
เนื่องนิคยพระเจ้าเกือ	กิกบุญ	
๑๒๙ พระทรงอาโรกค้วย	แคนรบนง	ไพนา
คำบสมหนนสูง	สืบธำรง	
ก่อเดอมเพ่อมพองฉอง	ดอกรอบ	ใหม่เดช
ผนงภาภใหม่ถ้างสัน	สนธถาน	
๑๓๐ ปดัยนแปดกอกอปรวิจ	รยงสาย	นวดฤา
กระเบือองประเกดือบรยวณธำร	ธำเนธำรง	
ภาคคำแม่ถายประทับ	ตามดอบ	กระเบืออง
ประเกดือบรยวณธำร	กถันประกต	

หน้า ๓๐

วิจารณ์

๓๓๓ พะณดยรรมยงกะปเณ้อง	บวรหัสฤษดิ์ ไร่ฤา
ภายนอกแปดหนรง	รยบห้อม
ชำระเว้งรือประกิจ	ก่อพะ ในนา
เส้าไธรายด้อมขั่น	ช่วงชาติ
๓๓๔ หลงกะมุงกระเบ้อง	บวรจง พิจิตรเย
ศรีเคด็อบขยาดยงประฐาน	ท้าวถ้วน
ภาคพื้นทีในองศ์	อัยมคาส หินเยย
ขยวชาติขนาคน้อยถ้วน	เล่ห์ตยว
๓๓๕ แหต้งดดยงรยงตากพื้น	ผาแผ่น ไหญ่เยย
โสภาคย์พิศขยวพรรณ	ผ่องแผ้ว
ขั้มข้องกบประกตแก่น	กาษฐ์ดัก ถายพ้อ
ด้องชาติพื้นแพรว์แต่้ม	คิตทอง
๓๓๖ ตรงกบสือบักษัชน	ชาดา ไหญ่เย
รูปถั่นนถนด้องดถยร	แท่นตั้ง
กรกุ่มวิวิธาวุธ	ไว้แค ทวารนา
ตามตอกต้งถ้วนทั้ง	ทกทวาร
๓๓๗ รงรักรูปแต่พื้น	ผานิด สั้นเย
โคพิศกำหนดประมาณ	มากผู้
คดตองที่ประทักษิณ	สัทธิค ฉดยงฤา
รบายครบนครขัณฐ์	เว้งรรมยด

๓๓๖ ถ้ามวยบรู่วัดขึ้น	เศศเจ็ด	สิบเอษ
ขึ้นขึ้นครินทรชัยน	เขตรมควัน	
ติมาอณาเดรัจ	ดยมชอบ	ชนนรชัย
บุชิตชินนทรณ์นั้ไม้	มาศหิรัญญ	
๓๓๗ เสาบรมยงหว่างประกอบรว	รงสาย	สโรชญา
คิดแผ่นผาบวรสาร	สามไว้	
ครีตนิมิตทราย	รยบรจิต	เจ้าแป
สระตะมดี่ด้านใต้	ด่งกน	
๓๓๘ เสดาตักษณั้ตัพ	พจน์นิพนธ์	เพลงแป
กถบทบรณาศัยก	ย้งดร้าง	
ววรรณพฤติแบบนทยถ	อย่างคณะ	พื้นพ้อ
ห้าสิบดริวอัยอั้ง	อโฌาย	
๓๓๙ ชุกชีถานพระค้ำว	แดนบรมยง	ในนา
ปรัมปรีถายประกบ	ประกิดแกด้ง	
ถายถ้ามดอบรอบรยง	วจเรช	รยบะชย
บนแห่งถานถ้วนเสรัง	ถาบผา	
๓๔๐ ถายประดับแดณกกระเบ้อง	บุบวาน	ร้าวแป
หลงพระรจนาเรือน	รัตนแพรว	
ฉายฉากฉลุห้วงถถาน	ถกิตยชวค	ชยณญา
บั๊กบบผาพื้นผั่ว	เพ่งพม	

๓๔๓ เบื้องบนเรือนแก้ววรรค	รอบใน	รหว่างนา
วิมายแย่งพนขาวด	ค่อนถัน	
ผนงวิคบุษย์สืบถัมย	เล่มยวาท	วิถย์เฮย
ตอธอวตาศา ^๕ พื้นถัน	ถ้องถกถ	
๓๔๔ ผนงกัปปนุสรพราศพร้อม	พระรบนยง	นุณญา
ทงส์กิดำบด	บชกแจ้ง	
นทกูปกรณำรยง	เรื่องรบุ	รบายพ้อ
พหิเหตุนเรศเสถวังธราง	ถ้ำสรวรค์	
๓๔๕ ช้องทวารธถานทฤชัณ	ชาดา	เด็กนา
ในรหว่างพระรบนยงปน	แปดค้ำว	
ป็นชัมขจกจิครทา	ทงทก	ชัมเฮย
เถือกท้าวแปดชัมคขว้าว	ครวผดุง	
๓๔๖ รบยงพาหุวิธาให้ถก	แต่งตาม	เคอมนา
กระเบื้องเคลือบขาปศรีมุง	เมือบพร้อม	
ผนงในก่อธวัธตาม	คาสปรุ	กระเบื้องญา
เคลือบทองศรีฟ้า ^๕ ห้อม	แห่งธถาน	
๓๔๗ เมธายตำตรถัน	เหลื่องศรี	เคลือบ ฮย
กระเบื้องปรุแดพิถาศถาญ	หถากถ้ำ	
พื้นถาศาชาติธิดาณี	เมืองเขตร	เหลื่องนา
สุวิธยพิศกถ้ำถ้าย	เคลือบมอ	

๑๕๖ ถานรุกรีเบศร์ดำ	สถิตาย	ประกอบฤ
เนกขัตตคัพพ	พิงค	
ณรงคตงพระบารายประ	จีนมัว	พันพอ
รายมณเฑียร	วักค	
๑๕๗ ถอดตงบนเนืองดง	หตงณง	วีวฤ
นกรูปักคตลาย	ตลากพิง	
โมยบิณฑภาประนง	เนืองเนือง	อเนกษา
ตอยเด้นเมฆธ้อง	ถ้ำดรรค	
๑๕๘ มุขมุนยเนืองคาว	คาวบด	ณงงเขย
แปดตงแบ่งบวรตาย	ตักขณัดวัน	
บิศาภากรณาคถ	ถอบวัด	ถุ
ค่าง ๆ นิทานถวันพัยน	ชาพดั่ง	
๑๕๙ ในบาททวารอัยฐคัม	ค่างพรรณ	นาพอ
นักรดตดั่งอไร	หรว่มเพรว	
เรวรปอธฤณมณัท	แผ่นตฤค	แท่นนา
นารเมกแปดถวันถั่ว	เถรกาญจน์	
๑๕๐ หตงบนารจิตพิณ	พิศุครวง	เทวกเฮย
โตะคังบุรุษพัร	เทอศตัง	
ทรมเครื่องถักการณง	เมอศกัจ	ถรรพ
บุษิตพระเจ้าทั้ง	ท้าวถกย	

๓๕๑ ผมนงนอรัชฌ์ค้ำ	เวทธราต ฌดยงๆ
คิคแผ่นผาตราถน	เก้ให้ ก
บวรพุทธนิมิตรปาน	ปางไม้ แปลดนา
นถักถักษณฐ์ช้าง	ชกษร
๓๕๒ มาตราพฤกษาไม้	แบบฉนพท์ แปลดอย
อึกกับโคตงกลดถน	ถ่นนแกถ้ง
สี่สิบบทบรรพาร	แห่งแยบ หลดษะ
ประตุระคู่ไ้ว้ง	แจกวิธิ
๓๕๓ แปลประตุระคู่ไ้ว้ง	ทกหน ทวารเสย
โคฟส์เสถามี	หมดไต้
ในชาตริบุจันยถ	อย่างมาตย์ เชาด
หินชาตริยวให้ถ้ง	ค่อเทอม
๓๕๔ ถูงถ้ามถอกษณคช้าง	อึกเสศ คิมดอย
ถานถิดารของเสวธม	ถอบเท้า
ถะคู่อยู่ยั้นเชตร	คุมแก้ ขนบถๆ
ถองรูปคยงช้างเผ้า	ฟากทวาร
๓๕๕ ถิบทรูปแก้ถ้วน	ถโส ภณนา
รายถถิกย์ โทถะถาน	ถ่ถั่นน
พาหยรเพอุมโคททว	ทวารหนึ่ง ไ้วด
หินเร่นจันคัง ชั่น	ช้วนใน

๓๕๖ โคฬสัตว์จึงถ้วน	ทั้งประค	แปดฤ
รองแท่นเตดาไธถ	เดศแก้ว	
ในชาวหว่างรบของค	คันทาษ	หินเยย
เช่นชาติทนต์ม้าแพรว	พร่วงพราย	
๓๕๗ วาจะเจ็ดชั้นนันท	ในถาน	แปดฤ
คือพระเจดีย์กถาย	กถันนแกถัง	
อย่างจีนต่างประเทศสถาน	ถือม่าย	เขานา
สถิตชาติชยวแต่รังสวั	เดรัจฉาง	
๓๕๘ บำนาท้านจ่ายข้าง	เด็กกระทำ	จีนเย
แปรเปลี่ยนมารแบกทรง	ทรวคเยอง	
หินเขวือดำนภ	พนณถัก	รูปฤ
ทะดะแปดรูปพยับเบ้อง	แบบบรพ	
๓๕๙ ถานธะตองถันธรรพักตั้ง	ตามถถาน	นันทนา
โดยที่ยาวถันนปนน	แปดเหล้า	
หว่าทะปดุกศตณ	มกรอ่า	รองเยย
หินอศัณฑนค้ำเท้า	เทอดทชรณมนภัชา	
๓๖๐ เสาสถิตปักไว้ทรว	เวียโคณ	ประทีปเย
อึกกระถางปาสาณ	ใส่ไม้	
ตองฟากแท่นสถิตาโสม	ถาญจิตร	รณนา
เมกจักชวนให้ยั้ง	หุชเคนา	

หน้า ๓๒

วิจารณ์

๓๖๑ รุกขวิมลายะคิรี	ชวณพา	ยุพทิศ
ไชยเมศุรบรรเทาศูร	คัมภีร์	
ทกดินศรกรรม	เคื่อนั้น	สมพ
วายุวิคกษัณ	ขุนทร	
๓๖๒ ตริเจตยคิน	แผ่นชา	ดาเอ
อักษกับคาตปฏก	แปดตัว	
ละถึงพฤษา	สิดา	ดอง
แปดแห่งถาถัว	เครื่อง	
๓๖๓ ถาใหญ่ทวยพิพ	ภุม	ดย
หินทษคตทพร	แผ่น	
ด้อยโธธา	ถรร	ค
ถาตคตถา	เขตร	
๓๖๔ ตัมมมหา	โบราณ	น
ก้อเพอ	ส	
กว่าค	ถ	น
ถัว	เล	
๓๖๕ ถว	ท	ด
ท	เ	
ท	อ	
ส	อ	

๑๖๖ อย่างเพี้ยคกตบตัน	ตอมถาน	รอบเฮย
รูปเทพยภายใน	หังซุ่ม	
อกรุปรอบนารนบก	บนคินุก	หัดอเฮย
ถันจกตรปัดหุ้มคัม	คิตสุววรรณ	
๑๖๗ แทบถานทำนุสร้าง	ตีบเคอม	ค่อนา
แท่นหมุหินนิถพวรรณ	เพ้อมทั้ง	
ถัดถานพระถกปเดดอม	โตกเลื่อง	ถัดพ
มุนถีรยงของทั้ง	แต่ปาง	
๑๖๘ ถานพระนั่งเนื่องห้อม	หวนรอบ	รยงๆ
ชั้นนอกชั้นในวาง	ชวกไว้	
ถานพระวิหารทศกอบ	การย์ใหม่	ถันนา
บันนุกถันถายไถพร้อม	เพวอศทอง	
๑๖๙ พินแะแววจากไถถัน	ถับถถาน	ถานเฮย
พิคานคายแะพินผอง	ภาคถัน	
ถายแบบรูกาญจน์เคือน	คาวถอบ	ถือนเฮ
เพี้ยคกทกถัวถัน	ท้าวหงง	
๑๗๐ ภายนอกรยงรให้กอบ	ก้อเจ	คัยนา
เจ็ดถิบเอ็จอกร้าง	เวธถ้อม	
รยงถายนอกกระนถง	ถ่านชนาค	วาเฮย
ถัดถอกถองถ้างพร้อม	พรงรยง	

หน้า ๓๘

วิริยาณ

๑๒๑ กระเบื้องถ้วยพิมพ์ลายดิน	ดัดเคลือบ	ศรีษะ
ตกแต่งตามขยงถาน	ท้าวถ้วน	
ประกอบเสีตาเคลือบ	แดงอาบ	ชชนชช
ทก ๆ องค์แก้วถ้วน	เล่ห์กน	
๑๒๒ เจดีย์หมู่ระห้าธรรพ	ไพรมุณย์	มูรพีเย
มูรหว่างพิหารคดธรร	ถึงธรร	
ปฏิสังขรณ์นกล	กอบใหม่	ท้าวณา
ประดับทองกลก้าง	อ่ามมา	
๑๒๓ ประการมณีสถิตด้วย	ผดุงเคม	ประคิษฐุเศ
บนที่ถานทักษิณ	ดมหม้อม	
กระเบื้องปรุกเคลือบขยวเคม	คิตค้อ	ตรุณา
ทองสีหมู่ให้ถ้อม	หลากบรพ	
๑๒๔ มหาเจดีย์ก่อเบ้อง	โบราณ	แดง
นามพระศรีธรรเพช	พากย์พร้อง	
ชำระครวการย์	กอบประกิด	ใหม่เศ
ประกาศโลกย์ให้ขรร้องธรร	ธรรุแดง	
๑๒๕ ประดับลวดลายคิคกระเบ้อง	บานเคลือบ	ศรีษะ
พิมพ์ภาพพันขยวแดง	ดัดแพรว	
ดอกดวงพิลาศเคลือบ	เล้งเจดศ	แดง
อย่างแย่งยดต้าถ้วน	เลศหลาย	

๓๖๖ ถาษาใหม่เณรคัสว้าง	ตึงของค์	ฉีกเอย
ตึงใหญ่หมายเตชมทยม	เท่าแท้	
ตายดวคประกคณ	ผจของคจ	คยวนา
ทำงแต่เหล็องนั้ พน	แผนกพรณ	
๓๖๗ ถาษาเณรคัสว้าง	ตึงตึงน	ถ่พ้อ
ถาษาเณรคัสว้าง	บั้นหล้า	
พระปู้บิตระของค์	ของค์หนึ่ง	ของค์เอย
ไว้พระกรยคัพ้าพ้ง	เพ็องไผท	
๓๖๘ ถาษาเณรคัสว้าง	หนเคอน	กั้งช่
ชยายออกโอบคยตถาน	ตึงนนั้น	
ถาษาค้าถ่อคตอม	คามที่	โหม่นา
ถาษาค้าถ่อคตอม	กตปถกถ	
๓๖๙ ถาษาเณรคัสว้าง	ทรงตึง	ตถา
ถาษาเณรคัสว้าง	นนั้น	
มาถาดคากัง	คองคอก	จริงเฮย
ไบตบคตชวชนั้น	คานเควือ	
๓๗๐ ถาษาเณรคัสว้าง	ชยณถาย	หตาทพ้อ
ถาษาเณรคัสว้าง	ถะได้	
รจคยถาษาเณรคัสว้าง	แบบผดัก	ปถ่ชพถา
รจคยถาษาเณรคัสว้าง	ถบถถาน	

หน้า ๕๐

วรรณญาณ

๑๘๑ หดงบนานชนนัศรตั้ง	เคอมกระถาง	ด้วยนา
มักบุบผชาติตระการ	กอบกัณ	
บุรุษนิจาวารว	เวโรหิ	ห่อนเชย
เปนเกษตรกุศลัณเณอ	เืองกา	
๑๘๒ นอกทวารท่านโปรดตั้ง	คนเจ็ก	มาคยไย
ขึ้นคู่อยู่คองสถาน	แทบร้าง	
ขนาดใหญบเด็กสูง	ตั้งอก	คืบนา
สิดาอย่างขยวลิศร้าง	เดีวสรว	
๑๘๓ มีถานปานพรอกกั	กอบกถ	นัณเชย
ประตุระคูปนเป	แปดวัน	
ปรการวรัศนัประดับด	คัณเคถือบ	กระบาทนา
ปรุประกอบถันถั่ว	เดีอมศรี	
๑๘๔ บนนุมกระพงเคือบค้ำ	แคนรบยบ	รยงฤา
ตั้งรูปจีนไม่	เม็คไ้	
สของร้างคูปาพหัยบ	ยัณหยัค	อยู่เชย
หินชาติขยวไ้ทั้ง	ทุกน	
๑๘๕ ศาตางัจหวัคค้ำ	ค้ำบด	กระพงฤา
รือก่อใหม่หนแนว	เืองนัณ	
ฉดยงรชบกอบกถแปดง	แปดกอย่าง	เกำเฮย
สของตั้งเคอมค้ำนตั้ง	คัณถาง	

เชตอมพระเกียรติ ปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน

หน้า ๕๓

๓๘๖ ถัดพันรอบชั้นล่าง	แห้งดี ด้านนา
ผนังแห่งหงงวางดัก	ก่อกัน
มุงกระเบื้องเคลือบที่ประธาน	ทองรอบ ฉดยงๆ
ฉนวนล้อมเหลื่องชั้น	ช่วงชมย
๓๘๗ พิศานต์พานกอบแป้น	แคงเขมา พันเฮย
แบบบีคืบกู่ไร	หว่านเพร้ว
อย่างเคียนแจะขาวเพรา	พรายเพรอก พร่างพ้อ
ขีโศภาคพิศแต่ตัววัน	ถดผา
๓๘๘ เขาตำเภาเกอดแค้น	แขวงถพ บุรีแย
กระเพงวันถ่านามุน	มั่ววอ้อม
ทั้งดักกรวดถ่าน	ทัด ฉดยงนา
กระเบื้องปรุครุพ้อมดำ	เคลือบนิล
๓๘๙ ปลายผนังรอบจรวด้าว	ด้าบถ พิศานถา
รยบเรื่อรยนิบรพัว	วาคไ้ว
ชาฏกนิทานน	แห่งภพ พันพ้อ
หงงละตียดองให้ด้น	คอกมุน
๓๙๐ ดองหงงวัดถดบพ้อม	พดคำ ดีแย
ผนังใหญ่หงงเหนือตร	ถดบถั่ว
ผนังวิคัมมานา	หิ้งยอก ทวยเฮย
ผนังวดถดชั้นข้าง	เขตรฉดยง

๓๘๑ จากยาปดต.ปัดอง	ปดต.ปัดอง	โรคตา
ฉกัถิถาถายรยง	เรื่องถ้วน	
คราณนงแถะถะถรรพ	ถรรพ	ราฟอ
ปองประโยชนทานถ้วนถัน	ถ้วน	
๓๘๒ ผนงใหญ่หตงโตถอป	การยวจิต	รูปเชย
แผนภาพสกตกายกุมาร	แม่ชอ	
คองถองถั่งถถถถถถ	คนแปลก	เพศฟอ
ถบองมอกอถถถถ	เออถถถถ	
๓๘๓ โอถถถถถถถถ	ถถถ	ถถถ
คราถถถถถถถถ	ถถถ	
ถถถถถถถถ	ถถถ	ถถถ
ถถถถถถถถ	ถถถ	
๓๘๔ ปถถถถถถถถ	ถถถ	ถถถ
ถถถถถถถถ	ถถถ	
ถถถถถถถถ	ถถถ	ถถถ
ถถถถถถถถ	ถถถ	
๓๘๕ ผนงถถถถถถ	ถถถ	ถถถ
จากถถถถถถ	ถถถ	
ถถถถถถถถ	ถถถ	ถถถ
ถถถถถถถถ	ถถถ	

๑๙๖ พาดินดำคณ้อง	นามสุ กรีพโย
โพธิมาทาทารุเนทำ	โทษร
ดิชิตประคิษฐ์รูป	รบอบท่าน ทายญา
พระว่องราชผู้ถ้อย	ถูกตาม
๑๙๗ ฉดยงหงงจ่งอานเทอญ	ทวยปราช ปวงพ่อ
ทงท่วงดองหงงตาม	คาชธวัจ
หฤทยปองประสาศน์	ถึงสวัจดี ท่านนา
ทกทำนอานอ้างแจ้ง	จิตรจำ
๑๙๘ เบื้องรบบยบวิวิธลัษณ์	ถานสาม ค้านเฮย
ฉดยงภาคดำเนินาใน	เน่อนคัยว
กระเบือของเคด็อบเหลื่องมุงงาม	เงาวบ วามแผ
ท่วงทงันนดัยวอ้อม	โอบชาด
๑๙๙ พิคานส์พานทามพณ	พรวณแดง คาชเฮย
ปีดแบบถายแย่งกาณจน	ก้องพรวิ
ปถายณงงฉดหฤทกษปดง	แปดกรบยบ เฟื่องนา
เบือของค้ำเวือณแกว้ฉ้วน	พิชเพี้ย
๒๐๐ พระยืนอยู่พร้อมพวย	พะฉดยง แปดญา
ชำรุดริบเสี้ยนสุญ	ฉบค้ำว
ย้ายขกรมารยง	รบบสฤติย์ นันนา
บวรกลุ่มถานท้าวไฉ	ช่างทำ

๒๐๑ ปุณฺณันตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต	เดรัจฉาก	ทิจิตฺต
ไว้พระทานตะสามประจำ	แจกตั้ง	
เชอช้นนฐกฐิตก	แต่งก่อ	คำขอ
สถิตาประคัมถายถ้วนทั้ง	ท่วถาน	
๒๐๒ ศอถอกรบายแบบเบอ	ชกพยุห	กถินนา
รยงรยบแด่นยาหาญ	เข้าเต้า	
รณนพระและถารค	คยรคาน	เคอชเอย
พลพวกได้เท้าถ้วน	ทกพรวค	
๒๐๓ ถัมถันถอช้นนฐ	เวถกร	พทลชเอย
คั่นอย่ตามรยบถรว	ตถุชคัถรวัง	
ชนคัถายถถคยถถถถถถ	ถอชแห่ง	ไถ่ช
ทคประกจถถถถถถถถ	อ้านว้ถถถถถ	
๒๐๔ ถอชถถถถถถถถถถ	คกรถถ	คชนา
ถั่งถถถถถถถถถถ	ช้นถ	
ในประชนทกถถถถถ	ถาถถถ	ถาชเอย
จาทถถถถถถถถถ	ถอชคถถ	
๒๐๕ พถถถถถถถถถถ	ชอชถถ	ถถถถ
คชถถถถถถถถถถ	บ่อนถถ	
ถถถถถถถถถถ	ถถถถ	รทถ
ระถถถถถถถถถถ	ถถถถ	

๔๘๖ ถ้วนสิดาขยวทณบแก้ว	แดนอุโบ	ตฤฤ
เจ้าปัทมทนต์นทนาย	แห่งไว้	
ปาดานตฤษดีโสภณ	พรวณนาค	นิธนา
หตงตฤปดามให้ตั้ง	คิตทณ	
๔๘๗ ปางปฏิมามากถ้วน	ทงดา	วาคเษ
อุโบสถวิหารทิศตฤ	ทกเกล้า	
รณยดามสรวินนค	เคอมใหม่	กัต
มีอาท้พระเจ้าเอน	โบสถ์ประธาน	
๔๘๘ ทรงศรัทธาโบเอน	อสมราช	ทวัพย์เ
เวณม์จาเณรมาณมลาย	โลภณถ้าง	
รงเวรวิกมาศณจ	เณจศทว	องคเษ
รมยดใหม่แม่นสรว้าง	สืบแสง	
๔๘๙ ศาถารายม่วทอน	หนถาน	วัดฤ
รงรอบแขวงในเอน	นอถัน	
แควเคอมบ่มานตฤ	หต่นนค	ฤเจ
ชองกฤก่อดถัมบัน	แบบเพรง	
๔๙๐ ชำรุดทวทังหมค	เมกอิฐ	ปุนเษ
อิกกระเบ้องเกรงพง	เพอกรัน	
วีก่อใหม่เคอมคิต	ก่อรอบ	นถยงนา
ถดแต่ดามค้ำนพน	ภาคโท	

๒๑๑ พลายทองการยักอปลั้ว	สรรพคุณ	ใหม่แป
นับศรีโคฟศหน	แห่งตั้ง	
ชั้นในและนอกทิศ	ท้าวดี	รวมฤ
ทำต่งกถาวแต่ทั้ง	ทกสถาน	
๒๑๒ กระเมื่องมุงพิทานถ้วน	ท่งต่วน	แดง
มุนี่ปการารณดง	ถดชั้น	
ปรตุรเกดือบกระบาลิน	หนถาด	หันนา
ถ้วนเดห์คำถาชั้น	เชอรวัดเจดีย์	
๒๑๓ ถ้อยสง ๆ ชั้นวาค	วัดฤ	วิถารเย
ชาวณินาตมีเดอม	ต่งต่วน	
มัญจะตะระเรื่องมู	เบญญาศ	เดศเอช
แปลกแต่แปลแต่แก้ว	กว่ามรพ	
๒๑๔ ถิตาจุถกถาคันแจ้ง	ใจความ	เรื่องฤ
ตราทกนิทานบรรพต	ถัดถ	
รูปถัดวัจจิตริตตาม	ตำภาค	หงงแป
หิมเวศเชอรวกวันทอง	เถื่อนนา	
๒๑๕ ถัดถานแทนหลาถัดถ้าง	ไถถตมยง	หงงนา
ทั้งรูปคาบศเดธา	ถัดถ้วน	
ถงกถิตีบุกมถัมมรยง	รายทก	หังเฮย
คนคักถ้างถัดถ้วน	ท้าวพนม	

๒๓๖ หลงเงตส์ระหั่วก	แต่งสติคย	แก่นนา
ตามทีมากน้อยสม	ส่วนห้อง	
ผาแผ่นฉดักกิริท	คำสุภาพ	โคงฤา
เสนอชื่อตมพร้องถ้ำ	ท่วตกนร	
๒๓๗ ติกมณงประจำข้างตราบ	ทวงดา	บุคเษย
อีกสิวีเรื่องโคงยุบต	บอกค่าน	
ผู้ตฤษคี่แห่งศาตา	และข้าง	วาคแป
ทงวิฑทงบ้านถ้วน	ทกหลง	
๒๓๘ ห่อขรูปมณษย์ล้นค่าง	ต่างภา	ษาเฮย
ไว้ บัฉนิมฉดงรง	เวธธวัง	
ศาตาละตองนา	นาเพศ	นาพ้อ
ตฤณกสิททคังข้าง	เชกขรณอง	
๒๓๙ แต่งโคงบอกประเทศฐี	ชื่อชาติ	เชาเฮย
มทบาทกฤณชรตอง	ตัมค้าว	
จาดูกสิลาประกาศ	ขะภิกจทค	ณงงนา
หลายถักษณห์หลายถ้วนจ้าว	แจกแขวง	
๒๔๐ สิริรูปนัถสิททถ้วน	ทวาคี	ติฤา
ต่างเพศทวคตั้งษรตอง	คีนตั้ง	
ทอยงแท่นติตามี่	เมอตมาก	ออย่างเฮย
ขยวณาคหินตื้นทัง	ท่วท่า	

๒๒๑ ศาสดาตายหตากไว้	หว่างประคิษ ฐานนา
แปดกตกคำบดหนน	ห่อนพ้อง
ตวรรณฐานตะดินสัดกิช	สถยรว่าง โหดเย
โคฟศแห่งเหล้าขรื่อง	ตบสาด
๒๒๒ โอตถตรรพตว่างไซ้	ชนนถัก หินเยย
ตราชั่ววหนเต่าประราหม	ทำนไว้
เต่าตถยงฝ่ายหลงงตพรัก	พร้อมคิด เตะมณา
ทก ๆ แห่งให้ถั่ววัน	ท่วทาน
๒๒๓ สักควิหารตฤษค้เบ้อง	บุรพชา รุดฤ
วิปฏิสังขรณ์การย	กอบแกดัง
เจาะปลายแห่งผนังงทำ	ถักตุ ช้องเย
หลวงตว่างข้างแจ้งพัน	ภาคใน
๒๒๔ ตาบใต้กระเบื้องปรุ	ประกอบวรรณ เสวครนา
มีคช่องต่องโถงแสง	สร้างขรื่อ
กระบาดเคตือบเหลือบเหลือบพรณ	ไทโรจ ราพ้อ
มุงใหม่เก่ากระเบื้องรื่อ	รุดง
๒๒๕ มุขนอกผนังงโปรตให้	หินคาษ ค้วยเย
หินคุโไทยผจง	จบถั่ววัน
ตองข้างแบ่งมุขตาค	ถัดย่น ถั่วเยย
กระแพงมุขตรุกระเบื้องถั่ววัน	ทกกาย

เขตอมพระเกียรติ ปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน

หน้า ๔๕

๒๒๖ พื้นปรุเคลือบเปลี่ยนไม้	เช่นชยว นาค
แต่ไม้เดิมจมน้ำกัดตาย	เก็ชอนก
ก่อถกถอย่างตยวกันน	กับทิศ วิหารเชย
ไม้เปลกเปลงนั้นน	หนึ่งถบอง
๒๒๗ ถังวารตวันตติคย้าง	คตหอ ดีๆ
รยงรูปโคตติถาถะถง	ไค้คัง
ทก ๆ ประคก	ภากดี คณจ
ตามถิบถองทั้งถัน	ถังจประมวญ
๒๒๘ ปรากการเก้วที่ขึ้น	เขตรกลาง วัดเช
วีก่อใหม่คอรหม	เช่นยัย
อย้างเชือนฝรังวีชว	ชควันถักถ
จรคพระรยงทอนทัย	ถักถมเจตย
๒๒๙ ทวารกลางระหว้างวัดถ้าง	ถองประคยฐ์ เถอมถา
ทงยถมถักบรพ	นบมใช้
ซำรคเร้งวีกถยค	เรชชนาค ไหม่นา
ทงฝรังซำให้คัง	ถังแปลง
๒๓๐ กระเบถถวียประคยพิลาคถ้าง	ถายถยศ หลากเชย
บานเชอกทวารถังถาย	ถะพัยน
ซำมนาพิกาเพรค	เพรพิก นาค
อย้างฝรังถำมช้นคทัย	ทภาย

๒๓๓ ถายน้ำมนตร์จ้าว	แจกพระ	วาคนา
บานภาคนางงดตุลยา	แก้ให้	
บุญผาละการะตะ	คาชทาบ	บนเย
ตองประตุแก้ไม้	เช่นคยว	
๒๓๔ ฝรั่งรูปตองควมราช	คู่หยัต	ขึ้นเย
ถ้วนตีสถาษยวท่า	ท้าวทั้ง	
ตุงแปดดอกทักทยอม	ถานรับ	ตองนา
ทวารตะตังถ้วน	แก้กัน	
๒๓๕ ในนอกตะคู่รับขึ้น	ตองประตุ	ตั้งฤ
นับรูปตังปณเน	แปดผู้	
กรกฏมคชาตุ	ตั้งชีพย์	คงเย
เตกจักคยตังวัน	คองย	
ว่านภาพย์		
ไทรยศหนหอยธรรม	อนนชเรตุชรุโต	โซรมถ้วน
ถ้วนทกแห่งแห่งหงคา	ฝัพันประตักหักพังเนื่อง	
เครือมณกระบาดนานสุก้าน	ต้วนตุงตำคร่ำคร่ำทตยา	
ตถายปุนชิริพิศเพอกรวาก	ผากร้าวกเทกแมกมบุราน	
การวิยควรคิกกิจเกือกอปล	ชอบริบฏตังขรณ์	
คุณทศ แทนเชย องค์พระอยกาทั้ง	เกษณม	

เดดอมพระเกียรติ ปฐมัตถะรัตนวัดพระเชตุพน
วิจิตรมาตักธรรมาภรณ์

หน้า ๕๑

๒๓๔ ผายดาวพจนลักณ์ผู้	ด้ามอง	มาตย์เอ
เร้งครยบเร้งครยมิ	ตริวัน	
ทกกิจทกกองท่า	กอบท้าว	สถานเฮย
ผกแบบพ่นเบ้องพ่น	บ้องผร	
๒๓๕ หอธรรมแห่งที่ห้อง	ธรรมหน	สถิตยเฮ
ทิมุขทนนมณทอย	มาศไท้	
ยอศรูงย่มตริยัต	ตริยัต	ยงนา
เดกมกฏีเซองกั้งไซ้	ก้องชม	
๒๓๖ มอติ่มเส้งแม่น	ตริยัต	ตริยัต
ระคัมระคัมราย	คาสเร้ง	
กระเบ้องเคตือบแบบค้ายกระบวน	ขด้นบาศ	เนตรหน้า
ย้ายเคศอย่างตวันเือง	หลากยด	
๒๓๗ กระเบ้องถ้อยบวรทบบ้าง	เคือกบวร	เทืองเฮย
กุดกถยมกานัญ	ทาบแก้ว	
โพจิครพ่างจันทรเพญ	แจ่มผ้อง	โพยมเฮ
แดพรอศแดพรอวถ้ำ	พรางดาญ	
๒๓๘ พิดานพรวณคาสพ่น	คางกาย	บนพ้อ
เสาวภาคยส์พานตริ	พะตริ	
เตตาตั่งตะดาเยเดอม	ไต้ตติ	ชุโรฎา
จันเคศรจิตตวันจ้าง	เดชมอง	

กษี ๕๒

วชิรญาณ

๒๓๙ นัยภายนอกภากนั้น
หตุยมแบ่งหตุกบงเหลือ
ทาบติตาที่ตายทง
พิลาศพิศดำแล้ว

ผนงง แปรเฮย
แบบแก้ว
แห่งท่ว เซองนา
เลื่อมพรวณ

๒๔๐ ขยณต้นไวสบร้อ
โคยนพค่านานแสง
ผนงงภากในพี
ครนณที่กรบถ้วนอกครัว

ตงกั คิเคย
เมืองด้าว
นิจุภาพ เทอญพ้อ
ทกควา

๒๔๑ หว่างตถานว่างที่ไว้
ทอบ. วัชฐฐฎฎากาญจน์
สีกักตธัพพาทังสร
โพโรจพรวังวังแพรว

ชรรวาง ตู้หน้า
ประทับแก้ว
พิศุทษ์ ภากเฮย
หว่ามพราย

๒๔๒ สิดาตถักตวัง
หั่ววเรื่อที่วางตถาน
มานยอกเหมาะอย่างใหม่
ตางปิตคณันคัง

ตักษณไต้ ผนงงนา
รอบทั้ง
ย้อมมาศ ชุ่มแช
ปลค

กตทินรเก็บขว

๒๔๓ เร็ดหน้าบานหน้าวด
เทตย์เมกแท่นแบกพม
ทุนเทพย์รูปเทพย์สัถิถย์
นุอนอกมูขหน้าหัง

วิจิตร อุไรฤา
บ่ยงถ้ำ
ทวยเทอด ชรรค์เฮย
แห่งละตอง

๒๔๔ ผงงหนึ่งค่างหนึ่งข้าง	เขากวอก	ห้องเฮย
ห้องถัดที่ถัดรอง	เวชธร้าง	
มีเต้าหนึ่งเต้าเพนง	พนักปรุ	ประกอบนา
ขาวเคลือบขาวกระเบื้องข้าง	เขตรกน	
๒๔๕ ชันนถของถค้ำ	โดยตี	รอบฤา
มีอิมจนนที่ถึงจนนทว	แจกชัน	
มุ่มยอตามยอที่	ทวาทศ	ไม่เฮย
ท้วมท่งท้วมค้ำนั้นน	หนึ่งปาน	
๒๔๖ แปตรูปจันรูปตั้ง	ตามพล	ถึงขั้
ขึ้นอยู่ถัดถัดอยู่ถัดถัด	ถัดถัด	
ถัดถัดฟากถัดถัด	เบ้องเขตร	ข้างนา
กระเบ้องภาพกระเบ้องถัดถัด	ถัดถัด	
๒๔๗ กระเพงห้อมแห่งห้อมแห่ง	ถัดถัด	หอย
จวนปรุเคลือบปรุกระบาด	แบบถัด	
โคหินภาพหินถัด	เกาะยอ	เต้า
ทกยอทกค้ำถัด	โอบกน	
๒๔๘ ในพื้นยอพื้นมู	มวญถ	ชันนา
ถัดถัดถัดถัดถัด	ถัดถัด	
ถัดถัดถัดถัดถัด	มีอ้าง	มกรเฮย
ถัดถัดถัดถัดถัด	ท้วม	

หน้า ๕๕

วิจารณ์

๒๔๘ ฐานต่างชาดต่างด้อม	หล่นหนน	คำแช
เป็นหล่นมแปดหล่นมดง	ช่วง.๕	
ติดาใหญ่แผ่นใหญ่ถก	กอบดาช	รอนนท
รยวชาดชยวสันได้	ด้รับด้รพ	
๒๕๐ ศาตถ์ดตยงด้ด้ว	โดยทศ	ด้ถ
กระเบ้องเคด้บชาวเคด้บพรวณ	ภาคด้วน	
มุงท่วหมคท่ววประก	กอบทก	หงงเฮย
ชาดดาชชาดด้วนพัน	พิดาน	
๒๕๑ ดัพานพันตงพนทาบ	ทองดาช	แบบนา
อย่างแย่งกนกแย่งกาญจน์	ก้องพัน	
ผนงท่วแห่งท่วรบาย	บวรเจช	ภาพเฮย
รามกยวคิรามตันอัว	อวตาร	
๒๕๒ หลงด้ทงด้ด้้าน	แดนคำ	ดาแช
ดอแห่งดตยงแห่งดถาน	ทศด้ว	
ฝ่ายบุรพักกมรพา	ผางเรช	เร้องถ
นรายนเร้องนรายนจ้าวทง	ทศปาง	
๒๕๓ หลงใต้ทศใต้ร้าง	เร้องกต	ด้วรีเฮย
นรณรศด้วรีด้ว	วาคได้	
หลงคกทศคกน	แห่งศฤษค	ภาพถ
เร้องหล่นมเร้องแค้นได้	ถิบตง	

๒๕๔ หลวงทิศฝ่ายทิศอื่น อุตระ ด้านเขย
ทิพย์ภัตตรหูกัศมของ พวกค้ำว
แดนเมืองมั่วเมืองมอญ มอญเขตร เขานา
ตามผ่าตามพ้องจำว จบแขวง

๒๕๕ ขึ้นเรื่องอีก รื่องสรวง ส่งกรวนต์ ทั่วยะ
สองถื่นวัดถุสับแสดง คื่นถ้วน
เชอณนงภาคนนงศาต สบตี ศาตแด
ถาย.ถายถายถ้วนถื่น สรวสิลา

กถาววพณนหลัก

๒๕๖ ดิดิลาจากถุช้อ คำโคตง ไวโยย
โคตงนอกเรือเงา คัดแจ้ง
แจ้งอรรถวัจนตรโถง ถักษณท์ก หลงงแด
ทกแห่งท่วห้องแดร์วัง สามปรกต

๒๕๗ ประกตประกิจแก้ว กระแพงสกัก อดยงเฮย
ดักตกรุกะเบือองปรุยถ ยิงถ้วน
ถ้วนเคถือบประกอบมุนจัก แงรวบ ทั่อนนา
รวบท่ววโทข้างถ้วน ถ้องสถาน

๒๕๘ สถานพณปรธานตัมชั่น ซ้องแห่ง อดยงญา
แห่งถาคินิตปาสาณ สบค้ำว
ค้ำวคายนาคเล็กแต่ง ตกทก หลงงแด
ทกท่ววศาตคคว้าวถ้วน ถ้วนถ้วน

หน้า ๕๖

วิจารณ์

๒๕๘ สรรพตฤกต์คำ	โดยฉดยง มุมนา
ฉดยงฉดยงบรรดา	หตากถวัน
ถวันบานทวารมยง	รบายแมก ฉายเชย
แมกบุบพชชวันฉวัน	เถอศยด
๒๖๐ ยดฉดยงภายนออกตัว	เตนหลวง แดพ้อ
หลงก้อกระแวงประกดกรวม	กระเบื้อง
กระเบื้องปรุเกลือบขาวกรง	ครุส่าบ สันแซ
ส่าบท้าวทกด้านเรือ	หรั่มงาน
๒๖๑ งานเตาแห่งเมือไซ้	ช้องฉิม จนนทโย
ฉิมงานทพิจิครตาม	แต่งสร้าง
สร้างคจุพิหารสกัก	ก้อคค มุมแซ
คคสี่มุมมนั้ข้าง	ชอกกถด
๒๖๒ ถกถกิดมางผ่านฉวัน	ถกษณโคตง แดญา
โคตงศุภาติคยด	ย่งได้
ไว้หลงงภาคณนงโร	รยงดี ค้านนา
สี่แห่งเถศนันไซ้	เช้นรุมยด
๒๖๓ รุมยดธาตโนห้อยมช้าง	เชตรทศ น้อยนา
ทศสี่ถิตาแทนศถยร	ท้านคัง
คังถิตาอ่างวางศถิกย	ทีย่อ มุมเย
ย้อสี่ได้ไม้ทั้ง	ท้าวกระถาง

เขตอมพระเกียรติ ปฏิบัติธรรมวัดพระเชตุพน

หน้า ๕๖

๒๖๔ กระถางตั้งปลูกแต่ให้	ถั่วจำ ปานา
จำแนกแจกมุนววง	หว่างไว้
ไว้แทนกระถางทำ	ท้าวสี่ ทนเฮย
สี่แทนกระถางถั่วไร่	เช่นกยณ
๒๖๕ กรรกันกระพวงสักค้ำ	แคนตถาน สีน้า
ตถานกระทังศาตทณ	ท้าว
ข้างตองช่องกลางทวาร	หว่างแห่ง กระพวงเฮย
กระพวงตถกมอวตังสร้าง	ได้รียง
๒๖๖ รียงทววมงอวตถก	กตถึงหิน สิ้นเฮย
หินแห่งท่าโพชพย	ภาพัน
บันนบันแถมตถิน	ตุณก นันนนา
แถมตถกมอวตถก	ท้าวตถาน
๒๖๗ ตถานบันตถมารยบไว้	หว่างแหวระ ช้อนเฮ
แหวระได้ประทับนิจกาด	กอบตราง
ตรางตถกตถิตถา	ถากตถก แดพ้อ
ตถกตถกตถิตถา	ตถกตถกตถิตถา
๒๖๘ ตถกตถกตถิตถา	ตถกตถกตถิตถา
๒๖๙ ตถกตถกตถิตถา	ตถกตถกตถิตถา
๒๗๐ ตถกตถกตถิตถา	ตถกตถกตถิตถา
๒๗๑ ตถกตถกตถิตถา	ตถกตถกตถิตถา
๒๗๒ ตถกตถกตถิตถา	ตถกตถกตถิตถา
๒๗๓ ตถกตถกตถิตถา	ตถกตถกตถิตถา
๒๗๔ ตถกตถกตถิตถา	ตถกตถกตถิตถา
๒๗๕ ตถกตถกตถิตถา	ตถกตถกตถิตถา
๒๗๖ ตถกตถกตถิตถา	ตถกตถกตถิตถา
๒๗๗ ตถกตถกตถิตถา	ตถกตถกตถิตถา
๒๗๘ ตถกตถกตถิตถา	ตถกตถกตถิตถา
๒๗๙ ตถกตถกตถิตถา	ตถกตถกตถิตถา
๒๘๐ ตถกตถกตถิตถา	ตถกตถกตถิตถา

๒๖๘ ทองแดงแผ่นปรุช่อง
 บิดแบ่งเห็น ชักนี้
 นกพรายพร่างขำงไฟ
 ไฟส่องแสงแว้วพียง

๒๖๙ ไพจิตรพิศดรณ์
 ชื่องด่างอีกหล่นดรร
 เสดาตาศาษา
 โดยภาภคองข้างเข้า

๒๗๐ คยงดิถียก ศักดิ์
 สี่หล่นกันนปราก
 ฤทธาณณตักพิณ
 ปรากฏกระแวงห้อมชั้น

๒๗๑ ชื่องทวารดามข้มยอด
 ยอดเกอดวิรมย์ไธภา
 เพ่งเรชื่องยรรยง
 ยอญฝ่ายชวราชัยพัน

๒๗๒ ภาพณัฏมารทั้งคู่
 คีตเทศน์ ไทโยยค์
 ยอดชกก็ออกกรว
 ในภพพันดั่งร้าง

ปกใบ สีมาเข
 เฝื่องแพรว
 เฝื่องต้อง ถ่วงเซ
 ผ่องจนนทร์

ชาดา ค่านา
 ดีเหต
 แดงแผ่น ใหญ่พอ
 เขตรัดถาน

ศาธา แดง
 ก่อดั้ม
 ผ่อนประกอบ ชีกเย
 ชื่องทวา

อย่างถนน สีๆ
 ภาคัน
 ยิงฟาก ปรีศเศ
 พิศทมอ

คชา กุมเย
 ยิงช้าง
 ฐานภาพ นาพอ
 คีกรวม

๒๗๔ ดำรงรูปยืนอยู่ข้าง	แก้ประตู	ตะคนนา
เป็นตางนายทวารคาม	คู่เฝ้า	
คุ้มฝากอยู่รวงตุง	ตำแหน่ง	ทวารฤา
โดยนับแปดผู้เข้า	ควมประมาณ	
๒๗๕ กิตติประมวณอตุรหัตถ์ด้วย	คืบกุดง	กสิฤา
โดยแบบสำเร็จการ	กอบได้	
กิจเดชรจิตมานบง	เบิกมีค	ทวาร๕
บานแปดประตูให้เต็ม	แต่งผาง	
๒๗๖ ไฟจิตรพิลาศถ้ำ	ลายเต	ธาเยน
ถ้วนแต่อาวุขยง	แย่งหมั่นน	
อย่างใหม่บุเรฤา	รงขจิตร	ไฉนา
รงขจ่างถาดถว้องขันน	คามเกรือ	
๒๗๗ ของเครื่องเบื่องประทับตัว	เคนใน	ทวาร๕
ตำแหน่งเหนือใต้สถาน	ถิ่นข้าง	
ที่แก่อ่างไธถมี	แมกปลุก	ไฉนา
ไม้แปดกตะคู่แสร้งสร้าง	ไต้คยง	
๒๗๘ ตองข้างกระถางไธถวัน	ทุกหน	ทวารฤา
ท้าวแห่งแปดแมกรยง	เวรตัง	
รายตางบุษนาถถ	กอบเผจค	ไฉเย
พิจิตรทศถวันทั้ง	ทิศจุ	

๒๘๘ ทำจากงาช้าง
โดยปากเป็ดหอยมูรณ
บุษาสีดา
สูงเขอบรรณาคอยได้

๒๘๙ เปนเม็ดเตาสุบท้าย
ถั่วหน้อยมธุรส
เจ้าคิดแห่งโคมหมก
มาบักแวดล้อมทั้ง

คนพา หยร
แบบใช้
ใส่คิด โคมนา
ต่งนั้นมัทมุน

ทกต มุมนา
ดยับคัง
มีแปด แดพ
ท้าวธดย

กตนาคนิพนธ์

๒๙๐ คำบทหนึ่งห้อง
หอเทศถานการปรย
ธกได้ชดาดสร
ดบี่ขาวร้อมถ้าง

๒๙๑ มตะเบองภาคพันถ้าง
ถ่วงที่ปฏิกุลม
ท้าวแดนตาชอริ
วีนุคครว้างถ้าง

๒๙๒ ถากพันธิดาเขตรเบอง
บุราณถืองธมญากิรินทร์
รยกอภิชัยเภาจ
จวงหะมูรข้างทั้ง

หอรรม นันช
เรกธ้าง
ดบี่ขาว พันพ
มตะบุร

ถืองน มีนา
ท้าวถ้าง
เนื่องรบ หินช
ถาตนา

บุเรศถ มูรฎา
รยกอ้าง
จวงหวัค ดยามนา
ที่ประธาน

๒๘๔ ประเทศเดาก่อนไม้	มีแกน บักแซ
มีเก๋าก่ออิฐผดุง	สอบอ้อม
สอบโอบอ้อมหลายแผ่น	ภาคสี่ เสมอนา
ภาคสี่ของหินห้อม	แห่งตัวคู่โศก
๒๘๕ โขเท้าบาททั่วทั้ง	ทกของ เสาหนา
ทกของดางในประฐาน	ที่สร้าง
ที่เสาคู่หนึ่งเกลดอง	ลักษณะนอก ความแซ
ลักษณะแบบกระโถนอย่างดวน	เดชิตดา
๒๘๖ เสด็จดักประกิจติดตั้ง	ตามเดา สองแวง
ตามตั้งซึ่งรจนา	หนึ่งนั้น
หนึ่งในที่ดำนา	แนวผ้าอ ผนงนา
ณวนพ่ายกพนัน	ช่วงขมย
๒๘๗ ขรมยงระงดาตพน	พนผา ถายเฮย
พนผาแผ่นเล็กโพ	รยบสอ้าน
รยบสอากอ้านตั้งฉัดดา	แกลดอศ แด้วพ่อ
แกลดอสมสอองด้านพร้อม	เพรอกพรณ
๒๘๘ เพรอกพรายพหิให้ค้อ	เดอมพา ถยเฮย
เดอมพะณดยงรยงรณ	รอมห้อม
รอมหอบแห่งเทศนา	เนื่องเนก เสาแซ
เนื่องเนื่องรายล้อมสร้าง	เด็กร้าง

๒๘๘ เสร็จพิธีการทางพื้นแผ่นดิน	ผาสด บุรีฤา
ผาสดทนต์ศิวตง	ถาดถ้วน
ถาดทนต์ศิวตง	แดนถ้าง นดียงเฮย
แดนถ้างนดียงพน	ภาคติลา
๒๘๙ ภาคถ้างนดียง	บรรจง มุงแฮ
บรรจงเกิดอบบวท	ท่งถ้าง
ท่งถ้างทนต์ศิวตง	ได้ถ้าง สพานนา
ได้ถ้างทนต์ศิวตง	ใหม่ถ้าง
๒๙๐ ใหม่พิธีการประต้างข่ม	ข่มทาบ ทองเฮย
ข่มท่งทนต์ศิวตง	กอบถ้าง
กอบถ้างทนต์ศิวตง	ถ้างที่ มุงนา
ถ้างทนต์ศิวตง	จ่ายรบาย
๒๙๑ รบเบ้องนดียงพน	นรก เรืองฤา
นรกให้บรรดา	เดชแจ้ง
เดชแจ้งเรื่องขอยก	ข่างเปทะ กถาเฮย
ข่างเปทะโลกแซ้งแต้ม	ค่อมบุรพ์
๒๙๒ ค่อมรบายเรื่องรู้	รายอรร ถาเฮย
รายอรรบรรพต	ถ้างถ้วน
ถ้างถ้วนถ้างถ้วน	ถ้างถ้วน สิดานา
ถ้างถ้วนถ้างถ้วน	ถ้างถ้วนถ้างถ้วน

กถกรอนจักรวาท

๒๙๔ กำแพงแก้วมุขนั้นน	แนวกำแพงนา
กระเบื้องปรุเคลือบค้อนตาม	ดาษกระเบื้อง
ที่ทางจะดำเนียร	ในที่ มุขฤา
เกอยกือย่อนั้นเยื้อง	ยั้งเกอย
๒๙๕ อัมมณนัทธำมค้ำนก่อ	เกอยอัมม จนนท้นา
ชั้นดกค้ำนเดอยดง	ด้างชั้น
เมืงเต่าฝ่ายปรักโต	ค้ำเมืง ค้างแช
กถทศวิหารนั้นเกือ	กถปลกถ
๒๙๖ ประทีปถัยวตามชั้นค้ำง	ตามประทีป ค้างนา
หน้าอัมมณนัทธนระโท	ที่หน้า
ทศคถและออกทวี่ป	ทศทศ ถววยฤา
ดั่งขจ่างถัยวจ้ำ	แจ่มดั่ง
๒๙๗ พินารนัยเคอมแรกถร้าง	ดั่งพินาร ถะเฮย
เบื่องก่อนร้กระแพงตาม	แต่เบื่อง
บัตวราชเว่อมงาหนี	ร้อกระบัต ก่อฤา
รยงเรื่องกระแพงชั้นเยื้อง	เยื่อนรยง
๒๙๘ หดงศาถมูททั้ง	โทหงง เหมือนน
กระเบื้องเคลือบเหลืองมวงด	เดอมกระเบื่อง
มุขหน้าชุกยวง	เรวมุข พทิสย
ถิตาภคพนเรื่อง	รยบถิตา

๒๙๘ ผาสุกโขยกทั่ววอดวัน	ถาดมา	สิ้นแฮ
พินมูขหน้าโสภา	พอบพน	
เคลือบปรุกระบาตรดา	รดับเคลือบ	เหล็องเฮย
กระแพรรัตนมุขพียงอัน	ชวจากระแพง	
๓๐๐ อัมมจนนทังฉิมเม็ดสร้าง	เจ้าอัม	จนนทังเฮย
ไว้เช่นพิหารคดแจ้ง	จัดไว้	
รอบประธานที่วิธักติ	ก่อรอบ	ผนงนา
ประตุต่างอุไรให้คุ้ม	ต่างประตุ	
๓๐๑ ถายันเป็นชุมชุก	ชุกถาย	เดอส์แฮ
บันทกประตุต่างตุ	เด่นมัน	
บัตทองเร็ดหน้าพราย	เพรอกบัต	บานเฮย
บานฉลุพฤษทั้งนั้น	นอกบาน	
๓๐๒ ภายในพุทธรูปไว้	หว่างกาย	ในนา
ตั้งแท่นก่อถานหนึ่ง	นั่งตั้ง	
ฝ่ายหงพระพุทธราย	ก่อฝ่าย	หงงแฮ
ทำที่ประจุทั้งพร้อม	พระธรรม	
๓๐๓ ภาพจีนตึกยี่น้ำ	มีภาพ	ตองเฮย
ไว้ทนหินรองประจำ	จัดไว้	
ฉจิตรหินชาติขยวอนาบ	เนาฉจิตร	ไว้นา
ตองฟากอัมมจนนทังไว้	เช่นตังโคตอง	

๓๐๕ เหมือนถนนพิศารุสร้าง	สรรพเหมือน	สิ้นเสีย
จำวันตีฆ้องทองของ	ภาพถวัล	
แห่งเคอมรขงเรือน	แรกแห่ง	หอบแฮ
มรรเจศกระเมืองถวัลถวัล	หุดากบรพ	
๓๐๕ กระพวงแก้วดาษกระแก้คงปฐ	ปรังกระพวง	หันนา
จำวันเดือนเหลื่องพชรณพิศ	ฉากถวัล	
ที่มุนยอเม้งแสง	โดยที่	ยอถ
ทำสิบสองไมถวัล	ท้าวทำ	
๓๐๖ บณเด้ากระบั้งดัง	ติดบณ	เด้านา
ไว้ที่เด้าทำพวง	ภาพไว้	
รูปทวนเรศรงกถ	กระรูป	เดถ
ลีลาชาติขยอใช้	ลัษณิดา	
๓๐๗ เด้าลีลากระบี่อยู่เบ้อง	บณเด้า	สองแฮ
ทั้งค้อพดถึงน้า	ชาวคัง	
ปักถนนที่ถำเนา	เนืองปัก	เของแฮก
เรองแห่งพดถึงน้าทั้ง	ท้าวชัยชวนรชง	

ภาคท้ายค้อคอก

๓๐๘ หอขงทรงสร้างใหม่	เหมือนเรือน	แรกถ
ในอุตรถาถถอง	ถถนถน	
การประคัมภ์รับสรรพเหมือน	มีที่	เพรงท้อ
สถานสถิตย์ออกขัณฑ์	แห่งกระพวง	

๓๐๘ เคมมตพงอยู่แก้ตัว	ด้านการ	ปรยญา
กันก่อนปรกการแปลง	เปลี่ยนพัน	
ศิรินทรวัดถิ่นสถาน	สถิตยจักร	ไฉนา
ในพอกตระกัณฑ์	ที่มี	
๓๐๙ ตึกฝรั่งตั้งค่อเบียง	บูรพมุต	สระเส
แดงพิคานศรีเรือง	หว่านข้าว	
ลายเตตระเจียรุญ	เรขเลข	เหมเฮย
เควี่ฝรั่งอย่างสยามห้าม	ห่อนให้รคนปน	
๓๑๐ ขยณนงฝรั่งท้างสิน	ตามตาม	แผนนา
พันดาชลีดาหนวยง	ฉ้วนแก้ว	
ศุโรทยท่านถกถนาม	เนองเนอง	นานพอ
๕ ๕ ๕ รบนงนอกนแมนพน	เพ่งแดง	
๓๑๑ กระแพงด้ายบววกอดัสม	แหต่งแหง	สระเส
ทว่างตรุกระเบ้องปรุเดบง	ย้ายย้าย	
ขยวเคตลบเหล็ขอเด็อมแต่ง	คิตประภิก	รอบญา
มุนี่สถานถัยวทัย	ที่รี	
๓๑๒ ภาพพานร้งดั่ง	ต่างวง	เม็คนา
ถ้วนลีดาชยวศรี	ใส่ไว้	
ปลายเจ้าสี่มุนพาง	พิศษนิค	คยวพอ
ทวารแห่งกระแพงให้ตั้ง	แต่งแปลง	

๓๓๔ ตามประตูก่อซุ้มกุญ	ตั้งหล่งง	กาแป
แห่งที่ก่อสร้างฤาหนะ	แน่แท้	
บานทวารวาคเตดง	ถลายจ้วย	รจิตน่า
ถ้วนรูปสร้างแต่ยังง	อยู่ประค	
๓๓๕ ตะกุ่มชนถ้วนสถิตย	สถานทวาร	ตามเฮย
ทวารทศได้เห็นอด	ตั้งตั้ง	
โตจีนถกปาสาณ	ตั้งซึ่ง	พหิแป
ข้างตะกุ่มทั้งสี่	สี่มี	
๓๓๖ แต่ประตูกศกแต่ร้าง	ได้ฤกษ	แท่นฤา
ถ้วนชาติหินศรีรัตน	เนื่องเบอง	
บนพื้นถดถ่อนนครย	ครยบทยบ	ตะแท่นนา
ต้องฟากทวารย้ายเยอง	อย่างปวง	
๓๓๗ เห็นหอครยท้านสร้าง	ถ้วนควร	ชมเฮย
ใหม่อีกฟ้างภพอินทร์	ธำฟ้า	
มีศกวรรณถ้วน	ศุขถนุก	นาพ่อ
ปลดกเมกแปลกไม้หัด้า	เหล่งแต่ดง	
๓๓๘ เฉยหนึ่งถลายเร้นย้าย	ยดผลด	ค่างแป
ต้องตะตามพรพรรณแดง	ปลี่ยนพัยน	
ตั้งขึ้นหนึ่งถกถสถาน	สถิตยทิศ	ออกเฮย
คงพิคานถ้วนทัยร	ถินถิตถ	

หน้า ๖๕

วิธีญาณ

๓๑๘ เครื่องจันจ้างเจ็กแต้ม

ติดจิตร ฤโรฎา

ณงงวาคดามกักรบิน

บ้าย้าย

เรื่องจันรูปจันพิศ

ผกแยก ย่องพ่อ

แปลกฝรั่งท่อนค้ายเยยง

อย่างปาง

๓๒๐ ทายพนันขันไม้

คึกคัก คังหงา

กระพอกถ่ายบวจาวง

หว่างว่าง

กระเบื่องปรุเคด็ยเบื่องตริก

ครุประจุ ช้องเฮย

ขยงรอบสวนธวัช

สัณหทัยเหื่องแด

กตโศกแห่ง

๓๒๑ ประตุตามแห่งแห่ง

สฤษฏิกอ ชุ่มนา

ทรงคึกคักแปรแซ

ขันไม้

หลงคากักอต่อ

สมทรวค เก้งเฮย

รูปถ่มนถมนให้ได้

เถวบาน

๓๒๒ ถายเตถาตะกัตุ

ดำดรรพ์ ฤฎา

ทกท่ววไบศาลทวาร

วาค้าง

นอกประตุภาพถ่มนถมน

พิศม่าย ปรัศเษ

สิดาณถักถึงธวัชช้าง

คู้เนา

๓๒๓ แต่ประตุคกแต่งแต่ง

ไต้ศิริ ฤฎา

บนแท่น ๆ ละเขาเพรา

พรงธวัช

ธองฟากแท่นคัณ

เหมือนดั่ง นันนา

สวนและธวัชธวัชช้าง

คู้ถนน

๓๒๔ เถาหมกกระพวงไต้ไร่	ชาติขดา	ปักเฮย
หินฉกัณณิฉรรณสรวิ	สีดง	
สีมมรประดาสิลา	หตากประหุดา	เดฟอ
ค่างเม็คเค่าคังวัง	วัดแปลง	
๓๒๕ ทิศเหนือขยายย่านค้ำ	แถมใหม่	เพ่อมนา
นเรศวรเริมก่อกระพวงไต้	คัมพันธ์	
พุทธไสยาศใหญ่ไต้	ส้มที่	ถานเฮย
ก่ออิฐปูนปั้นหัน	แห่งถาน	
๓๒๖ วัดยาวเดินไต้ไต้	เด็คถาม	วาเฮ
ก่อพระวิหารมาน	มูตร้าง	
สรวมกระจงหระงานตาม	เค็คที่	นันทนา
อย่างอุโบสถโปรดร้างอั้ง	ยาทนน	
๓๒๗ มุงกระเบื้องบงชวอ้าค้ำ	เค็คอบศรี	ชานเฮย
ถคมุขถามชั้นฉรรวิ	เสวไต้	
คาสพนทอวคัม	หมคนอก	ในนา
หินชาตงให้ไต้	ชังถาน	
๓๒๘ ถิถาเขาเขตรเว้นแคว้น	แชรวรา	มูรีถา
อีกเพ็ชรบุรีถานปาน	ใบพัยน	
ชาถารคัมคาสถา	หถายหมื่น	แผ่นพ้อ
เต็มกระหุดคทยันทัย	เทพย์ผาง	

๓๒๘ ให้ รื้อศิริมงคลเมือง
แห่งราชสมบัติทรง
ในนิเวศน์เกษมมกุฏอยู่
ชนชักร้อยบั้งช้าง

๓๓๐ ต้องดำนดี่ร้อยค้อย
พนนหนึ่งจึ่งไหวโคด
มาก่อก็มากหลาก
คามที่ถ่านดั่งสร้าง

๓๓๑ ชันในนับได้ไ้
รายรอบรมยงค์ถ่าน
ชันนอกนับกำหนดหมด
ดริจะพุดห้อมพร้อม

๓๓๒ บนเขาให้ไ้ไ้ไ้
เชือกปลุกไม้ไ้
สถูปเฝ้าต่างพรรณสรรพ
จันช้อยักคังทั้ง

๓๓๓ กระเบื้องด้วยทำบั้งต่าง
ถางสถูปดี่ด้วยหินนิล
รูปจันจุฑาบทระหลาก
รายรอบศิริม้างช้าง

ในอุท ยานแฮ
สถูปดี่สร้าง
ยายศ ยิงฤ
อาจไหว

เข็นถาก ถางพ้อ
เกดือนม้าง
หลายแห่ง หนนว
สับถ่าน

ต้องทศ คิริฎา
ถอบถ้อม
มีณะ พนมนา
พวังไ้ถ

หลายพรรณ พฤกษ์พ้อ
แวตคัง
ไ้เวีย โคมเฮย
ทกคิริณ

ต่างชาติ หลายเฮ
เนกถ้าง
ถางเค็ก ภาพพ้อ
เวศรบน

๓๓๔ ถ้วนฉดักสิลาเต่งแก้ง	เกดามจง	จีนเฮย
หินชาติขยวกลกยด	ยั้งบัน	
ทกเข่าจ้งบงยงค้	อย่างยั้ง	ขจิครนา
ท่วถิ่นกิรินหันหัน	แห่งหลาย	
๓๓๕ แต่กิรินต้านผ่าน	พิหาร	ออกเฮย
มีรูปสองนายชาย	ชาติโพ้น	
นักแดงเผ่าพาดชาน	เซวชต	ตุ้ราฎา
ชาวมั่งกะเหล่าโน้นโน้น	นอกแคว้นแดนสยาม	
๓๓๖ เขาหน้าพิหารผ่านต้าน	แดนชัย	อุ้งค้อเฮย
มีตักจีนอ่อนมทยม	ทรี	
หิวตั้งค้ฉดักถนัคจัต	แฉงแต่ง	สิดาเย
ปักแหล่งไถ่ถนัค	ชาติสยบ	
๓๓๗ หนึ่งถานนอกถนัคหัน	ไซ้แท่น	หินเฮย
ทำงานคนน้อยใหญ่ไท	ทวนส่วร้าง	
ค้ำหนึ่งแห่งแท่นแผ่น	ผาแปด	หนเฮย
ทรงเหล็กหลายส่วร้างร้าง	แก้วบง	
๓๓๘ เจดีย์ยืนทั้งนั่ง	นอนระ	กายฎา
ได้นักโทษคยบรยง	รยบไว้	
ผู้ถ่มเซพะปะ	เปนอาทิ	โทษเฮย
ประทุษฐ์ท่วจันได้ได้	ได้ขง	

หน้า ๗๓

วิธีญาณ

๓๓๘ เสด็จเสด็จกลับเรื่องเมือง

บทกวี บัณฑิต

เป็นดั่งคนตรงรง

เวรสัตว์

พาแผ่นดิวติศัพท

พากย์สุภาพ ไกลงนา

ติดกับเสด็จช้าง

ชอกความ

๓๔๐ ให้ปลุกหุดากให้ได้

ดลมา กระตาง

รายท้าวอารามงาม

งอกสัตว์

ชนองคคณูศา

แห่งรอบ ราย

อื่น ๆ ที่บ้าง ๆ

แบบหลาย

๓๔๑ ทวารกระพวงวัดที่

เก่าแก่ รัช

ทรงยศประคองนายพราย

เพรศสัตว์

กระเบื้องด้วยดีเพ

ข่มยศ กดางนา

กระเบื้องเคลือบเก่าช้างบ้าง

บุบราน

๓๔๒ ให้รู้เก่าก่อดิน

ด้ามพระครู เชน

โศภณ์ท้าวทวารประมาณ

ใหม่ด้น

ทรงยศคณูคณู

แบบยัง เก่า

ทรงยศประคองด้วยด้นด้น

ทศทวาร

๓๔๓ ใหญ่ตั้งงามกระหังน่าน

โดยทิศ ดิน

ท้าวเก่า กนประมาณปาน

ไม่ย้าย

พิศวงคำแบบบิตติจิตร

แจกแย่ง ภาย

รงวาคณาดม้ายกถ่าย

เกิดชอบสุวรรณ

๒๕๕ บานทวารต่างข้าง	เขตรนกร	จินนา
ตายเขื่อนน้ำมนต์รัก	สุมถ์วัน	
เครื่องผูกค้ำภูตถอน	ดัดบิหลาก	หลายเย
ปั้นใหญ่อย่างถ้วนถ้วน	ต่างรบาช	
๒๕๕ ประตุระสองคู่	จายสีนาคี	ขนาดฤา
ทลงงแห่งบานบวรราชลาย	เดห์ไหล์	
รูปอตุรจุฑาบทประดาก	หลายเผ่า	เฉพอ
ปูนประกอบไม้ได้	ได้แทน	
๒๕๖ สติภยี่ถาณยืนชัยน่าย	ฟากขวา	ประตุเฮย
ซำรุดคั่วแทนแทน	คัมร้าง	
เร้งรือทกทวาร	รงเรช	ใหม่ฤจ
รูปด้นนภนตดังสร้าง	ไล่ส่งอง	
๒๕๗ ตั้งแปดตอกใหญ่ใช้	ตมควร	กนพนา
มาแทนถานรองตอง	สืบชั้น	
ทวักคังษีประมวณมวณ	มากรูป	หินเฮบ
ขยจราติสาทอหมั่น ๆ	มอชไต	
๒๕๘ พาทยรึกกันนกัน	เขื่อนเตา	เม็กเย
ถ้วนสติตาได้ใส	แวกห้อม	
ครบยี่สิบเตาเนา	หนึ่งแห่ง	ทวารน
โคฬทวารห้อมด้น	แห่ถ้าย	

๓๔๘ สรีรเสาท้าวถื่นดิน	เสวีสถาม	ร้อยฤ
เดศพิศุคปถายราย	รวบแจ้ง	
มมกกระแพงเมืงตามตาม	คววย่ง	พ่นพ่อ
ไม้ สิบสองแฉ่งแฉ่ง	สบดรร	

๓๕๐ ประดับพิมพ์เค็ดอกรเบองเนือง	ในมม	เม็คแป
ทกเมืงมมมมมมมม	ก้อด้อย	
สิดาหัดกักประมมมม	รยงนอก	มมม
ทกท้าวมมมมมมมม	เชือนคยง	

๓๕๑ จัตุรคาศิไล้	เชองกน	มมม
มมมมมมมมมมมม	รยบด้อม	
ทกท้าวเชือนคณนดรรพ	ถ้ามม	ร้อยนา
คคคคคคคคคคคค	พว้งประมาณ	

๓๕๒ รอยวัดถ้ามถื่นดิน	สิดา	ถาดแป
ชาคิตยงไผถานถถาน	ท้าวไซ้	
ปลุกพรวณพฤคษาษา	ยยวโรก	วังบ่เฮย
ค่าง ๆ เหล่าไหนด ไว	ผดวราช	

กตสารถัษบรต

๓๕๓ แถวเขตรตระวันตกข้าง	เขตรแถว	หน้า
น้ำช่วงหน้าวัคชาย	ช่วงหน้า	
ก้อณนณเนืองเนืองเนว	ณนณก้อ	อิฐเฮย
คคคคคคคคคคคค	คคคค	

๓๕๕	สถาณเขกนกรเศนี้	นอกสถาน	กระแพง
	พนตำหินปทุม	ค้ำ	
	ทิศบนกึ่งมุงกระบาท	บนทิศ	ต่งเฮย
	รตท้าวทำดินท้าย	ท้าวคต	
๓๕๕	ถงตพานทำน้ำใต้	ตพานถง	พานา
	ข้างแห่งฉนวนยกหน	แห่งข้าง	
	อาศน์ต่งฉวีรูปก่อประตงค์	ต่งฉวีอาศน์	ไวโพ
	กระแพงบุปรุกระเมืองน้าง	บุกระแพง	
๓๕๖	ชยวเคลือบเหล็กอบมหลากคด้า	เคลือบชยว	ศรีเสีย
	ข้างแวงแสดคงทางวาง	แวงข้าง	
	ตฤษดีทวารแวงทวยทเว	ทวารตฤษดี	ไวแผ
	ทวารทวอกต่งข้างต้ว้าง	ทวอกทวาร	
๓๕๗	ตุตฉนวนก้อยยวนนิค	ฉนวนตุต	บนนา
	เบ้องยอชยงทยานหยยบ	ยอชยง	
	ตคาประต่านักุ	ต่งประต่าน	ตคาฏา
	ปานชยัมบักเยองย้าย	ชยัมปาน	
๓๕๘	กระเบ้องก้อยยประคัมถ้วนท้าว	ถ้วนกระ	เบ้องเฮย
	พนก้อยต่งถานตระการ	ก้อยพน	
	มรค์ต่งอญญชละ	ต่งมรค์	ฉนงนา
	มวเพื่องตายนาพน	เพื่องมว	

หน้า ๗๖

วิธีอ่าน

๓๕๘	กระบวนชวเคลื่อนประชัน	ชวกระบวน	ครู
	ของต่างหมวดนวนดง	ต่างเบ้อง	
	ก่อนขจรี่ประมาณ	มุกข์	กอบเอย
	ต้องฝ่ายยกอาศน์	แยกพันฝ่าย	ต้อง

กตุมขบารก้วย

๓๖๐	มีรูปหย่วย ๆ ตั้ง	ตามครบ	มุนา
	ทกที่มุ่ม ๆ ของ	เขตกนั้น	
	ปานถมจับ ๆ ใส	แล้วเหี้ย	ยั้งเฮย
	กระเบื้องประตูป ๆ ถ้วยได้	ดบดรรพ์	

๓๖๑	กระแวงพัน ๆ ใต้	ภาคสอง	ฟากนา
	กระเบื้องตรเคลื่อน ๆ พรวณ	พังก	
	กระบวนเคลื่อนเดือน ๆ มง	มุงมาศ	มันแ
	มุงท้าว ๆ คำนี้	เมกต์ถาน	

๓๖๒	เพดานหม่า ๆ พัน	พยวิก	ดงฤ
	ปัดคินุกทอง ๆ ปาน	แปดเนื้อ	
	ลายแบบแย่ง ๆ กระจกก็	โสภิต	พิศพอ
	พรายเพชร ๆ พร้อมเก็	ก้องตระการ	

๓๖๓	หนังสือพานท่า ๆ น้ำ	หน้าวัด	เดฤ
	พันยกรมย ๆ ถาน	ที่ไว้	
	พันักภาษรู้กรอบ ๆ ด้ก	กอบรอบ	วพ
	กระเบื้องปร ๆ เคลือบ	ช่องต้นนิค	รี

๓๖๔ ชันนตด่าง ๆ พัน	แพศพาน	ทอหนา
เบื่องฉนวนบรค์ ๆ ทวี	หว่างนันท	
คำดาสฤษดิ์ ๆ สถาน	สถิตยค์	ฉนวนเยย
ฉนงรอบ ๆ ถ้อมกัน	กอดฉยง	
๓๖๕ เบื่องนบกอล ๆ รื้อ	เรชทาย	ศโรภฤ
กระเบื่องปฐาหว ๆ รยง	รยบส้าง	
ตรุตามช่อง ๆ รวย	รยบรอบ	ฉนงนา
โทถัน ๆ ทัยรสร้าง	สรมฉจ	
๓๖๖ หนดคำด้าว ๆ จำย	ฉคกรัก	พื้นเยย
คัมแจกดำ ๆ สงฆ์	ฉบได้	
ฉวยงฉถานที่ ๆ ทัก	คักแจก	แกงเย
แต่พระ ๆ ไต้ถ้วน	ท่ววงาย	
๓๖๗ โรงเรือกว้าง ๆ เยื่อน	ใหญ่ฉงง	กอดเย
ฉามภาษช่อง ๆ รวย	รอบข้าง	
ไต้เรือกท่ว ๆ หลงง	ฉานับ	หลายนา
แห่งพระ ๆ เจ้ สร้าง	ส่ากุศต	
๓๖๘ เว็จกุฎีใหม่ ๆ สร้าง	สองหลง	ฉนเยย
ฉาขคาล ๆ กต	กอดไต้	
เสตุถ้าง ๆ รง	เรชรีต	บุราณเย
ศาสตฤษดิ์ ๆ ไต้ฉัว	หนึ่งขาง	

หน้า ๗๘

วิจารณ์

๖๖๘ ปดุงรุกข์ชัย ๗ คั้ง
แนวเนื่องชน ๗ ทาง
พิศพฤษภูมิ ๗ สพรัง
ทกสิ่ง ๗ ไท้สร้าง

ตามฝั่ง หน้า
ทำต้าง
เพราเนตร นาค
สับสถาน

๖๖๙ ตั้ดรรพิก ๗ คั้ง
อักษรพิชัย ๗ การ
ตัสสิ่งข้อม ๗ แปลง
มหาชะ ๗ ไ้แจ้ง

ขาดแดง แดง
กอบใช้
ปลี่ยนแปลง ทลาย
แจกยุบ

๖๗๐ ในผาแผ่น ๗ พัน
พระชม ๗ หน
จากฤกษ์ชัย ๗ ฤกษ์
ปราชอ่าน ๗ อัง

พิหาร หอวง
แห่งสร้าง
ถ้วนถึ แดงนา
เรื่องรมย

ร่าย

จักนิพนธ์พชรพ้อมสาร เสนอแม่การแม่กอง ทั้งผอง เพื่อ
รู้ ทกผู้ชิตยวงษ์ องค์กรม ไกรสรวิชัย ฤทธิการงานรับ
กับกรมมาตยา กรมวงษานามยศ องค์กรมภูษมแต่ง องค์กลาง
แสดงโดยกิจ ฤทธิหารทิศทั้งสี่ ที่อุโบสถบริเวณ กรมอามเรนทร์

รงตฤณดี กิจเจดีย์วัดถ้ำคูหาภิมุข การหอศรียกฐิน ชุ่มทวารวดีทั้งหลาย
องค์ชุมสายรงวัณย์ กรมศรีพนังงานที่ วิหารสี่ห้องสองหล่ง เวียน
รงงการบุญน ชันพาหุระเชตวขอบ พระรงรงรอบสี่ทิศ กิจอุทย
ตริยวงษ์ องค์อนรโกเมน เกณฑ์การท่วทั้งมอญ เก่งสระสวนตอง
สถาน งานตฤณดีองค์อรรณพ จบจุตเจดีย์ถ้ำม ห้อมพระรงรงรง
ได้ องค์อุโรรงตรรค์ องค์คตาวัดป็นนงาน วิหารพระพุทธรูปไยาศน์
ถ้วมบรมราชวงษา รงนาท่วอวราม ตามโองการท่นใช้ ไ้วพนักงาน
ถ้วนที่ สิบสี่ชัยคณนา ถ่นอถ่มญาปรากฏ ผู้พนัพนักรง
เลขจากถกเถตา โกลงสุภาตตินิเทศ กรมชนเชชอติศร ผู้เถลาถถอน
กถถนถ มাত্রาวรรณพฤติพนั ห้าสิบแปดบทรงตฤณดี กรม
หมื่นนุชิตชิโนรส เพ่งกถบทบรรญาศ ราชนิพนธ์กัถลาย รายนาม
ผู้โดยเสด็จ ถ่งตงขเม็จขานไซ กรมไกรถวิจิตร วงษานิทถำม
เรนทร์ ขำภูเบณทร์บริบาล ขาญก.บคัมหาสิทธิ ถิธิปรีชาชาติ
จำมหาคจิตรนฤต วิฐรแท้ ทั้งปวง หลวงตฤณตฤณหมื่นนิพนธ์ สตรีเก้
คนถ่งเพ่ง หลายหลากถ่งกถบท ผู้เรชรค วาที่ โกลง ฤ ษี คัต
อาคม พระราชนิพนธ์ทรงบั้ง ข้างคณาถ่มถ ถ่มเด็จพระถ่งขราช
มีนปราชท่วกทกาศ กรมนุชิตบรรพชา พระพุทธรูปษาพรหมมุนี เทพ
โมฬีอริยวงษ์ ถ้วนถ่งมราชคณะ ถักทั้งพระธรรมตฤณ โถกเถศ
ในปฐยติ รัตนมุนีมุนี นายถมีถตั้ง ทั้งถ่มุคั่นถนา บารยถข้าง
หนึ่งของค นัถริถ่งขโดยเสด็จ สิบเอ็จถ่มรงนา ถักพระวงษา

กระษัตริย์ สรีกรมศรีกรมไกร สองตโยนญเบนท์ กรมอำมเรนทร์
 มาตยา กรมวงษาอัครองค์ ทินกรพงษ์เผ่าราช ทกขัยชาติช่วยดำริห์
 ทวี ระโกลงนักพรต ขำทนต์มฤตกา คือเจ้าพญาพระคดง ทั้งพญา
 ราชมนตรี ขิเบศม์อัยฉา พญาโชฎีกพญาศรี เจ้าบุรีรัตน ขยวิชีวิต
 ขนานนามศักดิ์ บำเรอหีบบริรักษ์ราช เพ็ชรปานิออกญา อินทร์โกษา
 สัมบัติบาด ชาญภูเบศร์หลวงดิชีวิต อีกเจ้าจิตรนฤต วิบุตย์ญาณกระวี
 มหามนต์หัตถ์สุวรรณ พระสุพรรณสมบัติ ดำรงกรปรีชาชาติ จมื่น
 ราชนาถ อัยฉาทศทั้งมอญ คำนวนสรีตามลีให้ กล้าสำนวนถ้วน
 ตน เพื่อมพระนิพนธ์สุภาพโกลง โองการไท้ธวัช หนึ่งโกลงบาท
 ขยรา แต่งภาษาต่างชาติ มีอาทิสยามทกทิศ กรมมุขิเชษฐ
 พระเทพโมฬีรังษะดี ฝ่ายบรรพชิตเฉดยอรธก เบื้องคฤหิฐารม
 กรมขุนเดชกรมไกร อุกฤษฏิ์ประยูร ขำบาทมฤตนามเสนอ พญา
 บำเรอหีบบริรักษ์ อาตักษณ์หลวงดิชีวิต ขุนมหาสิทธิโวหาร ชาญภูเบศ
 นายนุช ราชบุรุษห้าตน สรีเก้านเนตภาพัน โกลงกตบทรองศรี
 พระราชวารีหัตถายชนิด กรมมุขิตชาญกระวี พระเทพโมฬีรังษะดีอง จำ
 นองพจน์ภนา พระราชวงษากรมไกร ตระยขำบาทมฤตกา มหาสิทธิ
 ชาญภูเบศ อาตักษณ์วิเดศนายนุช บุรุษราชเดวท ช่วยตกแต่งตาม
 เด็จ นับดีวิเดศจณน ผู้นิพนธ์โกลงชาน พระวิหารทิศอุโบสถ
 หมดกถินทกสถาน โวหารกรมมุขิต สฤษดิ์ท้าวทกเบ้อง โกลงราม
 เรืองรูปฉก ผู้เซตงัดกษณ์การม กรมไกรขุนมหาสิทธิ หลวงสุวรรณ

เชดอมพระเกียรติ ปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน หน้า ๘๑
 รัชกาลที่ห้า นายอนุชาญญาศ รอบเชดวจากุตรยง อดยงอุโบสถ
 คำบด ปราชยดถักษณัถวรสวอย ทราบนามคามเตนอถอย ถักถน
 ถักถนถน ถักถน

๓๗๒ พระโถงกุญชรนาทพ้อม พิพินา ถักถน
 ถักถนพระเกียรติถักถนถักถน ถักถน
 ปราชยดถักถนถักถน ถักถน ถักถน
 ถักถนถักถนถักถน ถักถน ถักถน

๓๗๓ พักถนถักถนถักถน ถักถน ถักถน
 ถักถนถักถนถักถน ถักถน ถักถน
 ถักถนถักถนถักถน ถักถน ถักถน
 ถักถนถักถนถักถน ถักถน ถักถน

ประจำเดือน กรกฎาคม รัตนโกสินทร ศศ ๑๒๒๒

ตั้งแต่ วันที่ ๑ ถึงวันที่ ๓๑ กรกฎาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๒๒
สมาชิกได้มายังหอพระสมุดวชิรญาณ ๑๐๒ ท่าน หนังสือที่ได้ให้ยืมไป คือ
หนังสือไทย ๑๒๕ เล่ม หนังสือต่างประเทศ ๑๐ เล่ม ค่าเกมมิตเสยค์
เงิน ๑๑๐ บาท ขายหนังสือวชิรญาณ เงิน ๓ บาท

รวม ๒ รายเงิน ๑๑๓ บาทถ้วน

สมาชิกส่งเงินบำรุง
ภาคีสมาชิก

หลวงอภิบาลประเพณี	(สอน)	ปีที่ ๒๒	เงิน ๑๕ บาท
พระยาเสถียรราชปณิก	(ชม)	๒๒	๑๕
หลวงอุทัยนาทิก	(เจริญ)	๒๒	๑๕

โคลงวัดพระเชตุพน

ศาลาราย ๑๖ หลัง

กรมหมื่นนุชิตทรง ๓ บท ศาลาขุนพรหม ที่ ๑

๑ พนักงานการสร้างเสร็จ ศาลา นฤ
ขุนชื่อพรหมรักษา สดุดีได้
ทหารในฝ่ายฟากขวา แหวนแห่
โดยเสด็จสมเด็จพระเจ้า

จิราศดาภิเษก ๖

๑ นิมาตประกาศเรื่องช้าง เขกา ก่อนเขย
ครันครนพดิงษา สดุดี
ต่ำส่งซึ่งรจนา นิยายยศ พระยา
อวาศเชตุวันถ้วน ดิถีดัดถิ่นถิ่นประณม ๖

๑ นายกรมทหารเด็กได้ ดูก่า กบไส
ส่งฝ่ายนายจ่านา หนังสือ
ใบฎีกาเชตุพนประจำ ใจใส่
ผิชอบรอบเรื่องรู้ ร้างพดิงตั้งแปลง ๖

กรมหมื่นนุชิตทรง ๓ บท ศาลาพระฤไทย ที่ ๒

๑ เสนอนามทำนุผู้ พนักงาน
ออกพระฤไทยสถาน ทน
พลพันพวกทหารหาญ แหนแห่ หดงแฮ
หนปรกษทกษิณช ๖ ชื่ออย่างเป็นเฉลอม ๖

๑ นิพนธ์หนังสือ	โสภิต ภาพนา
โทที่ชี้ข้างระจิตร	จ่ายไว้
เอกนะจัตตาพิศ	หลายเรื่อง เรียงแซ่
มหาธาตุอาวาสให้	แห่งด้านการเขียน ะ
๑ นายนกกำกับด้วย	ดุติ ช้วน
หนังสือที่เทพก่อ	วาดได้
ผดุงเคอมเพอ้มไต้	ชายคำ มีอนา
แปลงเปลี่ยนเขียนซ่อนให้	ห่อนเว้นเงื่อนธรรม ะ
พระอริยวงษ์ท่า ๔ บท คำถาหลวงราชโยธาเทพ ที่ ๓	
๑ แต่งนามผู้เสร็จสร้าง	คำถา นฤ
หลวงชีอราชโยธา	เทพย น
ทหารในฝ่ายเฉวียงดา	ระดับแท้
โดยเสด็จตำแหน่งชี้	ชื่อไว้เป็นเฉดอม ะ
๑ นายปรีดาราชาได้	ดุกำ กับเฮย
ถ้วนถ้วนทำ	ทวน
สมุหพระศรีธรรม	มุนีตรวจ การแซ่
เฉดอมพระเกียรติกอบกู้	ก่อเกอการบุญ ะ
๑ จำส่งมัสกุลเลขถ้อย	โสภณ ภาพนา
เอกะนิพนธ์สนธิ	สืบไว้
ตั้งสนวนนิยายน	อย่างเยี่ยง พระฤ
ส่งของพระรัตน	พระรัตนอมกร ะ

๑	ตั้งสักรรชาวาศห้า	แห่งจัต มาญา	
	ราชกฤหัสวีธวัธ	ปากน้ำ	
	แรงสักถางข้างสันทัด	ทุกรูป	
	รวิครเล่ห์นฤนิครถ้า	เลอศัถ์วันถายระมาย	ฯ
	พระรัตนมุนีทำ ๔ บท คำสาพระพรหมสถินทร ที่ ๔		
๑	สมญาข้าบาทผู้	ภักดี ทำแฮ	
	พรหมสถินทรผู้	หัดถักถั่ว	
	หุ้มแพรหนึ่งนามปรี่	คาราช นันญา	
	ผิวดรจนาคราบถั่ว	ตุไ้โดยหวัง	ฯ
๑	ตั้งสักรรชาวาศถั่ว	ฉลากเขียน	
	ราชบุรณะสะเกษเพียร	พิริยถัน	
	อารามอนรินทรเรียน	รบายแบบ	
	รงเรชรจนาพัน	ภาพเพียงพิศุกรรม	ฯ
๑	ในเอกะนิบาตเนอง	รจนา	
	ถ่านสืบถ่านสังขยา	ทบเท้า	
	ทกะอึกหกชา	ผูกทวน	
	ศิริกรบถ่านสืบแก้	ชาติถั่วเตชา	ฯ
๑	ถ่านวนันรัตนวิ	รายกิจ	
	พุทธบาทบวรพชิต	ช่วยพร้อง	
	บววยสักเวรคิต	ทุกคำ คั้นแฮ	
	ถลของคุณะริราชก้อง	เถียรก็ไ้ ในสยาม	ฯ

พระอมรโมหิทั ๒ บท คำดาพระอไทยสุรินทร์ ที่ ๕

๑ คำดาเคาหมหัว	เจ้ากรม	
พระอไทยสุรินทร์มัย	เร่งเข้า	
เป็นนายด้านรคม	โดยด่วน	
นายราชจำนงเข้า	ค้ำด้วยศุกร	ฯะ
๑ ข้างเขียนภิกษุคง	เป็นก๊ก กองเฮย	
วัดชนะสงครามยก	เรื่องไว้	
สามสิบเก้าชาฏก	ทวิโยค	
สุนทรโมคติไซ	ท่านผู้ตรวจตรา	ฯะ

สมเด็จพระสังฆราชทรง ๓ บท คำดาพระอินทรรักษา ที่ ๖

๑ ค่ำวอใหญ่ฝ่ายซ้าย	มรรจง	
พระอินทรรักษาองค์	เอกอ้าง	
หุ้มแพรราชจำนง	กำกับ คุม	
แถวเดี่ยวสำเร้งร่า	สืบไว้เป็นเฉลิม	ฯะ
๑ ภิกษุข้างวิจิตรดำ	เลขา	
ระฆังประทุมคงคา	จัดให้	
วัดสามพระยา	รวมช่วย เขียน	
ทุกระนิมาตตามสืบได้	กับเก้านิทาน	ฯะ
๑ พระสมุห์จันเจ้า	บาญชี	
วัดเชษฐมโยธิ	ชื่อให้	
ผู้กำกับทฤษดิ์	เนื่องนิจ การ	
คู่เดี่ยวสำเร้งไว้	สรวัดสันตฐาน	ฯะ

พระศรีวิสุทธิวงศ์ทำ ๕ บท คำดาคำวจาในขวาใหญ่ขวา ที่ ๗

๑ คำวจาในใหญ่เข้า	มีอนัน
เป็นแผนกการกั้น	เกยคกร้าน
ทวงเดรัจฉานดิทน์	ทุกสิ่ง แดฟ้อ
ทรงจัดทรงเงงด้าน	ชอบด้วยการกถ ๖
๑ ผู้คนยด้วงสมห์	เวรฤทธิ์
แนะนำนิยมนิยมนิต	ชอบชั
จำนำประจำกิจ	การวาด เขียนนา
ตามบทตามบาทก	เก่าให้เห็นจริง ๖
๑ ราชสีห์ตามรูปหัว	จักรวรรดิ วัดเย
อีกหนึ่งโมฬ์ชัต	ช่างได้
เก้ารูปรวมรวมจัด	แจ่งวาด เขียนนา
ชาฏกณดั่งงัว	เพิ่มพืดทวงผล ๖
๑ ทูกระโศกแจ่ง	ชาฏก
ยี่สิบดิกระยก	เพิ่มเข้า
คำดาสี่ห้องหก	๖ ทงพระ รเมียงนา
กำหนดภอดดีเก่า	ที่ห้องเห็นงาม ๖
๑ ถานาคำแห่งไว้	เวรงาน นฤ
สมห์พระศรีวิสุทธิชาญ	เขียนวั
วังรักษับริบาตบาด	จิตรช่าง เขียนนา
ต้นองพระคุณคั่งดี	สืบฟ้าดินชม ๖

คำคาที่ ๘ มกัณทไมทราบ ผู้ใดแต่งไมทราบ คณันนบชาต
คงเหลือบทยกัณทเดียว ไปสอมคิตาที่จาริกก็ไมพบ

๑ คิตะดั่งษัติน์ สดจน นีบาตษะ
จตุกะคณะนนานพ เพิ่มเข้า
ค่านาญวคัตถภพ แสงโพธิ์ พระเชย
ตามดับอีกเศศเก้า กอบถวันทวอยด ะ
กรมหมื่นนชิตทรง ๓ บท คำคาหลวงอภัยเสนา ที่ ๘

๑ โพธิ์เรียงเรือดั่งคู้ เกียงขวา
หลวงช้ออภัยเสนา หนึ่งได้
กอบกิจก่อคำคา ถูแห่ง นีญา
โดยดั่งบรรหารไท้ ถิ่นเนาว่าสถาน ะ

๑ มหาดเล็กนายดั่งดมฺห กำกับ การนา
หนึ่งพระใบฎีกานัน อักผู้
มหาแดงวัดระฆังวัน งานวาด เดียวนา
ชาญชดจัดเจนสู้ เสร้งได้ ใครเสนอ ะ

๑ ดั่งษัพเพอแจ้ง จตุกะ นีบาตญา
สมโพธิ์สมภารพระ แต่ ก
กฤษณาภิการะ กุศลต่ำ สมนา
เผยออย่างร่างรูป เรืองแจ้งแกดงกุน ะ

กรมหมื่นนริศทรง ๓ บท คำดาหลวงทรงวิไชย ที่ ๓๐

๑	ทศสถานการสร้างเสร็จ	โดยจง
	หลวงชื่อทรงวิไชย	เชียวกล้า
	เกณฑ์หัดอย่างฝรั่ง	ยุทธฝ่าย ขวาญา
	ตำแหน่งวังหน้าหน้า	ขึ้นพนักงาน ๖๖
๑	สุนทรโฆสิตผู้	กำกับ
	นามพระครูมิ่งคัม	ข้างใต้
	นายกรมมหาดเล็กนับ	หนึ่งช่วย เติมนานา
	การจรรวชกิจให้	เร่งแล้วฤาเหลือ ๖๖
๑	บุญจากุระพน	ไพจิตร ภาพฤา
	มัญญะบุญกิจ	เพื่องไว
	นิเทศงานอดิ	คังชะ เสร็จพ่อ
	วัดชักรามได้	วาททั้งหกเจดีย์ ๖๖

กรมหมื่นนริศทรง ๓ บท คำดาหลวงพิไชยชำนาญ ที่ ๓๑

๑	เอกาทศถิ่นสร้าง	เสร็จสถาน ๖๖
	หลวงพิไชยชำนาญ	ศึกหัว
	เกณฑ์หัดบวรวงการ	เกณฑ์ขาด เข้านา
	โดยกัณฑ์ปักษ์ดักด้าว	แต่งตั้งแต่เพลง ๖๖

๑ สมุห้อยุนายด้วงคู่ คงจัต เอมพ้อ
 จำข้างสงฆ์ตามวัด มอนให้
 โมฬีโลกย์จักรวติ ราชสิทธิ์ ใต้นา
 รวงตฤชต์จิตรกรรมไว้ ประกาศถ้ำแห่งเณรม ะ

๑ นักกษัตริย์ สดุด นิมาตฤ
 ตัดเคอมค่อครบ สิบเก้า
 ตั้งสืบแต่ศนพ นักร้อง รั้ง
 แสดงพระเกียรติพระเจ้า แจกฟ้าดินชน ะ

พระญาณปริยัติทำ ๓ บท คำถาหหลวงมณเฑียรเทพ ที่ ๓๒

๑ นายพจนานพกธำ ศาสต์ถัย
 ตฤคยทหลวงมณเฑียร เทพย์เจ้า
 กรมวังบวรพาหิย หนแห่ง ขวานา
 โดยกฤติกาโปรดเกล้า ก่อเกอการถวาย ะ

๑ ถัมภ์ของธัญธำ แงจก หมายเย
 นพธัมภ์ของกัมภ ถัมภ์
 ถังหมัหาราฐุจิตร เหวรอน ศาสต์
 เณรอนพระมณเฑียร รั้งนักร้อง ะ

- ๑ พระสมุห์ศรีชัยบ่อก บังคับ
แจกช่างรจิตรจับ จวบแล้ว
นายนกกำกับกับ พระสมุห์ ด้วยแฮ
ทุกทิวามแคล้ว คลาศ์เว่นวายเพียร ะ
- กรมหมื่นนุชิตทรง ๓ บท คำสาหลวงพิไชยสรเดช ที่ ๑๓
- ๑ ที่สืบดำนามผู้ซึ่ง สฤณศิลา ลาภ
คือปลัดจางวางขวา ท่านไซ้
หลวงพิไชยสรเดชปรา กฤษณ์ เขาแฮ
เกณฑ์หัดวงน่าไว้ ชื่ออ้งค่างคน ะ
- ๑ สุนทรโฆสิตใต้ บรรณัติ พระครูฤ
คู่สวดศุภครววจิต แจกห้อง
ปรีดาราชคฤหัตถ์ กำกับ อักเขย
ชี้ช่างเชตพนต้อง วาดดินถิ่นฐาน ะ
- ๑ เขการะระณพทั้ง หิ้งทศ นิบาตเขย
ทวาทัดไทรรัศหมด คอมเข้า
ดั่งชาสุรปราช นาวีเือง วัช
ประกาศกฤษศผ่านเผ้า แผ่นพินอยุทธยา ะ

กรมหมื่นนุชิตทรง ๓ บท คำอาพระเชือนเพ็ชร ที่ ๑๔

๑ เชือนเพ็ชรพระเกือกอบ กิจการ
ถ้อมราชบวรวังสถาน ถิ่นไท่
จางวางปลัดขนาน ขนาดศักดิ์ ตมนา
นับสืบดีให้ แห่งด้านฐานท่า ะ
๑ นายปรีดาราชได้ ตูงาน วาตฤ
มหาดเล็กวงษ์นาชาญ ช่างรู้
ราชบุรณพระพุทธรูป มังคับ ส่งขนา
เคื่อนคักทักภาพผู้ ผิดเพี้ยนเขียนแปลง ะ
๑ สืบตามปกิณะกะด้วย ดิงษะ สามฤ
สืบตัวดีคิประ กอบถ้วน
ขามรินทรราชบุรณะ สเกษข้าง ชีนา
ตามสืบชาติวาทถ้วน เกอศเพียงพิศวง ะ

กรมหมื่นนุชิตทรง ๓ บท คำอาพระยาอภัยสรเพ็ง ที่ ๑๕

๑ สืบหาน้ำที่ค้อง ทำตาม เกณฑ์เฮย
เกณฑ์หักจางวางตาม ชือรู้
อภัยสรเพ็งนาม พระยาหนึ่ง นาท่อ
รงเว่อมคำตกู้ ก่อสร้างสืบผล ะ

โคลงวัดพระเชตุพน

หน้า ๕๗

๑ ช่างตั้งมณีนวาทวัน	ราชบูรณะ วัดฤา
เกณฑ์อีกอำมรินทร์	เกษเจ้า
กำกับกิจฝ่ายพระ	พระพุทธรูป มาตนา
นายถนอมมหาดเล็กเจ้า	อยู่ด้วย ายการ ะ
๑ ตั้งระจัตตาศักดิ์วัน	ทวาศักดิ์ เรืองฤา
บัญญัติสัณฐิ์ถัด	อีกห้า
อัสติสัถยกิจ	นิบาตเจ้า เคมมเฮย
สัถยกิจถัดวงหน้า	เพื่อนเจ้า ามภอ ะ
กรมหมื่นนุชิตทรง ๗ บท ศาสดาหม่อมเจ้าที่ ๑๖	
๑ แดงนามหม่อมเจ้าหุ่น	วังหลัง
สืบซ่อมศาสดารัง	เรขธรรมา
โสฬศัมปโตยจัน	หระเรียม เรียงฤา
ณตของพระเดชเจ้าช้าง	เผือกเผือกแม่ไฟท ะ
๑ นายน้อยมหาดเล็กผู้	บุกรพระยา จินศรฤา
คุมช่างร่างรจนา	ทั่วทั้ง
พระสมุห์ชื่อเคอมมหา	จันอีก องค์เฮย
ประจำจันรับงานตั้ง	แต่งให้ตีเตียน ะ

๑ ทศชาติวาดภาพถวัล	ทศชา ฏกษ
ชี้ข้างปทุมคงคา	ควบให้
บางตำรากันด้ามพระยา	รมังอีก วัดเขย
ครบเรื่องห้าร้อยได้	เดส์ห้าสิบแสดง ๖๖

๑ พระครูคงเครื่องคุ้ม	คัมภีร
นามอุคตสังวร	ชื่อตั้ง
ทุกที่ทุกถิ่นจร	ใจใส่
สิทธิ์ขาดราชการทั้ง	ท่วส้นดั่งมีเขียน ๖๖

๑ วิโนยธรฝ่ายวัดไ้	เปณการ
ร่างเทียบทุกค่านาญ	มากนั้น
นายคัมภีรเด็กงาน	ไตรตรวจ รวนษ
รอบแห่งคำถาษนี้	นอกชั้นในราย ๖๖

๑ อาตักษณัณดาตวาทด้วย	ตุนาง จัณดา
ภาพดัดไ้แปลง	เปลี่ยนให้
นิพนธ์ภักดีแสดง	นามหมื่น หนึ่งเขย
องค์อติศวรไ้	ช่วยส้นส้นดถาน ๖๖

๑ พระบวรพรตราชผู้	แพทยา ยิ่งฤ
รื้อรื้อรื้อรักษา	โรคพื้น
บรรหารพนักงานหา	โสดก ประสัทธีเขย
จำหัดกัถกษณะผาพื้น	แผ่นไ้ทวนหลัง ๖๖

กรมหมื่นนริศทรง ๘ บท ศาสดาหมื่นไชยภรณ์นำพระเจดีย์ใหญ่สองหลัง

๑ แดงผู้รงสฤษดิ์สร้าง	ศาสดา นฤ
ตำรวจกรมใหญ่ขวา	ท่านใช้
จะหมื่นชื่อไชยา	ภรณ์ปลัด กรมแฮ
โดยราชบรรหารให้	แจกด้านกาเรณห์ ๖
๑ ถ้ามพระยารั้งอีกทั้ง	ปทุมคง คาแฮ
ถ้ามวัดจัดข้างฝั่ง	ตั้งให้
นายด้วงสมุห์จันของ	หนึ่งควบ คุณนา
การวาดอาจเสร็จได้	ด้วยด้วยคงกิต ๖
๑ สิบสองแถวเลขถ้วน	ชาฎก นิทานเฮย
แผนนวนฉบับรูปหก	สิบผู้
ทวาทศพรพิศมัย	อย่างยักษ์ ยดพ้อ
สู้ปรอวรรณโรครู	ยอดขึ้นเดี่ยวแสดง ๖
๑ ผู้ประชุมรูปหนึ่งนั้น	แนะนำ
แบบรูปขัดทุกนับ	หนึ่งใช้
วิธีที่บังคับ	ชวนเรือง
จากฤกษาแผ่นไว้	อ่านแจ้งทุกอัน ๖
๑ ไชยาภรณ์ผู้พนก	งานการ เกณห์เฮย
เกณห์อีกศาสดาสถาน	ถื่น
ยอดแจ้งแห่งศุภตาร	เสาวภาพ พงษ์นา
ปรากฏอยู่เชยคี่	ชื่อไว้เป็นเฉดอม ๖

๑ นายด้วงสมุทรเพอญผู้	กำกัม	
ชี้ข้างวัดกลางจำ	วาทบ้าง	
เครือวัดวัดหงษ์รับ	รุมร้าง	นบแฮ
ราชกิจจิตรกรรมสร้าง	เสร็จได้	ประสงค์ ะ

๑ ขาฏกนิทานะถ้วน	ทวาทศ	้องฤ
อกรูปแม่ช้อรจ	เรชไว้	
กุมารกัมหมด	หมาย	
ถึงละตบตีให้	แพทยร	ระ

๑ สืบสองตบของบอกรเบอง	แบบกร	
แสดงรูปเรัยกราห	ทวทง	
จักรวาทศภาพดู	หลายห	
คนต่างวางบัตคัง	แต่เส	ง ะ

ก่อนไปไม่ทราบนามผู้แต่ง เห็นจะเป็นกรมท ๕๓

คือกรมสมเด็จพระปรมาณูชิตทรงทงหา

พระวิหารทิศตะวันออก

๑ ประภูมิกานกเนื้อหมด	มุนิถ	
เถถึงวิหารปราจีน	ทิศด้าว	
เคอมถลิตยวัดเชาอินทร์	ถวรคโค	
เชอญประจักษ์เวียงท้าว	ท่านได้ไป	ระ

๑ ถวายนามพระเจ้าตรีศ ไม้มหา โพธิ์เฮ
มีพุ่มโพธิ์พุกษา เกอบก้ง
การช่อนซึ่งเถรา ผนงรอน นนฤ
รตมช่างวงงนำท้ง ทวสันตองกรม ะ

๑ เขียนในมหาริณกษัตน์ จนมาร วิไชยเฮ
ญาณสืบ ๆ อศุภสถาน มุขท้าย
ถักรูรศศกศพตญาณ ไหญ่หนึ่ง เนนา
โตกย่นารณนามห่อนยาย อยู่แท้แต่เพรง ะ

๑ หลวงราชานุรักษ์เจ้า กรมกระทำ วิหารเฮ
องครักษ์บวรวงงศดำ ชักท้ง
ชาญญเบศผู้กำ กับที่ หลวงเฮย
มหาดเล็กวงงนำดั่ง แต่งให้ดุงาน ะ

พระวิหารทิศใต้

๑ ศุโขไทยธรรมราชผู้ นามชิน ราชฤ
สถิตยวิหารทักษิณ มุขหน้า
ธรรมจักรแจกพรหมมินทร์ หมั้นภพ ผองเฮย
เบญจพักคัมภีร์ อยู่เฝ้าสดับแต่ดง ะ

๑ ช่างวาดมหาดเล็กถ้วน ฉลุดักษณ ภาพพอ
ปถมแต่เทคันธธรรมจักร จอมท้าว
ชินชาตุ่ท่านทำถัก ตาญถ่วง ถั่วเฮย
บันตุพระสาส์นเข้า ขอบหัวพันประมวญ ะ

๑ มุขหลังวังรัชคัม	ฎีกาพา หงษ์
แปดบทรจนาปราช	กฏไว้
โดยอรรถกัจจกถา	ธรรมะ
แต่งปราชนรชาติได้	เรื่องรักดูเรียน ๖๖
๑ หลวงกัณญาบาทเจ้า	กรมงาน เกณฑ์ฎ
ราชรักษ์ปักษ์ขวาววิหาร	ซ่อมสร้าง
เจ้าจิตรณุกการ	กำกับ อีกเคย
กรมมหาตราชวงช้าง	ซื้อตั้งสองคน ๖๖
พระวิหารทิศตะวันตก	
๑ ชินศรีซื้อพระ	นาคปรก
สถานสถิตยทิศตก	ทำนไว้
จิกแมกแจกกังปก	ปานฉัตร เณรอมแฮ
เดิมคู่ไขไทยให้	อยู่รุ่งหอเหม ๖๖
๑ ช่างเขียนกรมซ้ายซ่อม	พื้นผนัง ในนา
เกษราคุประกาศเรื่องรัง	เรขถ้วน
งานรบายฝ่ายมุขหลัง	แต่เถิด แล้วพอ
พุทธมณฑลปรากฏถ้วน	แห่งห้าถื่นเสถียร ๖๖
๑ พนักงานวิหารสร้างซ่อม	เสร็จจกวิต ราชฎ
หลวงพิทักษ์นรินทร์	หนึ่งผู้
ฉดของบาทมวรวิงยิน	ยศเถื่อง แดพอ
องครักษ์ครหนักนามรัฐ	ที่เจ้ากรมเฉยียง ๖๖

๑. จำยวคมหาดเล็กไต่	ถ้ากับ
การทุกสิ่งเสร็จสรรพ	สืบสร้าง
โองการท่านมังคัม	คุมช่าง ฌดุนา
คงแต่ขมถ้าง	ชั่วใช้ใหม่เขียน ๖๖

พระวิหารทิศเหนือ

๑. ไพบารอดรด้านพระ	ปาตี ไถยนา
เนนังเนนคี่ขรี	บาทห้อย
กฤษรเชิดกุนท์	ชาเรศ์ แถญา
รูปหนึ่งพานน้อย	เทอดฝั่งรวงถวาย ๖๖
๑. ช่างฌดุนถาดเล็กถ้วน	กรมชวา
ผนังรอบวังจนา	เรืองถ้วน
ไคยภูมิภพรา	กฤษทัว แถญา
มีอาคันเมรุมาศถ้วน	ถึแท้ทุกพรรณ์ ๖๖
๑. มุขท้ายรบายภาพเพียง	พิศวง
ไทรวัดเรื่องชคค์ผจง	แจกแจ้ง
ละสังตะองค์ทรง	ถันโคษฐ์
เสถรตตะปติโพธถั่ง	เกดศ์ถ้วนอรหันต์ ๖๖
๑. หลวงราชเสวกให้	ถาปนา หอเฮย
เจ้าหมู่ซ้ายเสวกา	มาคัยร
มหาดเล็กบวรวังมา	ถ้ากับ
หลวงเด่นหกรักษาผู้	หนึ่งได้ คเคียน ๖๖

พระเนียบถ้อยพระอุป

- ๑ ต่อกุศลตามงามรณียบถ้อย พระเนียบ
 ราชรูปพระอินทร์ ครอบงำ
 ฐานะตามเคียง ขนานนับ อเนกนา
 ร้อยกับตามคืบ เลิศล้ำองค์ประมวญ ๖
- ๑ ช่างส่งคืบกันแปด กับสิบ สามนา
 เขียนเรื่องกฐินบถนัย แห่ห้อม
 ถิ่นซึ่งมั่งคั่ง การวาด นั้นแน่
 ห้ารูปรายอยู่พร้อม ทิวค้ำงานประจำ ๖
- ๑ ส้มสุกส้มสุกเพื่อกดด้วย ใบฎีกา หนึ่งเคย
 ในพระเชตุพน วาศไฉ่
 ส้มสุกศรีศกดิ์นิมิต ชาติอีก องค์
 ราชบุรณพทุธนาถให้ อยู่ห้ามาประชุม ๖
- ๑ ช่างชัยสืบสร้าง ฐานองค์ พระนา
 กำกับกิจฝ่ายส่ง พวงนั้น
 วินัยชวตวรรษัง คุมควบ อยู่เคย
 เกณฑ์พระข้าง จำกัณฐกรเล่ม ๖
- ๑ ถ้อยวังทั้งซ้าย ขวาประจำ งานฤ
 รณียบถอยบถอย แยกย้าย
 หดวงพิพิทหนึ่งโดยคำ แหน่งที่ ขวา
 หดวงชณะพทุธ แบ่งด้านการเนียบ ๖

๑	นายน้อยนายด้วงคู่	คุมงาน
	มหาดเล็กกำกับการ	กวาดแล้ว
	บ้วนทิวาวาร	ถวายหมั้น
	ผัดเปลี่ยนเวียนเตร่แตรว	ตรากรังตรวดจตรา ๖๕

พระเจดีย์บรรจุธาตุสมเด็จพระวันรัต

๑	สถูปเสถียรธาตุไท่	ธิบัติ	สงฆ์
	วันรัตเจ้าจอมชี้	ชี้อ้าง	
	ปรากฏเกียรติมี	เด่นอโลกย์	ไฉ่ไฉ่
	องค์อติศวรรสร้าง	สืบหัวแห่งเนตรม	๖๕

๑	จวบจุตศักราชถ้วน	พันพรรษา	ษา
	ฉันทพิศดารฤกษ์	เศสได้	
	กรรติกมาศอักษังจัน	กาพนักษ	ปางพอ
	พุ่มสดุดะได้	ธาตุคงสถูปสถาน	๖๕

คำหนักกรมสมเด็จพระปรมาธิบดี

๑	ภูษิติกเจ้า	จอมถวัลย์	ราชญา
	รจเรขวงศฤชติสรพ	ทวทั้ง	
	ราชูทิศอวยอรรค์	ทานท่าน	ถวายนา
	กรมมุขิตสถิตยั้ง	ผนวชสร้างสืบกุศล	๖๕

๑ เป็นปิ่นชินบุตรถ้วน
เพ็ญพรตพรหมจรรย์

เฉลิมแหล่งเชตุวันศวรรค์
อาวาศใดไม้อ่าง

๑ พระยาเพชรพิไชยเค็ญ

พระยาอวามรัตนมณเฑียร
เปลี่ยนแปลงแหล่งสถานเสถียร
แสนสนุกนทุกถิ่นแท้

๑ ชุมชุมสงฆ์สถถ้วน

อังกอร์วคเชษฐราช

สโมสรตือธรา

หนวหารนห้อม

หอไตร

๑ หอห้องไตรพิธเมียง

ส่มตฺตวิโนยมมรรค

นฤเบศรเกษกรงกระษัตริย์

ทวงพญาณหยั่งรู้

หอสดมณต์

๑ หอช้ชุมสดมชรวง

ถยาเมศร์อิมรสุมุติ

แสนสงฆ์ซึ่งทรงอุค

อวยส่วสัจจุพรอ้าง

ทวยมรร พชิตญา

ราคร้าง

สนุกนเทียม ถึงเยย

เอี่ยมหล้าแด่เสมอ ฑะ

แผนเขียน

เทียมแก่

สถิตยทว สงฆ์นา

จิราศค้องตามประสงค์ ฑะ

ถาณา นุกรมเยย

คณะพร้อม

จิกรณกิจ กันแะ

แห่งชั้นทดั้นเจดียง ฑะ

ปรียัติ จรรมนา

มวกุ

รังสฤษดิ์ ไร่ญา

ถ้องถ้วนจรรมนันท์ ฑะ

สรวพพุท ชมนต์ญา

ทำนธร้าง

คมเพศ ผนวชเยย

ชวมร้อยเสวยส่ววรย์ ฑะ

คำตาแจกเข้าสังฆ์

๑	คำตาแจกแจกเข้า	ของสังฆ์	
	ทานวัตรพัตตมจ	จ่ายให้	
	ละถึงละองค์	ควรตาม	ดูนา
	นรนากรประสาทศฤศได้	แห่งนามเด่น	ชะ

หอ เย็น

๑	หอเย็นขัตติยศสร้าง	เสร็จทรง	ถวาย
	ดำหรับภิรมย์ศุขสังฆ์	สร้างร้อน	
	จงเจริญยศยืนยง	ญวนพ่าย	เทอญพอ
	เพราะพระฤทธิราชคือน	แตกตื่นเค็กโกษ	ชะ

คำตาล้อมหอไตรด้านตะวันออก

๑	บุรพทิศสถิตยบออกเมือง	คำตา	ปถมญา
	หลวงชัยราชโยธา	เทพย์เจ้า	
	กรมซ้ายฝ่ายอาษา	ทหารหมู่	ในแอ
	รงศฤศศักดิ์กิจผ่านแผ้ว	ตั้งสร้างเสร็จประสงศ์	ชะ

๑	นายเรือนมหาดเล็กทั้ง	พระครู	หนึ่งนา
	นามวิจิตรโฆษา	ทักัดวัน	
	ชี้ข้างว่างฉบับ	ราณเรือง	พูนพอ
	วัดชนะสงครามถ้วน	นฤแต่ด้วยหวัง	ชะ

๑	ผนังตั้งหินนัยกษัติน	เรื่องราม	เกียรติฤ
	เดชสมรรถม้วนทวิปสาม	หนีบไว้	
	คราบครีบน้ำนาม	ทานพ	หนึ่งเฮย
	องค์อศักรเทพย์ไท้	ท่านมด้างถาญตกนธ์	ชะ
๑	ถดเนตยงเวียงร้างครัง	อวดาร	
	รอนราพสืบคาบขาน	เรื่องร	
	เหตุเหิมเริ่มหึงการ	ไกลกถ่าว	
	ปางดึกดำบรรพผู้	เพ่งแจ้งพึงจำ	ชะ
ศาลาถ่อมหอไตรด้านใต้			
๑	ที่สงสถิตยทิศด้าน	ทักษิณ	
	เกณท์พระอโภยสุรินทร	เริ่มสร้าง	
	พลพินภาคเฉวียงยนิ	ยศออก	นามนา
	ตำแหน่งเจ้ากรมอ้าง	ที่ตั้งวงหลวง	ชะ
๑	นายคิมหาตเล็กทง	สมุหศรี	หนึ่งเฮย
	กำกัณธันตบัสมี	หมื่น	
	มหาธาตุข้างวาดซี	ฉลุทว	หลังนา
	ต่อเนืองเรื่องฤชน	ชาติค่างห่างความ	ชะ
๑	ผนังใหญ่รามเกียรติ์ตั้ง	แต่นั้น	ทุกแช
	แปรชาติเป็นทศกรรฐ์	หน่อไท้	
	ลักเตียนตราแบ่งถวีย	สิบเฮ็จ	บุตรเฮย
	ถวรวรคตทศเคียรได้	ผ่านพ้นตงก่า	ชะ

๑	เจดีย์งहनันตวรภาพถ้วน	โอฬาร
	กตัตถ์มีนทาน	สืบห้า
	ยดแบบแบบนรหาร	หลายเศศ
	ชายโคตโหดชาติชั่ว	เชื้อตันหงตม ๖๘

คำถาถ้อมหอไตรด้านตะวันตก

๑	อโยสุรินทร ถิ่นนี้กะ	เกณท์กระทำ
	ซ้ำอีกแปดองค์ดำ	หนึ่งให้
	ตกทิศสถิตย โดยดำ	ดับที่ ถ้ามหา
	มอชื้อรบือยศไฉ	ชั่วหล้าอย่าสลาย
๑	ในฐีกาอาวาศนี้	กำกับ เขียนนา
	มหาดเล็กนายน้อยนับ	หนึ่งได้
	งานรบายจ่ายอันดับ	จักรวรรดิ วัดเยย
	ท้ายตลาดราชสิทธิ์ได้	ช่วยทงหงตม ๖๘
๑	เขียนผนังตั้งแทตย์ไท	วิรุพหก
	หัตถ์เหวี่ยงสังวาลอรก	คว่างค้อง
	คิ้วตู่ต้วรกก	ไกรธาศ เหยียมญา
	ขำรุดทรุดทรุดค้อง	กึกหล้ากาหล ๖๘
๑	จนจอมจุลจักรอ้าง	อชบาต นามนา
	เชื้อดณะมางษรทาน	แดกเนอ
	มิกฤตสุดตังจาว	ต้วรงตู่
	คิรวาษาครเชญเชื้อ	ศัพชนชนไศต ๖๘

๑	ชั้นเดียงฉลุภาพพัน	ไพรุ
	เรื่องสิบสองเหลี่ยมภู	รเวศไท
	เกลดองปางอยางนิยายม	รานรัด หิงเฮย
	ฝ่ายเทศวรเพศไคว	ชนบทาณตุงธรรม ะ

คำถาถ้อมหอไตรด้านเหนือ

๑	ราชโยธาเทพยชา	ตองคำ	ตาฤ
	อุตรทิศที่สัปรา	กฏสร้าง	
	นายคังฆมหาดเต็กมา	กำกับ	การเขย
	อีกพระครูหนึ่งอ้าง	ชัษศักดิ์ตั้งม	ะ
๑	สุนทรโฆสิตไค	ยศบรรณ	ญัตินา
	คุมช่างชัษศักดิ์	วาดคัง	
	แต่ไทรครุฐรวัด	รอนแทคย	
	นามปรกตทันทิศร้าง	รท้าวเพลาตลาย	ะ
๑	จ้องค้อรรคเรศผู้	บุตรี	ราชฤ
	ไทยเกษไทยเกษ	ชื้ออ้าง	
	กรทอดตอตตมนี้	เพลาตลัค	แทนนา
	คักเสร์จเผด็จมารวมถ้าง	ชัษศักดิ์เชื่อมเชญ	ะ
๑	ทราบพระชนกนารฤไท	ทรงพรค	
	หลวงนิวัชชติเยศยศ	จั้งไช	
	โสมคิศจัประฏิบัติบท	จวต	เวียงแฮ
	หาคู่โคไคไค	ค้วนแกถักคินตถาน	ะ

๑ จักโกไค้ชุดกัน	หาอนงค์ นุชเอย
ใต้ผอบกถมั่งดัง	แห่ลงไค้
พระไทพฤกษาหลง	เลื่อนที่ แถญา
เติมต่อตำนานไว้	อื่นแจ่งแห่งหา ะ

๑ รบียงรบายปลายฉม้นัน	สุดความ
อาวาศ์ดาศ์คาราม	รอมร
นิเทศ์นิทานคาม	ภรภาพ ภพญา
รามเรื่อเรื่อฤทธิผู้	เผด็จเสียนอสุรพงษ์ ะ

๑ เติดยังชนหลั่นตดลัสม	ในประธาน
เขียนเรื่อมหาสงคราม	กับทง
รามัญกถันอาหาร	หุงโภชน
วันพุดจุกเทียนตั้ง	แต่งเต็นตรวงแมน ะ

๑ นายสุคตมหาดเล็กไค้	คูกาน
ยี่ฉ่ำคำถาดถาน	ที่ห้อม
หอไตรมีฉูกการ	กำกับ
นำทศิ์คานพร้อม	เสด็จขึ้นตี่หลัง ะ

ฉพนน้ำ

๑ ฉนวนเนื่อนเย่อนย่านด้าน	ตงชต
ตี่มูรท่อนท่ายบน	ถ่างทง
ชวช้ายฝ่ายฟากสถล	กระทำอาคัน ้วยเอย
ฉพนมฤคตฤคณมตัง	แต่งให้ตังชตวัง ะ

ที่แจกแกง

๑	สุปัดกัฏฐิยเคศัง	ยังสถาน	นนา
	กหาปณะถะวันรทาน	ทรวัย	ชือ
	ขุนวงษ์พนักงานการ	แกงแจก	ส่งฆ์
	ต้องผลัดจัดเวรระมอ	หนึ่งเข้าฉินเดิมอ	ทะ

โรงกรก

๑	โรงกรกรังกรักไว้	เป็นส่ง	ฆทานนา
	ทรงอุทิศทวัชชีนพงษ์	เพื่อย้อม	
	จิวรสไบธม	รัตนอก	เชื้อเฮย
	พนใต้ไฟน้ำพร้อม	ตั้งสร้างวางขึ้น	ทะ

ทาน้ำ

๑	ทางใต้ไว้ทาน้ำ	อีกสถาน	หนึ่งนา
	หวังเพื่อส่งขงถ่าน	ทน	
	คำตายูกกลางสพาน	พนักนัง	
	โดยอย่างสร้างแต่ก	หอนเพี้ยนเปลี่ยนแปลง	ทะ

โรงเรือ

๑	โรงเรือรึกกว้างวัด	หลายวา	แต่ฤ
	ประสาธแต่ส่งไห้	เวศนั้น	
	ถัวมถกิตยชิตมังชลา	ไหลเชี่ยว	
	ชานหว่างวางฝาน	แห่งห้องสองแถว	ทะ

การเปรียญ

๑	การเปรียญระหังแห่ง	ในประธาน	
	เนาศัพทักนิมิตถันสถาน	๕๕ ทชน	
	มฤตตหณชันชาน	๕๕ เฉยยังรอบ	
	การใหม่ไต้เส้าชัน	นอกร้อยรายเรียง	๖๖ ๖๖
๑	ธรรมาคันมณฑปทั้ง	ตั้งเค็ด	
	สวดพระไตรปิฎกเสร็จ	ซ่อมสร้าง	
	พระประธานวัดเดิมเสด็จ	๕๕ สถิตยที่	๕๕ ๕๕
	นำคักสี่ศอกกว้าง	หล่อแก้วแต่เพรง	๖๖ ๖๖
๑	หลวงกรรณยาบทเจ้า	กรมสดำ	
	หลวงราชเสวกดำ	๕๕ แห่งซ้าย	
	รักษาทรงองค์กระทำ	๕๕ สถานเทศ	๕๕ ๕๕
	งานซ่อมพร้อมมีย้าย	๕๕ แยกรอกอ้อมรม	๖๖ ๖๖
๑	มหาเนี่ยมนิบเอกอ้าง	๕๕ ออกนาม	๕๕ ๕๕
	๕๕ ชีข้างสองขาราม	๕๕ มอบให้	
	ราชสิทธิ์ชนะสงคราม	๕๕ คุมควม	๕๕ ๕๕
	ถ้วนถึ้งงานได้	๕๕ เฉยชันถานา	๖๖ ๖๖

๑ คอสงทศิศกตัง	รจนา	เรื่องฤา
เรียงเรียบนิระกะธา	ทวด่วน	
อนายภพครบอัยญา	อุสทสี่	เสด็จเฮย
ยมโตกยหมดทศกัณ	ถัททกอน	ทะ
๑ บรพทศิตชิตภาพพน	หตังตพาน	มชฤา
วาระเรื่องเปตะฉิการ	ทานไว้	
ทวาทศอรรพพิศดาร	โดยพวก	เบรคเฮ
แต่ตะเหตเศศบาปให้	หอนพันผลเสวย	ทะ
พระอุโบสถ		
๑ ห้าศอกคืบสั้นว	มีประมาณ	
นำตักพระประธาน	ทานไว้	
อุโบสถซึ่งตั้งสถาน	สถิตยที่	นั้นา
สืบรูปสาวกไหว	แห่ห้อมแหนองก	ทะ
๑ ถวายชื้อนบิเษกยวตกขง	กำจร	
โดยอดัดสังห	เหตุอ้าง	
พุทธเทวปฏิมากร	ปรากฏ	นามเฮย
องค์อมรมาศร้าง	สถยดีไว้แต่เพรง	ทะ
๑ คอสงทกห้องแห่	ในประธาน	
วังเวชมหาราชสถาน	สี่ใช้	
ราชทรัพย์นับบำนาญ	จำหน่าย	ข้างเฮ
ด้านละเจ็ดกระถาปนได้	คังนั้นนับสอง	ทะ

๑	ผนังบนถกตเรียงสร้าง	สมภาร	พระนา
	มโหสถพิศดารนิทาน	ถักอิง	
	ราคาค่าธนะถาวร	ประสาทช่าง	นฤเศย
	กระถาปนัสถปัดนั้ตะห้อง	จ่ายจางรางวัด	ทะ
๑	ผนังกลางหวางช่องชั้น	มัญชระ	ทวารฤ
	เรียบเรียงเอตะทักะ	วาดไว้	
	จัดจางข้างคฤหิษฐพระ	มือเล็ค	ถวันเศย
	กหาปนะเบญจให้	ทะห้วงขอหลวง	ทะ
๑	เศถาหมากเมี้ยววาด	ถายเล่า	ถันเยย
	ขย้างแย่งกอบัวเอา	แบบได้	
	นำเหน็จเสร็จจถถถ	ถ่าหนึ่ง	
	แปดกระถาปนัสถาท่านให้	ช่างแต้มทุกตน	ทะ
๑	ใบดาดทวารรัตนด้วย	มุกรจ	นาฤ
	เรียงเรียงรามเกียรทัยศ	เลอศถั่ว	
	บานมัญชระอุโบสถ	ภายนอก	นั้หน้า
	ถือกถ้องทองแกมแก้ว	ถลักถั่วชิงดวง	ทะ
๑	หลังบานมรรเจอดแต่ม	ถายรด	นั้หน้า
	เรื่องรูปตราปรากฏ	ท่วทั้ง	
	ราชาคณะหมด	เมื่องออก	ถักเยย
	มัญญัตถ์จถถั่ง	ชื่อไว้ในตรา	ทะ

๑ หลวงชาณุภุเบศร์ได้	กำกับ เขียนเขย
อีกชนิดภูบาลสัตว์	เด็กรู้
รายงานทุกด้านจับ	แต่วะ ยังๆ
เมื่อเจ้าจ่ายผู้	หนึ่งได้ตรวจตรา ะ
๑ ตำรวจในใหญ่ถ้วน	สี่กรม
จ่ายแจกแยกกันรวม	ดวนสร้าง
อุโบสถกรวดสม	ประสงค์ราช
การใหม่ใดห่อนค้าง	เร่งแล้วฤาหลอ ะ
หอไตร	
๑ หอไตรจุกรมมณ	ไพชยนต์ อินทร์เขย
ยอดเยี่ยมเวหาดล	เด่นฟ้า
พึงพิศจิตรกรรมกลด	ผนังวาด ไว้
ประด้าทพนิมห้องทะหา	กระด้าป็น้างจ่ายรบาย ะ
๑ ช่างชักฤหษ์รู้ด้วย	ฉลุหลาย นีอนา
ร่างเรื่องตั้งคายนาย	นพนี้
ศาลาสีทิศราย	ชานรอบ
เหลียมสถักปรางกรกัณ	สี่ซุ้มทวารวาง ะ
๑ ภายในใต้รูป	วิจิตรปรา ธาต
ปริยคัสต์ฤธำศนา	ท่านไว้
ธรรมชั้นครบกณนา	แปดหมื่น
มีเศศสี่พันไท	จิราษสร้างสืบผล ะ

- ๑ ราชโยธาเทพยทั้ง เคมณาม หดงก
 เกดของยศราชสงคราม ท่านให้
 ราชเวทแห่งหอสาม มีอุกซึ่ง สถิตย์แช
 ชักพระอภัยสุนทรได้ สถิตย์ด้วยแปดของ ๖๖
- ๑ นายด้วงมหาเดกได้ กำกับ การเขย
 นายสุตราชงานรับ ตรวจค้น
 หอพระธรรมธรรมพ ทุกสิ่ง
 เสาวภาคย์หลากลักษณะล้วน วิดาศ์ถ้าหลือถวิล ๖๖
- ในวิหารพระโลกนารถ
- ๑ ราชบุรุษรัตน์แก้ว กุมาร หนึ่งฤ
 เสนอธินายบุตร ถาไซ้
 มุขีศเชฐชินศรี เณรณถก หินเขย
 มุญง่งงตุได้ เสรีด้วยตั้งถวิล ๖๖
- ๑ กุมารหนึ่งพั้งณถกตั้ง คิณนัง
 สถิตย์อยู่ทิศเบื้องหลัง พระไว้
 คุณเสื่อสวดหวั้ง แสงบุตร ชายเขย
 เณยเหตุริเบศร์ให้ สถิตย์ตั้งแต่งผล ๖๖

วชิรญาณ

ตอนที่ ๑๖

จำนวนเดือนกันยายน รัตนโกสินทร ศก ๑๑๖

เรื่อง อภินิหาร การ ประจักษ์

๑. สหายาน เรืองคณ บอกละเลง
เค็ม แรกผนวช แลละง กล่าวช
จน ถึง ท่าน จติ แผลง ภาพลื่อน
จร จากพิภพนี้ ย่อมล้น อศักรรย์ ๖๖
๑. ราชประวัติ เรืองคณ จักแลละง
แต่ เหล่า กมร และง ทัวหล้า
ทำ จิตร ที่เคลือบ และง ตรงต่อ
คุณ ท่านเหมือน ตรงหน้า แต่ผู้ยิน พัง ๖๖
๑. เริ่ม ความ แรกทรงผนวช ดัง ได้ทราบมา ดังนี้ เมื่อ

พุทธศาสนากาลล่วงแล้วนั้น โดยมี ได้ ๒๓๖๗ พระราชจุลศักราช
ที่สังเกต ใช้มา ใน ประเทศนี้ เป็น ปีที่ ๑๑๘๖ ปีวชของศก
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จ ออกทรงผนวช

ประทับแรมอยู่ในวัดมหาธาตุสามวัน ทรงประทับติดุชฌาย
 วัตรตามควร แก่นิยมนิยมแล้ว จึงเสด็จขึ้น ไปจำพรรษา ณ วัด
 สมอราย ครั้นได้ทรงทราบ ว่า ลัทธิสมณะนั้น มากมูล รุนแรง
 ไป ด้วยลัทธิโมหะวิหារ เหมือนกับ ยืมจมูกท่าน มาหายใจ
 จะพูดจา อันใดก็เพี้ยน แต่อ้าง คติ เช่น อาจิณ กับ บิภา ว่า ท่าน
 ผู้ใหญ่เคย ทำ มา อย่างนี้ ไม่แจ้ง แลตง ชี้เหตุ ออกมา ให้เห็น
 จริง ได้ ถือ แต่ลัทธิ ของคน นั้น ดัน คือ ไป มิได้รู้ว่าผิด
 แลชอบ ไม่เป็นที่ตั้งแห่งปัญญา ทรงถึง เวชเห็น ย่อยหน่าย
 ขึ้น มา ด้วยเหตุ นั้น จึงได้เสด็จ กลับลงมา ประทับ อยู่ที่วัดมหา
 ธาตุ ประารณาจะ ทรงเล่าเรียน พุทธวงนะ พระไตรปิฎก ครั้นทรง
 ได้ถาม ศึกษา ถึง ข้อปฏิบัติ ต่าง ๆ ที่ ได้มี มา แต่โบราณ ก็
 ได้ทราบว่า ศาสนวงษ นั้น อันตรธาน มา แต่กรุงเก่า แล้ว ก็ได้
 ทรงเห็น อาจารย์ วิบัติ ของสมณเหล่านั้น ไม่นำมา ซึ่งความ
 เลื่อมใส จึงได้ทรงพระปรารภถึง เวชพระไทย ด้วยการ ศาสนา
 คือ วงษบรรพชาอุปสมบท เห็นว่า เป็น ของ มีรากง่าวอัน เหนียว
 ไม่มีมูลที่จะ เป็น ที่ตั้งแห่ง ความเลื่อมใส สดุดพระไทย ใน
 การ ที่ทรงเพศเป็น บรรพชิต เห็นว่า จะเป็น อันหลุดลง เขา
 เลี้ยงชีวิต कु ไม่สมควร ครั้น เวลา กลางวัน ๆ หนึ่งเสด็จ เข้า
 ไปยัง บัณฑฆาต ใน อุโบสถวัดมหาธาตุ ทรงตั้ง ถังจะ กิรียา
 ธิษฐาน บูชา แต่ศาสนา รัก ขเทพยภา ด้วย อุปะเทียน มาตรา

เรื่องอภินิหาร การประจักษ์

๓๕๑๕

ทั้งสี่ทิศแปดทิศ ว่า ข้าพเจ้านี้ขอทิศต่อพระผู้มีพระภาคย์
ออกบวชด้วยความเชื่อความเลื่อมใส มิได้เพ่งต่ออามิสสิ่ง
หนึ่งสิ่งใด มีกายศรัทธาเลื่อมใสเป็นต้น ถ้าวงษบรรพ
ชาอุปสมบท ที่เฝ้ามา แต่พระสุคตทศพล ยังมีอยู่เหลือ
อยู่ณประเทศใดทิศใด ขอให้ได้ประสพฯ ได้ยินข่าวให้ได้
ในสามวันเจ็ดวัน ถ้าไม่เป็นดั่งนั้น ข้าพเจ้าก็จะเข้าใจ
ว่าสาสนวงษนั้นสิ้นแล้ว ก็จะลักเป็นขมรวาศไปรักษาศีลห้า
ศีลแปดตามสมควร ครั้นล่องไปประมาณสองวัน ฤๅตามวัน
ครั้งนั้นมีพระรามัญเถรองค์หนึ่ง เป็นผู้ฉลาดในวินัยพุทธรวจน
ชำนาญ ในอักขรจุจาวณวิธี มากล่าวสาสนวงษแสดงชี้ให้
เกิดความเลื่อมใส ท่านจึงได้รับเอาวินัยวงษนั้นไว้ เป็น
ข้อปฏิบัติสืบมา ในธรรมยุติกนิกาย ในศักราช ๑๑๘๗
มีภิกษุปลัดศก แล้วเกิดขึ้นมา อยู่ณที่นั่นทรงเล่าเรียน ศึกษาพุทธ
วจนะปรียัติธรรม แดกฉาน จนเห็นว่าชั้นวิชาที่อาจารย์จะพึง
แสดงแล้ว แต่นั้นทรงอนุเคราะห์ ส่งขันธ์อนุกุลบุตรผู้มีศรัทธา
ให้เล่าเรียนศึกษา ทั้งกลางวัน แล กลางคืนมิได้ย่อหย่อน ทรง
สั่งสอนใน ข้อวินัยวัตรแลสดับตะปฐะปฏิบัติต่าง ๆ ให้สมอ้วง
กัษธรรมวินัยเป็นมหัศจรรย์ ครั้งนั้น กุลบุตร ที่มีศรัทธาก็เกิด
ความเลื่อมใส เข้ามาบรรพชาประพจน์ตามมีขึ้นเป็นหลายองค์
ครั้น ศักราช ๑๑๘๗ มีฉลุเอกศก ทรงพระดำริเห็นว่า ในที่

นั้น ไม่เป็นที่สบาย เพราะเจือปนรคนไปด้วยอสังขี ไม่เป็นที่ควร จะประ พฤติพรหมจรรย์ จึงเล็ดจ กลับ ขึ้น ไปยังวัดสมอราย ตั้งคณะนิทาย ให้บรรพชาอุปสมบท แก่กุลบุตร ที่มีศรัทธา สงเคราะห์แก่คฤหิฏฐ ด้วยธรรม ถาอนุสาธ ใน วาต ใน ธรรม ส่วนกาล ประติษฐาน ธรรมยุตินิทาย ให้รุ่งเรือง แพร่หลายขึ้น ใน ครั้งนั้น ภิกษุสงฆ์ใน ภายใน ในพรรษา ตามลียบหย่อนบ้าง ตามลียบ เศษบ้าง โดย ชุกชุม ครั้นอยู่มา ทรงพระปรารภขึ้น ด้วยเรื่องลัมาว่า การ ที่ทำทุกวันนี้ ก็เป็นการ หยิบไม่มั่นคง ไม่สำเร็จ ด้วยอำนาจ สงฆ์ เป็นการ เนื่อง ด้วยขรวาศไป คน ทุกวันก็ ไม่มีใคร รู้ลัมา ลักขณ โดยพิศดาร ทำเอาตามลัทธิ อาจารย์ ที่ตน ได้เห็น มา ทรงรังเกียจ ดังนี้ จึง ให้ ขุดถ้ำขึ้น ที่ลานนิมิต ในวัดสมอรายนั้น ขึ้นดู ก็เห็นว่า เล็กไม่ควร จะเป็น นิมิตร ได้ ทรงถึงเวช สลดพระไทยด้วยลัมาพิบัติ จึงสืบหาสงฆ์ บริลัษที่อุปสมบทมา แต่โบราณ ลัมาที่เขาเล่าว่าเป็น ของ พระอรหันต์ผู้ ได้ ๑๘ รูป มาเป็น คณะปรกการสงฆ์ ให้ อุปสมบทกรรม ข้ำ อีกครั้งหนึ่งในที่ลัมาน้ำวัด สมอราย เมื่อคัก ราชล่วงไปได้ ๑๑๙๒ ปีขานโทศกอีกครั้งหนึ่ง ะ

๑ ใน ปีขานนั้น ลังให้ขุนอินทรวินิจเจ้า กรมช่างหล่อ ทำหุ่นพระพุทธรูป นำคักศอกเศษ หล่อขึ้น องค์หนึ่ง จำหลักพระนามว่า พระลัมพุทธรพรวณี ครั้งเมื่อมีเกาะน้ำมาก คักราช

๑๑๙๓ ได้ไปรับพระเจดีย์หล่อด้วยทองเหลืองมาจากวัดศร
 ลาปูนองค์หนึ่ง แล้วรับสั่งให้ขุนอินทพรพินิจเอาเงินหล่อ
 ลวมลง สูงประมาณศอกเศษ ที่คำหนักเท่าวัดมหาธาตุ
 ครั้นฤกษ์แล้งเสร็จไปนมัสการพระปถมเจดีย์ พระสงฆ์ได้
 ทามเสร็จไปด้วยหลายรูป ครั้นเวลาค่ำเสร็จขึ้นไปแล้ว
 บนลานพระ ครั้นลวดจบแล้วจึงทรงอธิษฐานด้วยภาษามคธ
 ความว่า ที่เจดีย์สถานนี้ข้าพเจ้ามีความเชื่อความเลื่อมใสว่า
 คงเป็นของเก่าเป็นแท่นในเขตรแดนสยามนี้ไม่มีที่ไหนที่จะเป็น
 ของโบราณยิ่งขึ้นไปกว่าองค์นี้ไม่มีแล้ว เพราะลวดลาย
 นั้นก็ประหลาดผิดกันกับของทุกวันนี้ จนคนเห็นเข้าไม่รู้จัก
 ว่าพระเจดีย์ อีกประการหนึ่งผู้ที่เขาได้ก่อสร้างลงไว้เห็นจะ
 ได้ปฐมนิวัตของพระนิคคฤมิต ที่ควรจะเชื่อจะเลื่อมใส
 เขาจึงบริจาครูปเป็นอันมาก ก่อสร้างลงไว้ให้เป็นของ
 ถาวร โตใหญ่มั่นคงตั้งอยู่ถาวรกาลนาน ถ้าพระธาตุของพระ
 ผู้มีพระภาคย์หากจะยังประดิษฐานเหลืออยู่ในโลก ก็คง
 จะมีอยู่ในที่เช่นนี้เป็นแน่ไม่สงสัยเลย ถ้าในเจดีย์สถานนี้
 มีพระธาตุบรรจุไว้ภายใน ขออารักขเทพยดาผู้รักษาจงได้
 แบ่งให้ลูกสององค์ จะเอาไปบรรจุไว้ในพระพุทธรูปที่หล่อ
 ใหม่ขึ้นองค์หนึ่ง ในพระเจดีย์เงินองค์หนึ่ง ไว้เป็นที่ไหว้
 ที่บูชาในกรุงเทพฯ ให้สมควร เพราะว่าในที่นี้เดี๋ยวนี้ก็เป็น

บ้า ไปเลย แล้ว ไม่ควร จะเป็น ที่ ไป มา บุชา แห่ง มหาชน
 เป็น อัน มาก ขอ เทพย์ เจ้า จง ได้ แบ่ง พระ ตำริก ชาติ ให้ สอง
 องค์ เกิด แล้ว รับ สั่ง ให้ มหาศขเปรียญ เอก นาย รื่น มา หาด
 เล็ก เอา ผอบ ใส่ ฟาน ขึ้น ไป ตั้ง ไว้ ใน โพรง พระ เจดีย์ ด้าน
 ครัว นอก ครั้น เวลา บ่าย จะ เล็ด จ กลับ ลง มา ไป เชิญ เอา
 ผอบ ลง มา ก็ หา ได้ อะไร ไม่ ครั้น กลับ มา ถึง วัด แล้ว ล่วง ไป
 ได้ ประมาณ ลัก เตือน เศษ พระ เนาวรัตน์ องค์ หนึ่ง ซึ่ง ทรง สร้าง
 ไว้ เก่า นั้ง ตก ค้าง อยู่ ใน หอ พระ วัด มหาธาตุ วัน หนึ่ง เวลา
 ประมาณ หัว คุ่ม เศษ พระ สงฆ์ เข้า ไป สวด มนต์ อยู่ ใน นั้น สวด
 ไป ได้ ครั้ง หนึ่ง เห็น เป็น ควัน กลุ้ม ขึ้น สีแดง ๆ กลิ่น หอม
 เหมือน ควัน ธูป ขึ้น ที่ หอ พระ พุทธ อยู่ ควัน นั้น ก็ มาก ขึ้น มาก ขึ้น
 จน พระ พุทธ รูป นั้น แดง แดง เหมือน สี นาก ไป พระ สงฆ์ ทั้ง
 ปวง ก็ ตกใจ ลุก เข้า ไป ดู ถ้า คัญ ว่า ไฟ ไหม้ ขึ้น ใน ที่ นั้น ก็ หา
 เห็น อะไร ไม่ กลับ มา นั่ง สวด มนต์ ไป จน จบ ควัน นั้น ก็ จาง
 ไป หาย ไป ครั้น สวด มนต์ จบ แล้ว ออก มา ค้น ดู ว่า ใคร สุม ไฟ ไว้ ที่
 ไหน ก็ หา มิ ได้ ครั้น เวลา รุ่ง ขึ้น ไป กราบ บังคม ทูล ให้ ทราบ
 เล็ด จ ลง มา ทอด พระ เนตร พระ พุทธ รูป จึง เห็น พระ ชาติ ใน นั้น
 มาก ขึ้น กว่า เก่า สอง องค์ จึง รับ สั่ง ถาม พระ สงฆ์ ก็ ไม่มี ผู้ใด
 ทราบ แล้ว รับ สั่ง ถาม นาย ข้าง ผู้ รักษา กุญแจ ว่า ใคร เอา พระ
 ชาติ มา ใส่ ไว้ ใน นี้ บ้าง นาย ข้าง กราบ ทูล ว่า ไม่ ทราบ จึง

ลงเห็น พร้อม กันว่า ของนั้น ไม่มีเจ้า ของเห็น จะ มาเอง
แล้ว แปลก กัน กับ ของที่มีอยู่ ในกาล ทุกวัน นี้ ของคั่นเล็กเท่า
พรรณผกาคาสีขาว เหมือน กับ ดอกพิกุล สด แล้ว มี สีขาว ทั้ง
สีสังข์จุด อยู่ สอง แห่ง ตรงกัน บางคน เห็น ว่า ตรง กัน นั้น คำ
เข้า ไปเหมือน กระดุกปลา บางคน เห็น ว่า เป็น แต่ จุด อยู่ อย่าง
เดียว พระธาตุ สอง ของคั่น เก็บ ไว้ ใน พระเจดีย์สุพรรณผลัก
บรรจุ ไว้ ใน พระสัมพุทธพรมณี ะ

ครั้น ศักราชล่วง ไป ได้ ๑๑๕๕ ปีเมื่อกษัตริย์จะเสด็จขึ้น
ไป ประพาศเมืองเหนือ นมัสการเจดีย์สถานต่าง ๆ ครั้น

ถึงวัน ๗๒ คำเวลาบ่าย เสด็จออกจากวัดสมณารายจะขึ้น
ไปเมืองพิจิตร พระธรรมวิโรจ ไป ทำการฉลองวัดเขาสูงข้าง
บ้านไร่แขวงเมืองพิจิตร ประทับแรมไปตามระยะทาง เมื่อวัน

๓๒ คำ ประทับ อยู่หาดหน้าวัดมหาธาตุเมืองไชยนาท เวลา
ห้าทุ่ม ได้ยินเสียงร้องไห้ใหญ่คล้ายเสียงช้างที่หนึ่ง ริมฝั่ง
ปากช้าง โน่นตรงเรือพระที่นั่ง ประทับ ครั้นเวลาเช้าถามชาว
บ้านเขาว่า ช้างที่นี้ไม่มี เห็นจะเป็นจระเข้ใหญ่มาขึ้นชมพระ
บารมีร้องถวายเสียง เป็นล้าคัญ ะ

ครั้นวัน ๗๒ คำถึงเมืองพิณโลก ประทับลยทุกวันนี้

๓๕๕๐

วชิรญาณ

ทองกลมโกษ พระชินราช วันที่เจ็ดเสด็จออกจากเมือง พิณโลก
ณวัน ๔๖๒ คำเสด็จไป พระแท่น ศิลาอาสน์กลับมาในเวลาเย็น
๑๓

ณวัน ๕๖๒ คำเสด็จไป วัดพระฝาง ค้างอยู่คืนหนึ่งกลับมา ใน
๑๔

เวลาเช้า ครั้น ณวัน ๗๖๓ คำจะเสด็จไปเมืองสวรรคโลก แวะ
นมัสการ พระแท่น อีกครั้งหนึ่ง เวลา คำประทับ ศาลาผ่าน แรม
มัน สองคำข้างเข้าเดินขึ้น ไป จนเวลาคำประมาณทุ่มเศษ
คำรวง ถือคอบนำเสด็จไปสัก ๕ คู่ เลือหาญมา แอบอยู่ข้าง
ทาง ห่างสักสองวา พอเสด็จไปถึงตรงนั้น ร้องถวายเสียงดัง
ก้องที่หนึ่งแล้วก็หลีกไป เวลาสี่ทุ่มถึงเมืองสวรรคโลก
ประทับอยู่ ณวัดเชิงเขา วันสามคำข้างเข้าลุยข้ามลำน้ำเข้าไป
ในเมือง ประทับอยู่ในวัดมหาธาตุเมืองสวรรคโลก ข้าม
ที่วัดน้อยหว่างแก่งหลวงกับ แก่งยาง สักค่อกัน น้ำที่นั่นตื้น
ลุยข้ามลงมายิมฝั่งนั้นเป็นดินทราย แก่งนั้นเป็นศิลา ผุด
ขวางลำน้ำอยู่ปลาที่นั่นก็ไม่มีเป็นที่น้ำตื้น ชาวบ้านก็อดอยาก
คนขึ้นไปมาก จะเที่ยวซื้อเนื้อปลาอาหารก็ไม่มี ประทับ
อยู่ในวัดมหาธาตุสี่ราตรี เวลาบ่ายวันที่สองเสด็จไป
ประพาสแก่งหลวงว่าจะลงน้ำ ครั้นไปถึงที่นั่นแล้วรับสั่งว่า
ให้วิ่งเวียนไป ก็เสด็จลงมณฑมอยู่ที่ร่มไม้ใกล้แก่งหลวง

ครั้งนั้น ปลา มา แต่ โทณ มากกว่ามาก เปน มหัตตจรรย ที่ ไกล
 เติ้งอยู่นั้น ปลา ตะเพียน ใหญ่ ๆ ผุด กระ โดด ขึ้น ตาม กอตา ใต้ น้ำ
 แล ตาม ริม ทะเล ถึง มากกว่า มาก คน ที่ ตาม เติ้ง ไป นั้น จับ ปลา
 ตะเพียน ร้อย ไล่ หาบ ได้ คน ละ พวง บ้าง คน ละ หาบ บ้าง ไม่ ไคร เว้น
 ทั่ว เพราะ เปน คราว อุตคัด ที่ ห่าง แ่ง ออก ไป ตาม วา ปลา
 กราย แล ปลา อื่น ๆ ที่ เปน ปลา ใหญ่ ๆ ผุด พล่าน ไป มากกว่า
 มาก เหมือน ปลา ใน บ่อ สระ เมื่อ ฤดูแล้ง เปน มหัตตจรรย ชาว บ้าน
 เหล่านั้น ก็ ว่า ไม่ เคย มี อยู่ ที่ นี้ อุตจะ คาย ชาว แผล่ ของ ไม่ มา คิด
 อยู่ ที่ แ่ง นั้น ก็ ว่า ไม่ เคย เห็น พวก ที่ ไป จับ มา อย่าง กิน เปน
 เสบียง ทั่ว ทัด กอง จน กลับ ลง มา ครั้น เติ้ง กลับ เลี้ยว แล้ว ปลา
 นั้น ก็ ไม่มี เหมือน แต่ ก่อน นี้ ก็ เปน อัจฉรรย ด้วย พระ บารมี อธิกะ
 อย่าง หนึ่ง ะ

ครั้น ฅวัน ขึ้น หก ค่ำ กลับ มา ลง เรือ เจ็ด ค่ำ เวลา เที่ยง ถึง ท่า
 ธานี เติ้ง ขึ้น ไป เมือง สุโขทัย ถึง เวลา เย็น อยู่ ที่ นั้น สอง วัน
 เติ้ง ไป เทียว ประพาส พบ แท่น ศิลา แห่ง หนึ่ง อยู่ ริม เนิน ปรางา ท
 เขา ก่อ ไว้ เปน แท่น หัก พัง ลง มา ตะแคง อยู่ ที่ เหล่า นั้น ชาว
 เมือง เขา เคารพ ถ้ำ คัญ เปน ศาล เจ้า เขามี มวย สม โภช ทุ กุณิ คน
 เติ้ง กราย ทำ อคาร ะวะ ก็ ไม่ ได้ เกิด เจ็บ ไข้ ไม่ สบาย เขา ห้าม
 ไม่ ให้ คน ถ้ำ ถลาย เข้า ไป ไกล ทอด พระ เนตร เห็น เติ้ง ทรง

เข้าไปที่แท่นศิลา นั้น พวกกรรมกร ปากฉัน ถั่วเต็มทีกราย
 ทูลว่า ที่นี้ขลังนัก เสด็จ ทรง ยืน ประทับ รับสั่งว่า อย่าทำ ๆ
 แล้วเสด็จขึ้น ทรงนั่งบนแผ่นศิลา รับสั่งว่า อยู่ทำไมกลางน้ำ
 ไป อยู่ บาง ออกด้วยกัน จะได้ พังเทศน์จำศีล ครั้นเห็นเงียบ
 ลบมายอยู่ เมื่อจะเสด็จ กลับก็รับสั่ง ให้ชลยง มา ก่อเป็น แท่น ไว้ที่
 ได้ ต้น มขาม วัดสมอราย กับเล่า ศิลา ที่จำถูกเป็น หนังสือ เขมร
 ที่ อยู่ ใน วัด พระศรีรัตนศาสดาราม นั้น เอา มา คราวเดียวกัน
 กับ แท่น ศิลา ถึงเล่าศิลา ที่เอาลงมา นั้น คิดดู ก็เป็น อัจฉรย์
 ดูเหมือนเทพยเจ้า ในเมืองนั้น จะบัน ดาล ดังจะ ทูลว่า นานไป
 ท่านจะได้เป็น พระเจ้า แผ่นดิน ใหญ่ มีพระเกียรติยศเกียรติคุณ
 เช่น พระบาทสมเด็จพระอหัต ศรีสุริยพงษ์นราธรรมราชาธิราช
 ซึ่งเป็นเอกราช ในเมืองศรีลังกา โดย ดังที่มีในจดหมายในเล่า
 ศิลา นั้น เพราะเมื่อเสด็จ ไป ประทับ อยู่ในเมืองนั้น รับ
 สั่งว่า มาถึงเมืองนี้ สบาย พระ ไทยนัก ดูเหมือนเมืองที่เสวย
 เสด็จ อยู่มา แต่ก่อน ที่เดียว ครั้นเวลา กลางคืน ทรง พระสุบิน
 ไป ว่า ชาวเมืองนั้น ทั้ง ไฟร์ ทั้งผู้ที่มีบัน ดา ศักดิ์มาเฝ้า มาก
 ทูลเชิญเสด็จ จะให้ประทับอยู่ในเมืองนั้น ได้นาน ๆ เล่า ศิลา คิด
 ดูเหมือนเทพยดา จะบัน ดาล ให้เอา มา เพราะไม่สามารภ
 ที่จะ ทูล ด้วยวาจา ให้ทราบ ได้ จึงบัน ดาลเป็น ปริยาย ให้
 นำมาเพื่อจะให้ รู้ความ เพราะ ใน เรื่อง ในหนังสือ ในเล่า

เรื่อง อภินิทรา การ ประจักษ์

๓๕๕๓

ศิลา นั้น ถูกตั้งกับรัชกาลที่แปด ไปนี้โดยมาก อันนี้เป็นการ

คาดคะเนครั้นนั้น ๑ ๖ ๓ คำ กลับลงมาทำธานีลงเรือกลับลง

มาเมืองพิจิตร ๑.๓ ๕ ๖ ๓ คำถึงบ้านกะมังประทับอยู่ที่นั่น
ถึงวัน ทำการฉลองวัดเขาสูงช้าง ครั้นเสร็จการที่นั่น

แล้ว ถึงวัน ๒ ๖ ๓ คำเสด็จไปเมืองกำแพงเพชรอยู่

ประทับเชิง ไกร ถึงวัน ๗ ๖ ๓ คำประทับเมืองไตรรงค์

นมัสการ พระมหาธาตุศาลาเอน แยกคำถึงเมืองกำแพงเพชร
ประทับทอดพระเนตรภูมิลำเนาอยู่ที่นี่ตามราตรี ๓ ๖ ๓

คำ กลับจากเมืองกำแพงเพชรมานอน บางพุทธวา วันสิบสี่

๑ ๓
คำถึง นครสวรรค์ วัน ๑ ๖ ๔ คำถึงคังลำภา วัน ๖ คำ
เสด็จ ถึงกรุงเทพฯ ครั้นถึงศักราช ๑๙๑๘ มีวอถัฐศก

๕
๕ ๖ ๒ คำเวลาสามโมง ๘ นาที เสด็จลงมาประทับ
อยู่วัดบวรนิเวศ วันนั้น พวกที่มาคอยรับเสด็จอยู่

แต่เห็นพระอาทิตย์ขึ้นเป็นสองดวง จนเวลาสามโมงเย็น

เป็นอัศจรรย์ แลดูเหตุว่า ท่านนั้นก็จะ ได้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน

องค์หนึ่ง เคารพสองรองลำดับแผ่นดิน พระนั่งเกล้า

นี้คือ ไป ครั้น อยู่มา ทรงพระปราสภวังเฝ้ายด้วย ถิ่นมา คาย
 เกี่ยวกับ ที่ตาม มุขมุกแต่ มุขเคียว ไม่ ชอบ ถล จึง ทูล
 ขอ ที่ เลีย ใหม ทั้ง ตาม มุข บั๊ก ขยาย ออก ไป เท่า แนวสง ไถย
 โดย รบย แล้ว ข้า ระ ถอน สมมติ มุก อยู่ หลาย วัน ได้นำ
 ถิ่น ท้า ถิ่น แต่ พระ ใน วัด เปน การ เจียบ ๆ ครั้น ถ่วง ไป ถิ่น มี เศ
 ใน เถื่อน ยี่ บัรกา ทูล ขอ ให้ เชิญ พระ ชิน ศรี ออก มา จาก มุข
 ถ้วน ถ้วน ตก มา ประดิษฐาน ไว้ ใน พระ อุ โย สด ค้าน ถ้วน ออก
 ใน มุข นั้น เชิญ พระ พุทธ ไถยาศน์ ไป ไว้ แทน แต่นั้น ทรง พระ
 ทำ มุข ารุง ถิ่น ถอน นวิ ถิ่น ดุฤฎฐุ บวร พชิต ไถย จริญ ยี่ ชื่น ไป
 ถ้วน ข้อ ปฏิบัติ ต่าง ๆ ที่ สม ควร แก่ อรรณวินัย ครั้ง นั้น ถล มุข
 เกิด ความ เลื่อม ไถย พากัน มา บวช เรียน มาด ภายใน พระ รช
 กาศ มี พระ ถัง จำ พระ รชา ๑๕๐ เปน อย่าง มาก ๑๓๐ เปน อย่าง น้อย
 ถล ตมา จน ถึง บัรกา ครั้น เมื่อ ศักราช ๑๒๐๙ มีม แนน พศก ถิ่น
 มวิ ศิลา นิมิตร ไป เมือง จีน ได้ เข้า มา ทรง พระ ปราสภ จะ
 ถัง นิมิตร สม มติ ถิ่น มา วัด บรม นิ วาศ จึง ได้นำ ถิ่น ทพระ
 ที่ ควร แก่ ถิ่น ทให้ หมด ทุก อาราม แล้ว บัร คา พระ ที่ บวช ใน
 ถิ่น ที่ ถิ่น มา ทุก อาราม ให้ มา ประชุม ถิ่น เปน ถัง ขกรรม ไถย วัณ
 ถิ่น ว่า สม มติ ถิ่น มา วัด บรม นิ วาศ แล้ว ถล เข้า มา สม มติ ถิ่น มา
 วัด เรา เลีย ใหม ขยาย ออก ไป ให้ ไถย ให้ ควร แก่ ถัง ขกรรม

ได้ทั้ง ใน โย สัตถ์นอกโบสถ์ ด้านหน้าเอาต้นจันทน์เป็นนิมิต
ด้านหลังกเอาเสาศิลาปักเป็นนิมิต ให้มีลักษณะ ดังตะโพน

๑๓

ครั้น ถึงวัน ๖ ๗ ๑๑ คำจึง ได้นำ ฉันท ประชุม พระสงฆ์ สม
มติ สืบมา วัดบรมนิวาส ครั้น เสร็จ แล้ว กลับ มา ประชุม กัน
สมมติ สืบมา วัดบรมนิวาส อีก คราวหนึ่ง ภพ พระสงฆ์ ประชุม พร้อ ม
ทำสังฆกรรม อยู่ เวลานั้น ฝน ตก ลง มา ใหญ่ น้ำ ฝน ได้ ถึง ๓ ๔ เซ็น
ที่ ไทย สมมติ เรียก ว่า ท่าหนึ่ง เป็น อัจฉรย์ เมื่อ สมมติ สืบมา เสร็จ
แล้ว เห็น น้ำ ฝน นั้น ของ ช่าง ท่วม ถึง เจริง กำแพง แก้ว แต่
วัดบรมนิวาส นั้น ท่าสำเร็จ ไม่ ต้อง กลับ ออก ไป สมมติ ซ้ำ อีก
ครั้ง หนึ่ง เพราะ พระ พวก หนึ่ง นำ ฉันท มา ทาง น้ำ ด้วย เรือ
รับสั่ง ว่า ฉันท ลง ถึง ณะ ที่ สืบมา แล้ว ย่อ ม รัง ย ไป ให้ นำ ฉันท
เสีย ใหม่ ไป ทาง บก ได้ ไป สมมติ กัน อีก คราว หนึ่ง ต่อ
เวลา จวน รุ่ง วัน นี้ ก็ ชอบ ถล ด้วย วัดบรมนิวาส เป็น วัด ชัน
ควร จะ สมมติ ต่อ ภาย หลัง วัดบรมนิวาส เป็น วัด เดิม ควร
จะ สมมติ ก่อน เหตุ ดัง นั้น จึง บัน คาล เปน นี้ ว่า ด้วย เรื่อง
สมมติ สืบมา ต่อ ไป เป็น เรื่อง ฝรั่ง ดัง กามิ ได้ จด จำ ความ
ถึง เขา ว่า ครั้ง แรก พระ ปลัด ดัง เป็น ผู้ ใหญ่ คุณ เครือ ของ ราช
บรรณาการ ออก ไป ขู ษา พระ ทนต์ ชาติคุณ เมือง ดัง กา กลับ เข้า
มา ภา พระ สงฆ์ สาม เณร แด่ ฤๅ ภู ราช ดัง กา เข้า มา มาก

แต่ได้ถึง ของต่าง ๆ มีพระธาตุเป็นต้น มาถวายในแผ่นดิน
 ดินพระบาทพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีความชอบ กลับมาได้
 เป็นพระสมุทมนู ครึ่งที่สอง พระอมราภิรักขิตยังเป็นวัดอยู่
 ออกไปกับพระสมุทมนูมีความชอบ ในลังกา พระสงฆ์แล
 ศฤศกรชาวลังการักใคร่ สรรเสริญมากว่า เป็นพระพุทธรูป
 นิลาดในธรรมวินัย ครั้งที่ตามพระอินมุนีออกไป ชาว
 ลังกากล่าวโทษ บอกเข้ามาเป็นความผิดว่าเป็นคน
 ใจชั่วหนงุดหงิดไม่เห็นแก่ราชการ เขาจะฝากของราช
 บรรณาการถวายเข้ามาก็จัดหาไม่ทัน ความพิสดารต่าง ๆ
 นั้น มีแจ้งที่พระสาสนโสภณ เป็นเจ้าพนักงาน ครั้น
 กาลนั้นล่วงไป ๆ ได้ ๑๔ ปีเศษ ถึงวัน ๕ ๗ ๕ ค่ำปี
 กุน แต่ยังอยู่ในทิศก คักราชยังเป็น ๑๒๑๒ เวลาเช้า
 สองโมงเศษ ท่านอรรคมหาเสนาบดีให้มาเชิญเล็ดจ์ ไป
 เสวยราชสมบัติ เล็ดจ์ไปประทับ อยู่ในวัดพระศรีรัตนศาสดา
 ราม เวลาค่ำเจ้าต่างกรม แลพระองค์เจ้าผู้ใหญ่ผู้น้อย
 คำสั่งจกิริยาสาบาลถวายต่อหน้าพระแก้ว แลพระสงฆ์
 ราชาคณผู้ใหญ่ประชุมกัน ๑๒ รูปเสร็จแล้ว ครั้น
 ๓
 ณวัน ๖ ๗ ๕ ค่ำเวลาห้าทุ่มทรงลาผนวช ต่อหน้าพระ
 ราชาคณธานานุกรมบาเวียน ที่เป็นพระศิษย์หลวงเดิม ๓๐

รูป ประชุมกันแล้ว ๆ เล็ดจี่เข้าไป ประทับอยู่ ณ พลับพลา ตรงหน้า
คลังศุภรัต เวลาเช้าเสร็จ ออกทรง ประเลนพระสงฆ์ ใน
พระอุโบสถ วัด พระศรีรัตนศาสดาราม คิดกาลที่ได้เล็ดจี่อยู่
ในวัดบวรนิเวศวิหาร ๑๔ ปี กับ ๘๖ วัน อนึ่งถ้าจะกระ
ยายเป็นโมงวันได้ ๕๑๘๖ กับ ๒๒ โมง ด้วยประการ

ดังนี้ เมื่อถึง วิสาขบูชา มีดิถีวัน ๕ ๖ ค่ำ เวลาบ่ายรุ่ง
แล้วตามบาท ทำการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกณวัน ๖ ๖ ค่ำ

เวลาเช้า ทรงตั้ง พระราชาคณะขุนนาง ข้าราชการ ต่อไป
จึงได้พระราชทานนามวัดสมอราย ชื่อวัดราชาธิวาส
วิหาร เพราะเป็นที่ที่เคยเล็ดจี่สถิตย์ถาวรมาแต่ก่อนมา
อนึ่งชื่อพระปดุมเจดีย์นั้น ก็เป็นที่ได้ทรงพระราชศรัทธา
เลื่อมใสมากมาแต่ในกาลข้างก่อน จนได้เมื่อได้พระบรม
ธาตุเป็นพลวเหตุ ครั้นเมื่อถึงปี ขวดเดือนอ้าย จึงได้
มีพระบรมราชโองการ ให้กรมหมื่น บวรรังษีสุริยพันธุ์ ออก
ไปถ่ายอย่างรูปพระปดุมเจดีย์ของเก่าเข้ามาถวาย โปรด
ให้สมเด็จพระองค์ใหญ่ ออกไป กระการที่สร้างพระปดุม
เจดีย์ ในศักราช ๑๒๑๖ ปี ขวดจัตวา ศกเป็นปี แรกเริ่มจับการ
ครั้นก่อนขึ้น ไปจนถึงบาศระขันธ์แล้ว ร้าวครากไปด้วยข้าง

ล่างนั้น บาง ก็พังทลายเลื่อนลงมา ในวัน ๒ ๖ ๘ ค่ำ

วิจารณ์

๓๕๕๘

ศักราช ๑๒๒๒ บั้วอกโทศก

แต่นั้นรื้อขยายรากให้กว้าง

๕
ขอกไปข้างละ ๔ วา ครั้นถึงณวัน ๕ ๖ ๑๑ คำวางอิฐ
ฤกษ์ก่อใหม่ตั้งต้นมาแต่นั้น

เมื่อเกลิงถวัลย์ราชสมบัติล่วงไปได้สี่ปี มีพระบรม
ราชโองการให้หม่อมเจ้าดิษฐ หล่อฐานพระจีนศรี
ด้วยทองถัมวัด แทะนั้นเป็นลายโบราณ ได้ยก

ชั้นประดิษฐานประทับเทศน์ ในวัน ๕ ๖ ๘ คำมีเกาะ
ลัปศกศักราช ๑๒๑๗ ช่างเจาะฐานเทศน์ได้สะเกิดทองหนัก

๑๓
ซึ่งเศษ เมื่อการขัดแต่งลงรักดำเสร็จแล้ว ถึงณวัน ๔ ๖ ๘
คำเสด็จทรงบัตทองทั้งฐานทั้งองค์ ด้วยทองปะทากล้องทอง
ชั้นแล้วมีการถมโกษ ๕ วัน เมื่อศักราช ๑๒๑๙ บั้มเลง
นพศก ณวัน ๖ ๖ ๑๐ คำโปรดให้เอาสะเกิดทองพระจีนศรีนั้น

๑
ไปผสมกับเงินทองต่าง ๆ หล่อเป็นรูปพระจีนศรีน้อยขึ้นไว้
เพื่อจะได้เป็นที่สักการบูชาในพระบรมมหาราชวัง ถ้าไฉ่

๑๑
ทองคำหนักห้าคำถึง ครั้นเสร็จแล้ว ถึงณวัน ๑ ๖ ๗ คำ
บั้มเมียบั้มฤทธิศก ทรงบรรจุพระธาตุแล้ว ๆ ให้มีการถม
โกษ ๔ วัน แล้วเชิญขึ้นพระราชนรินทร์ไป ประดิษฐาน

ไว้ ใน วัด พระ ศรีรัตน ศาสตาราม เมื่อ ศักราช ๑๒๒๑ ปีแม
 เอกศก ทรงพระกรุณา โปรดให้ สร้าง พินิจพระ ศาสตา
 ศักราช ๑๒๒๕ ปีบุญเบญจศก ณ วัน เดือน สี่ข้างขึ้น ทรง
 พระกรุณา โปรดเกล้าให้ เจ้าพระยาอนุชิตชาญไชย ขักพระ ศาสตา
 มา แด่ วัดสุทัศน์ ขึ้น ตั้ง ใน วิหาร พระ สอน นั้น ร่ำมา นาน
 กะเทือน หัก แด่ ครั่ง ชัก มา พัก ไว้ วัดสุทัศน์ ใน ครั่ง ก่อน ทรง
 พระ กรุณา โปรด ให้ กรมหมื่น วรศักดิ์ พิศาล เอา ข้าง หล่อ มา
 เทผูกถาม ให้ หมั่น คง สะเกิด ทอง พระ ศาสตา ที่ ตก ลง เอา
 ไป หล่อ เปน พระ ศาสตา องค์ น้อย ประดิษฐาน ไว้ ใน วัดพระ
 ศรีรัตน ศาสตาราม

เมื่อ ศักราช ๑๒๒๙ ปีเถาะ นพศก ได้ พิช พระ มหาโพธิมา
 แด่ เมือง พุทธคยา ทรงพระกรุณา โปรดให้ สร้าง แท่น โพธิ
 สถาน เก่ง เช่น วัด ประทุมวัน จะ ทรง ปลุก พระ มหา โพธิ ครั้น
 การ เสร็จ กำหนด วัด จะ เลี้ยง พระราช ดำ เนิน มา ทรง ปลุก ภอแขก
 เมือง ฝรั่งเศส เข้า มา เฝ้า การ นั้น สงบ เลิก ไป ครั้น แล้ว เลี้ยง ไป
 ทอดพระเนตร ลุ ใน ทะเล ครั้น เลี้ยง กลับ มา ทรง พระ ประ ชวร ไข้
 เดือน หนึ่ง กับ ห้า วัน เลี้ยง สวรรคต ดำรง ใน พระ ศิริ สมบัติ ได้
 ๑๗ ปี กับ ๕ เดือน กับ ๑๓ โมง ยัง ไม่ เต็ม วัน วัน เพ็ญ เดือน สิบเอ็ด
 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า ไป สวรรค์ ครุ วารยาม เศษ บาท หนึ่ง
 เพียง นั้น เกิด เหตุ อัจฉรย หลาย อย่าง นานา

เย็นพลบวันนั้น ดาวพฤหัสบดีใกล้จันทร์ ช่วงโชติกันหนา
 เลือกว่าเห็น ดาวหางขึ้นมา ชั่วทีศเวลา เฝ้าย่างกัน
 ไป ว่าหางกว่าศอก เห็นเข้าตกใจ ขยี้ริมดาวใหญ่ ดวงหนึ่ง
 เปนสำคัญ เลือกว่าเห็น ที่ยอดสุทธาสวรรค์ เหมือนดวง
 พระจันทร์ ลามวงซ้อนเรียง เปนแถวขึ้นไป เมื่อ
 กาลจวนใกล้ ในวันใกล้เคียง มหาชนขึ้น ทิศบูรพ์
 โถงเฉลียง ออกมาทอดตักเคียง ประกาศพิภพนั้น เมื่อ
 บ่ายเย็นแล้ว พระบาททรงธรรม ให้บาลัษณ์นั้น จด
 หมายเรื่องเรียง เปนคำมคอ บาทบถลำนียง ไพโร
 ระเพราะเลียง อ่านขึ้นสดใจ กับเครื่องนมัสการ
 พนังงานนำ ไป บูชาสงฆ์ไซ้ ที่ในปวารณา แดง
 ปฎิญาณ แต่ต้นเดิมมา แล้วขอขมา ในที่สุดกาล แล้วดา
 พระสงฆ์ ที่ได้ฟังอ่าน ด้วยราชโองการ ตั้งนี้อ่าน
 แดง

ยัคเคณันเตสโฆชานาตุ มัยหังภิกขุเถ ปุณฺณํปุณฺณํ มยาเฮลล
 วาจาภาสิตา ยโตหัมहाปวารणायชาโต มาตุลฺลํนิโตนิกขັນโต
 กาลักรุมาโน สเจมหาปวารणा ทิวเสพาฬิหคฺคิลาโน อโปสลา
 คาเวมหา ปวารณาสันนิปาตนิโต ตถารุเปณพเลนสมันนาคโต
 ยถารุเปณพเลน สัมมเววาจิกปวาเรคฺควา สัมมัสสสัมมุขากาลกรมยัม
 ตสฺมาตฺตตตตเมอนุรูปัสสํลาคิ เหวรวีวาจาปุณฺณํปุณฺณํ ภิกขุภาเลภาสิตา

อิทานิมิ คัทฏ์ โฐกียาหุทากาหามิ เคนาหิอิมะลัฏกาเร วิหาร
 ปุทิตามิ อิมะลัฏกาเรหิปวารณากัมมิกโรนติ สัมมัชฌิเมวูปะเขมิ
 ชัตตานิวิยัตถิชา ชยัมหาปวารณาครุวาริกา ยถามมชาตทิวโส
 อาพาโธเมอภิวัตถิเต เหวภายามิอัสซิกเรยัย อานุจณานทักันเตอัมมิ
 จิรปรินิพพุตัมมัตถักวณัตถักวาทะมิ อรหันตัมมัตถัมพัสสั ตัสสัธมมัม
 นมัสสัลามิ อวิญญูจลัมมามิ ยัมหวัตนัตถักยัสสรณคโตมมิ อัจฉัย
 นัมกันเคอิจจัสสัคมา ยถาพาลัมมามุพพิหิ ยถาอกุสสั โยหัมกันเคอิมัมมิ
 ชัตตภาเว ตถาตถาปมัตถิโต อุกุสสณิกัมมานิอกาสิ ตัสสัเมอัมมิเต
 สัโฆ อัจฉัยอัจฉัย ยโตปฏักคณัตถุ อายคัสสัวาราย อิมานิมนยาบญุจตุ
 ลิตะสัลลวราฐิฐานันตัก ตัสสัธมมัมมิ เหวรูปุมนุสสิกาโร อานุญูหิยติ
 สิกขิตะบญุจตุชฌันเตสั นลลวญุญญาเนสั นลลัมมัสสัเลสั นลลัมมัสสัวาริกาสุ
 เวทนาสุ นัตถิเตตถิลอกัสสิ ยัมอจุจาทิยมานัน อณวัชชัอัสสั อณุปาทานิ
 สิกขามิ สัพพะเพสัขาราวอนิจจา สัพพะเพสัมมาอนัตตา ยถาปัจฉัย
 ปวัตตัตถิเต เนตัมมเนโสหัมมัมมิ นเมโสชัตตาคิ ยัมมรณัตถัตถานัน
 ตอณัจฉริยัมมิ ยโตเอตถัสสัเพสัมคัสสัโค อัมปิปมัตถาโทนัตถุ ภาณิเคอานุจณามิ
 วันทามิ ยัมเมอปรัตถิ สัพพะเพสัเมอัสสัชฌมคัสสั อาครุสสิมัมปิเมกาเย จิตติ
 นนลลิตถาตตุริ เหวลลิตถามิพุทฺธัสสั สาสณานนคัตถิ

ทุ้มเศษวันนั้น ท้องฟ้าเป็นควัน หมอกกลุ้ม โตใหญ่
 ใช้น้ำน้ำค้าง หมอกลงเหลือใจ บุราณว่าไว้ ทุ้มเกตุ
 เกิดมี แลดูท้องฟ้า เตี้ยต่ำเต็มที ดวงพระจันทร์นี้

แดงคล้าหมองไป ครั้นถึงเวลา พระสงฆ์ปวารณา
 เสด็จสวรรคตโดย สมกับเหตุเดิม ที่ได้ตรัสไว้ วันเพ็ญ
 นี้ใช้ ก็เหมือนวันเดิม เป็นอศักรรย์ใหญ่ ควรทำในใจ
 ไว้เชิดชูเฉลิม พระเกียรติต่อไป มาเป็นขึ้นได้
 เหมือน พระวาจาเดิม ถูกกาลเวลา ไม่ต้องเพิ่มเติม ควร
 ธรรมเจริญเต็ม เกียรติคุณความดี คำหนึ่งข้างเข้า ภูมิ
 เทพยเจ้า ที่ปดมเจดีย์ เข้าถึงหญิงมอญ มาแสดงด้วย
 ดี พระธรรมไม่ตรี ถ้ามว่าอย่างไร ว่าเราจะมา
 บอกให้รู้ไว้ ตัวเรานี้ใช้ อยู่มาช้านาน ที่พระปรางเจดีย์
 เป็นที่นมัสการ วิคกรำคาญ ถึงพระราชา เราเข้าไป
 เยี่ยม ภาถถึงเวลา ฝูงเทพคณา ลงมารับไป เวลา
 ยามเศษ แท้ห้อมล้อม ไฉว สมเด็จพระจอมไทย ขึ้น
 ทรงวอทอง วอเงินอีกอัน มารับท่าน นั้น ด้วย
 วอทั้งสอง พาไปส่งขึ้น บนปราสาททอง มียอด
 ลิบสอง กว้างใหญ่ไพบูรณ์ แล้วพาลอยไป ยิ่งแต่ยิ่ง
 ไกล ลิบลิบลัษฏญ เรากลับออกมา บอกให้รู้มูล
 เหตุท่าน สมบูรณ์ สดุดีทางไป เหตุนี้อศักรรย์ ถ้า
 คัญโตใหญ่ เพราะข้าวนำไป ถึงในสิบ โมง เร็ว
 เกินคนนัก เห็นจักไม่ไกล เวลาทุ่ม โมง ก็ถูก
 ต้องกัน เสียคายท่านรีบ เสด็จเร็ว ไปสวรรคต พระ

คุณ มหันต์ แก่หมู่ราษฎร ให้ลัทธิเย็นสว่าง ทั่ว
 ทุกนคร เปรียบเหมือนจันทร์ ในวันบรมมี ที่นี้
 จักมี ไม่เห็นรัศมี แสงสว่างเช่นนี้ มาลัยบุญ
 ไป ท่านมีพระคุณ แก่ลัทธิมากใหญ่ ไม่เลือก
 ว่าใคร ถ้วนทั่วทุกคน พระชนม์ท่านนั้น สองหมื่น
 สามพัน สามร้อยเศษ ขึ้นไปห้าสิบเก้า ฤ
 คราวสุริยคน เกิดไข้เฒ่า เลี้ยงสรรพสัตว์ รัช
 กาลของท่าน นับได้หกพัน สามร้อยแปด กับ
 เศษห้าสิบ ครบถ้วนลงใน วันปวารณาใหญ่ เดือน
 สิบวันเพ็ญ ในศักราช ๑๒๓๐ บัณฑิตมฤตยูก ะ
 ๐ สมเด็จไทยเทพท้าว เมืองสวรรค์
 มากยิ่งความอัสขรรย์ ก่อให้
 ๐ ผิดแปลกชนสามัญ ในโลก
 มากเพียบบุญท่านไท่ ก่อให้เกิดเป็น
 ๐ มโรงแสดง เมื่อกลางเดือนหก ฝนตกกว่าพัน
 ชันคำเดือนสิบ มณฑลพระจันทร์ บังดวงพระสุริยันต์
 มีดหมดสิ้นดวง เป็นสุริยสรรพคราธ ประหลาดใหญ่หลวง
 ฝูงชนทั้งปวง ไม่เคยเห็นทั้ง นับถอยขึ้นไป ได้มีสุริย
 ใหญ่ ดั่งนี้อยู่ครั้ง แต่ก่อนแผ่นดิน อยู่ทองด้างวัง
 เมื่อกรุงเก่าตั้ง ก่อนนั้นขึ้นไป ลัทธิลัทธิ นักปราชญ์

กล่าวไว้ สรุยเช่นนี้ไซ้ ช้านานจึงมี ห้าร้อยยี่เศษ
 ในเขมรเท่านั้น จึงมีสักที อยากทีหมู่ชน จัดได้ประดบ
 พบเห็นสักหน นานหลายชั่วคน จึงมีสักคราว ถึงมีขึ้น
 เล่า ถ้าคนโง่เขลา ไม่รู้เรื่องราว ทางฟ้าอากาศ
 ขุดลึจครวครว แผ่นที่ชักล่าว ตรงเยื้องอย่างไร ใน
 เดียวเมืองกัน ก็เห็นต่างได้ ตามห่างตามใกล้ เห็นไม่
 เหมือนกัน ต้องไปเที่ยวหา ประเทศบางอัน ถูกตรง
 ครานั้น จึงเห็นหมดดวง เป็น สรุยอัศจรรย์ ลำคัญ
 ใหญ่หลวง ฝูงชนทั้งปวง อยากจักเล่าเรียน ไม่ใช่การ
 หยาบ ต้องมากความเพียร ฉลาดคิดเขียน คุณหา
 การทำ บังเวียนเขียนวัด ชิดกะจดจำ ท่อปัญญาล้ำ
 เลิศล้ำคนนา จึงจักรู้แจ้ง ในเรื่องวิชา ทายเหมือน
 ด้วยตา เห็นแท้อย่างไร ปราชญ์พวกหนึ่งมา ทาดฟ้า
 เรือไฟ ทายแพ้วจมไทย หลายอย่างเที่ยวมา เมื่อเข้า
 โมงเศษ ฝนตกลงมา เมฆคลุ้มกลุ้มหนา อาทิตย์มืด
 ดวง ไม่เห็นเมื่อจับ บังคับใหญ่หลวง แบ่งแปดของ
 ล่วง จึงลว้างออกมา ลีโหมงเจ็ดบาท เห็นชัดเต็มตา
 ขวนถึงเวลา จับหมดสิ้นดวง พอหมดมืดปลาด นิดนิด
 ทั้งปวง ที่ในกลางดวง คำที่ขอยู่กลาง ข้างริมขอบนั้น
 เหลืองดำปนกัน พร้อๆ รวงๆ เป็นขอบรอบวง คำ

ทรงอยู่กลาง แล้ววิมรอบข้าง แปลบแปลบ ออกมา ลี
 คล้ายวงขอบ หมุนหันนั้นมา ข้างทิศหนึ่งนา เป็นดังไม้
 ยาว ตั้งอยู่ใกล้ขอบ ดูคล้ายดวงดาว แล้วแสงวามขาว
 วามวับ ออกมา ประเดี๋ยวก็เห็น ขอบ ดวงสุริยา แดบ
 เลื่อนออกมา แสงวามหายไป เมื่อมีตอยู่นั้น เข้มวง
 ไล้กัน ไม่เห็นทางไป ดาวเคราะห์ผุดขึ้น เทียวเห็นขวก
 ไขว่ ดวงเล็กอยู่ใกล้ สามใหญ่รายกัน เลื่อนคนว่าเห็น
 สองดวงเท่านั้น เป็นพวกตาสั้น เหมือนชาวในกรุง เห็น
 แต่หนึ่งสอง ไม่มองไม่มุง ว่าลึบเครื่องมุง กิ่งไม้ปัก
 บัง พุดไม้แยบคาย ดูไม่น่าฟัง คำพูดน่าขง เหมือน
 ของเคยมี จบโดยลึงเขป คำแสดงเท่านั้น เล่ามากไม่ดี
 จะเป็นปดไป เช่นพวกฝรั่ง พอมืดจุดไฟ ชักโคมขึ้นไป
 ครี๊ดทั่วในเรือ จะประสงค์ไปเล่า ว่ามีกลิ่นเหลือ ที่ใน
 ลำเรือ ค้องจุดโคมไฟ จะไปเล่าบอก แก่คนที่ไกล
 ไม่ได้เสียงได้ อ่างพยานทั้งลำ ที่จวังนั้น มีด มัวคดุม
 ลีคำ เหมือนใกล้พลบค่ำ ฤจวนอรุณ หน้าคนจำได้
 ไม่โดน กันวุ่น ท่านผู้มีบุญ แลเห็นแต่ไกล ไม่ค้องจุด
 เทียน ประทีปโคมไฟ แต่ที่ใกล้ไกล เป็นไม่เหมือนกัน
 ที่โน่นนั้นตก โมงเช้าคันวัน ในกรุงเทพนัน ตกบ้าย
 ของ โมง อิกคราวหนึ่งนั้น เดือน เก้า มี จันทร์ แท้ก่อน

มโหรี มแม่ฝนแล้ง น้ำแห้งขอดโอง แม้นคนโง่โง่ง
 ย่นหาเข้าถิน ยี่เต็ดจ ประพาศ ธรรมราชเขตรถัน ก่อน
 จับ มีดสั้น ฝนตกมากมาย ต่อจวน ใกล้หลด หมุน หัน
 ถอยคลาย ฝูงคนทั้งวลาย จึงเห็นเพราะจันทร์ ในกรุง
 แจ่มแจ่ม เหมือนแสงกลางวัน แต่แรกจับนั้น เห็นจน
 หลุดไป สรรพคราตรองนี้ ควรใจจำไว้ ประเทศห่างไกล
 ยากจักรู้กัน กล่าวแล้วจึงขึ้นเรื่อง สรรพคราตรู้อย์จันทร์
 ศักราชลงนั้น สี่ร้อยสิบเอ็ดปี ะ

๑ จดหมาย สรรพคราตรถัน มีสุริย์
 จับหมดบั้งมีดมุล มีดแท้
 ปานพลบฤกษ์วัน จวนรุ่ง
 ของชาวตุเก้แท้ หนึ่งหน้าพ่อจำ ะ

๑ เรื่องความเล้าโลมจากฤกษ์นั้น แปลเป็นภาษาไทย
 ได้ความดังนี้ ว่าเมื่อมหาศักราช ๑๒๖๔ ศกขุน พระ
 บาทกมรแดงอัครีธรรมราช เป็นพระอุปราชอยู่ณเมือง ศรี
 ลักษะนาโถย เป็นโอรสพระบาทกมรแดง อัครีไทย ไชย
 เษษฐเมืองสุโขไทย

ครั้นทราบว่พระบิดาทรงพระประชวรหนัก ก็ยกพยุหแสน
 ยากรกระบวนทัพ มาแต่ วัน ขึ้น ห้า ค่ำ ถูวันเข้าพรรษา วาตวิ

กาล เล็ดจ์ นำเสนา พลเฉาะ ทิศทวาร ทราบความ ปราบ
 ลัทธิ ประหาร ล้นทุกองค์ แต่ นั้น จึงเล็ดจ์ ถิลา เข้า เสวย ณะเดราช
 ด้วยเห็น ว่าเมือง สุโขทัยนี้ เกิดวิบัติ อุบาทว์ อัศจรรย์ คิดจะ
 ถอลอง พระ ชนกพระ องค์ คิน รัชชา พระ วงษ์ ลีป กษัตริย์ ต่อไป
 พระ มา เถลิง ให้ เปน ทัย ศรี ลุค ชัด เล ไท อภิเศก ถวาย พระ
 นามว่า พระ บาทกมรแดง อัศ ศรี ลุค พงษ์ ราม มหาธรรมิก
 ราชา อธิราช เสวยราช สมบัติ ลีป กัน มาแต่ ๑๒๗๖ ศกมเมีย
 เมื่อ พระ ไทยเยือกเย็น ฮาว แก่ ลัทธิ ใคร จะเอา ทรพัย สิ่ง ของ
 มา ถวาย ก็ ไม่ ทยากรับ บังคับ ให้ ทำ บุญ ให้ ทรพัย นั้น เกื้อ
 หนุน ดำรง อยู่ใน สงฆ์ บันดาล ปุริส พากัน เอา พัลลุด สิ่ง ของมา
 ประวรณ์ จะ ศักษา เล่าเรียน วิปัสณา ท่าน ก็ ลัง ลอน ให้ เล่า
 เรียน ขมิ ขมน ท่าน นั้น มิ ได้ ประวรณ์ ซึ่ง อา มิส คิดแต่ จะ
 เปน องค์ พุทธ นำ ลัทธิ ที่ ต้อง เกิด ให้ ข้าม ลัง ลาร ทุกข นี้ อย่าง
 เดียว ลัทธิ บางพวก มีความ ผิด คบ คัด ของ จำเขา นำ มา ถวาย
 ก็ ทรง พระ กรุณา ช่วย ถ่าย โทษ ไปรค ให้ พัน ทุกข ขณะ นั้น คน
 ทั้ง หลาย ทุกตัว แดน ก็มี จิตร ชื่น ชม ชัก ชวน กัน มาแต่ ทิศ ทั้ง ลี
 เมือง สุโขทัย เล็ดจ์ เถลิง สมบัติ รัชชา ราชฎร ด้วย พระ
 กรุณา ปราณี้ ดังนี้ กิตติ ศัพท อัน นี้ ก็ เล่า ภาว บือ ไป ใน นา ๆ
 ประเทศ เหตุ ดังนี้ พระ นาม พระ บาทกมรแดง อัศ ศรี ลุค
 พงษ์ ราม มหา ธรรมิก ราชา อธิราช ได้ ยิน ไป ถึง ไท ณ แล้ว

ก็คร่ำขามพระเดชไม่มีใครเสมอ ในเวลานั้นมีพระเกียรติยศเป็นที่สรรเสริญทุกหัวแดนประเทศต่าง ๆ ครั้งนั้นให้สร้างราชคฤหเทมปราสาทราชมนเฑียร ขจิตรด้วยสรรพรัตนานุกูลโภคย์พิจิตร บพิตรจึงเอาบาตรประเคนพระสงฆ์ อภิเศกสมณพราหมณ์ ตบศิยติสงฆ์ทั้งหลาย เสด็จให้เล่าเรียนศึกษา ซึ่งศิลปศาสตร์วิชาที่เลื่องไทยทราบ คือวันอังคารมีบุญมีอามาวลีเพ็ญดับ แลเดือนอาสาร่ำหรับเข้าพรรษา อธิกมาสอธิกวาร ซึ่งจะมีมาแลปีปรกติ ไม่มีนักปราชญ์อื่นจะมาปานเสมอด้วยพระองค์ แต่นั้นให้อาราธนาพระเจดีย์ และมหาเจดีย์ มาประดิษฐานเป็นพระมหาธาตุ สร้างถ้ำขวาศอารามวิหาร กุฏิสถานที่อยู่ที่อาไศร พระสงฆ์และหล่อพระพุทธรูป เท่าพระองค์ด้วยทองคำบริด ด้วยหวังพระไทยปรารภนาจะเป็นพระพุทธรูป มาลัทธิให้พ้นทุกข์ถึงนฤพาน แล้วให้ลิสิน นายช่างหล่อรูปพระนเรศวร พระสุเมธวรดาบศ พระศรีอารย รูปพระมเหศวร พระวิศณุกรรม ประดิษฐานในเทวาลัยมหาเกษตร ไว้เป็นที่พิพัทธบูชา ฉะบ้าม่วง พระบาทกมรแดงอัค ศรีสถียพงษ์รามมหาธรรมิกราชาธิราช ทรงเล่าเรียนพระไตรปิฎก พระสูตรวินัย พระอภิธรรม โดยโลกาจารย์ ทรงทรมานสั่งสอน ยติพราหมณ์ปศุ ทรงแบ่งบุญอุทิศสาตรา คมธรรมเนียมด้วยทั้งเป็นโรชาศาสนา

ธารณ คือ คะตัตวาทิน ปาฏิบพมาศ ศวโรยะลราชันทร
 คราวยังเศษ ทรงพระปริชา โอฬารุก วิจารณ์คุณไม่มี
 ใครจะยิ่งกว่า อาจเลือกนสร พิจารณาให้รู้แน่ถนัด ในอภินิ
 มาศทิ ปารณักษัตริ์ ถึงเกิดดูโดยกรรม ประสิทธิ์ สมเด็จพระ
 อาจดอน จะลบ ยกเป็น บั้เจี้ยนตามศิลปคณนา อนุสิทธิ์ ศัก
 พระคำภีร์ ทุกมาตรา มิได้เคลื่อน คลาศเลย เล็ดจเลวยราช
 พิภพศรีลังกานาลัย ศุโขไทยได้ ๒๗ ปี ถึง ๑๒๔๓ ศกนตุ
 สมเด็จพระไชยราชบัณ ฑิตย์ ไป อัญเชิญมหา สามีสังฆ
 ราช อันมีศีล เวียนจบ พระไตรปิฎกอัน สดุดิย์ อยู่ ณ ลังกา ทวีป
 มีลิลาจารย์ รู้ทะ โยณ ครอบ โดยมาก แต่ ครั้นทร มาจุมร
 คัน ธร จึงใช้ลิลิน นาย ช่างให้ ปลุกกุฎีวิหาร ณะหว่างบ้ำ
 มะม่วงอัน มีในทิศปัจ จิมเมือง ศุโขไทย นี้ปรายร่ายเททราย
 เสมอในทางไป รวากับ พระวิเศษกรรม มา นฤมิตร ก็ปานกัน
 เมื่อได้สมเด็จ พระมหาเถร กับภิกษุสงฆ์ ทั้งปวงมา พระบาท
 ถมร แดงอัส ให้จัดหมากเข้าคอกคอกไม้ ฐูปเทียน ขุษย์กล
 ฆงกษแลธง ทำสักการบูชาตลอดมรรคา ใช้ให้อำมาตย์มนตรี
 ราชตระ กุดทั้งหลายไปทำสักการบูชา แต่เมืองอยู่มา จนถึงเมือง
 เชียงทองเมืองจันทร์ เมืองวารตลอดถึงเมือง ศุโขไทย คาวุตหนึ่ง
 จึงให้กวาดพระราชมรรคา ตั้งแต่ทวารทิศบูรพาไปจนทวารทิศ
 ปัจจิมต่อบ้ำมะม่วง ซึ่งปลุกกุฎีวิหารสถานที่เกษมไว้นั้น ประดับ

พระราชมรรคานี้ เเกษมสำราญประยูร ศักดิ์ราวกทางสวรรค์
 จึงอาราธนาพระมหาสามี สังฆราชเข้าพรรษาตั้ง ไตรมาสเมื่อ
 จุติพรรษาแล้ว ทำการฉลองพระตำหนักที่หล่อเท่า พระองค์
 พระพุทธอมรแดงอติประดิษฐานไว้กลางเมืองสุโขทัย โดย
 บูรพทิศฐานพระมหาธาตุนี้ แล้วพึงธรรมทุกวัน ตั้งแต่
 คำหนึ่งลุลุลมี คิดพระราชทรัพย์อันดีพระราชนาน ทอง
 คำขงลิบ เงินขงลิบ อู่ฟารภณต์ต่าง ๆ อย่างละลิบ
 สลวจิระเทศมากประจำกัน ๔ บาท เครื่องกระยาทานทั้ง
 หลาย นานาเนกประการ เมื่อออกพรรษาอุปัฏฐามี พุฒ
 วารบูรณพศุภฤกษ์ ณคำวันนั้นพระบาทกมรแดงอติ ศร
 สุริยพงษ์รามมหาราชราชธิราช ถัสมาทานศีลเป็นดาบศบวช
 เณระเนตร พระสุณปฏิมาอัน ประดิษฐานบนมณฑิยซึ่ง
 เสด็จบูชาทุกวัน แล้วจึงอัญเชิญพระมหาสามีสังฆราช
 เถรานุเถรภิกษุสงฆ์ทั้งปวง ขึ้นบนแทมปราสาทมณฑิย
 จึงบวชเป็นสามเณร เมื่อจะขอศีลนั้น พระบาทกมรแดงอติ
 เสด็จขึ้นยืน ยกอัญชลีนมัสการพระสุณปฏิมา กับพระ
 ไตรปิฎกพระสามีสังฆราช ทรงอธิบายฐานตั้งนี้ว่า ผลบุญ
 ที่อาตมบวชต่อศาสนา พระพุทธอมรแดงอติคราวนี้ อติไม่
 ประารถนาจักรพรรดิสมบัติ อินทรสมบัติ พรหมสมบัติ
 อติตั้งประารถนาขอขึ้นอติองค์ เป็นพระพุทธานุสัถว์ข้ามไตร

ภาพนี้เกิด อภิษฐานตั้งนั้น แล้วจึงรับสรณาคม ชนนั้น
 แผ่นดินนี้ก็ไหวทุกทิศ ครั้น บวชแล้วจึงทรงจรดไม้เท้า
 ลงจากสุพรรณปราสาทบาทจรไปลุไพร่มม่วง ภวประดิษฐาน
 พระบาทลงยังธรณี ปลูกนี้ไหวยังทุกทิศ ทินสาธเข้า
 พรธาวันนั้น ซึ่งเสด็จ ออกเสวย อยู่ปรโชรศ ชนนั้น
 ไม่ควรเลยสรรพไม่สเบยเสพยนา นนา อาภาศตาสลธิช
 เมฆา จันทรปรายกับดาราฤกษ์ทั้งปวงยิ่งกว่าทุกวัน ด้วย
 ฉนั้นจึงเสด็จบวชเป็นภิกษุณะระหว่างพัทธลีมานั้น ในชนนั้น
 มีนาคราชหนึ่งอยู่โดยบูรพทิศเมืองศุโขไทยนี้ ยกพังพาน
 ขึ้นสูงพ้น คน แปรตาเฉพาะบ่ามม่วงนั้น เห็น ลอยผลุด
 พลุ้งกลาง อาภาศลงต่อ แผ่นดิน แผ่นดินนี้คูลงเป็นคลอง
 มีอำนาจ ประไพยิ่งนัก หนึ่งได้ยิน ลำเนียงระฆังดนตรี
 คุริยางค์ ไกลโสตของชนคณาทั้งปวง บันดาที่อยู่ณที่นั้น
 ย่อมเห็น มหัตศรรย์ทั่วทุกแห่ง ด้วยเสด็จ ทำพระบารมี เผอน
 ให้เป็น มหัตศรรย์ มีหลายอย่าง เมื่อทำอัษฎางคิกลีล
 และเมื่อทำบารมีตัจฉิพระ ขพง เดือนนั้นเป็นคิมทไม่มีฝน
 ด้วยอำนาจศีลกัน ทั้งทำ ซึ่งคำตัจ ปลูกก็ประวัติกัม
 ปนาท ยังฝน บน อาภาศให้ตกลงณละดูแล้ง แลตงอศ
 จรรย์ในการ ถ้างพระบารมี จึงจดหมายจากฤกลงไว้ให้ถ้วน
 ถีน แผ่นดิน เพื่อจะให้เป็น พระเกียรติกศต่อไป ณภายน่า

ถ้า คืบนี้ บันดา มนตรี อำมาตย์ ไทวราชบัณฑิตย วิทยาจารย์
 เสฐริมหา ศาสตราช ปยุรวงษ ก็มา ประชุม พร้อม จำ นง จะ
 ให้อย่าผนวช สมเด็จพระพิตร ก็ให้ ชุม นม พระสงฆ์สาม มี
 เถรานุเถร ทั้ง ปวง มา ปฤกษา พร้อม กัน กับ พระราชปยุรวงษ
 ณ ลัทธิฐาน ศาลา สถานที่ ศาลา พระบาท กมรแดง อัดมี
 พระบัณฑิต กฤณา ปราณิบันดา สงฆ์ สามิ จะ ให้ ทราบ ทุก กัน
 ด้วยธรรมนิยม การ จะอย่า ผนวช แล้ว พระ องค์ ก็ออกพระ
 โอฐเปล่งวาจาอย่าผนวช ผลัดผ้า กาสาวพัตร์ ทั้ง ปวง
 ถวายพระ นามพระบาท กมรแดง อัดศรี ธรรมมิกราช ครั้น ต่อ
 มาเป็น มหาธรรมมิกราช ขณะ นั้น ล้าชชน ทั้งหลาย บันดา
 ที่มีใจ ขาวดีต่อธรรม ก็มา วิงวอน ให้ พระ องค์ ช่วย แนะนำ
 ลัทธิสอนในธรรม ที่จะ เป็นคุณ ใน ชาติน่า ลัทธิ กาลนาน
 ภิภษุบริ ลัทธิ มาวิงวอน ให้ พระ องค์ ช่วย แนะนำ ลัทธิสอน ใน
 อัสสาณคิกมรรค ฝ่าย อำมาตย์มนตรี เสนาประชาชน ทั้ง ปวง
 ก็พร้อม กันผจงจิตร ปรารภณา จะ ให้ พระ องค์ ไปรดเกล็ดราช
 สมบัติ ทำนุบำรุงราชฐานขององค์ พระ บิดา ฝ่ายพระ
 ธนุชา ทั้ง ปวง ก็มาเชิญเสด็จ ให้ พระ องค์ ปราณิอย่าผนวช
 ออกพระ สงฆ์ บริลัษ ทั้ง ปวง ก็พร้อม กันอัญเชิญเสด็จ ให้ลา
 อาณิสสงฆ์ ผนวช ออกกรัษษา บริลัษ คณ พระ องค์ ได้ พระ
 นามว่า พระบาท กมรแดง อัด ศรี ตรีภพธรณิชาติสุริยโชติมหา

ธรรม มักราชาธิราช พระมหาสามีสังฆราช ประดิษฐาน
ภอถวายสนของพระชนก ในกาลนั้น พระองค์มีพระหฤทัย
รกรุกถึงพระเชษฐาเมืองลัชนา โดย จะเล็ดจ้นำพยุหพลทั้ง
หลายไป ครั้นนั้น ราชภู่ในเมืองสุโขทัยนี้ ลยบถแย่ง
เลี้ยวใจต่อพระบารมีเป็นอันมากมื่นิต พระบาทกมรแดงอัคร
เลไทยผู้ พระชนกมาละเลยแล้ว จะประดิษฐานต่อพระ
ราชพงษ์ ลีบสนของเล็ดจคิด เมื่อเป็นดังนี้ ท่านจึงอัญ
เชิญพระทองคำเป็นพุทธ ณเมืองจันทร มาประดิษฐานเป็น
สนของพระองค์ พระชนก ถวายพระบาทกมรแดงอัครเลไทย
ผู้เป็นพระชนก อภิเศกเวนเมืองสุโขทัยกับราชสมบัติอัน
พลด้วยทรัพย์ ราชภู่ประชาทั้งปวง แล้วท่านจึงเล็ดจ
ไปปรายเมืองหนึ่ง ชื่อศรีจุฑามนราชมหานคร อยู่ทิศ
พายัพเมืองศรีลัชนา โดย เล็ดจ ทอดพระเนตรตามระยะมรร
คาไป เห็นว่าหนทางนั้นลำบาก ยากที่ราชภู่จะไปมา
จึงทรงพระกรุณาให้ชุดคลองของถนน ตั้งแต่เมืองสุโขทัย
จนตลอดถึงเมืองศรีลัชนา โดย แลเมืองน้อยเมืองใหญ่
แะเวียนไปตามระหว่างทางนั้น ด้วยเป็นการบุญ
ฉลองพระคุณพระศพพระบิดา แล้วให้ตั้งด่านมีคนพิทักษ์รักษา
อย่าให้คนหลบหนีข้ามเขตรแดน หนึ่งอย่าให้เป็นทางเปลี่ยว
มีอันตราย ราชภู่จะไป มาค้าขายก็ให้ไปโดยสะดวก

สำเร็จด้วยพระบารมี ในครั้งหนึ่งเหตุต่าง ๆ ที่เป็นอัศจรรย์
ก็ให้จดหมายจา ฤๅกลงไว้ในเสาศิลา เพื่อคนใน ภายหลัง
ได้รู้แจ้ง ประจักษ์ ในการบุญบาป รียบ ทำบุญ ประพฤติ ธรรม
อย่าได้ประมาททุกคน เลย ซึ่ง แผ่น ดิน ไหวใหญ่ คราวนี้
ก็เกิดขึ้น ด้วยอำเภอบุญที่ท่านทำ ด้วยแท้ เราทั้งหลายไม่เคย
เห็น บัดนี้มา ยลผลบุญ ปรากฏต่อหู หมวดเรา พึงท่าน
กล่าวหาว่า ธรรมนี้เกิด ต่อไป ควร ที่ชนทั้งปวง จะพยายาม
ก่อ กุศลบุญ ให้เจริญ ทุกคน บาป ทั้งปวง พึงละ อย่า พึง
ทำเลย พระมหาเถร ไตร บัญฑมา แต่ลังกา ทวีป สถิตย์
อยู่ พระ ถิโกลโดย ทักษิณ บำ ม่ม่วง ไว้ คำ สรรเสริญ เกียรติยศ
ซึ่งเสด็จ ทำผนวช จดจากศิลา ใน ระหว่าง พัทธ ลีมา ณะ
บำ ม่ม่วง โดยทิศประจิม เมือง ศุโขไทยนี้ แดในหนึ่ง
ถือนี้ คำ อ่ำ สงฆ์ ใช้มีวิเศษ เป็นสองอย่าง เพ่งเอา คุณอย่าง
อริยสงฆ์ ก็ดี หรือว่า ให้ใน สงฆ์ ทั่วไป ไม่เฉพาะ ก็ดี ฤๅ
ดังที่ คำว่า สังเกต อย่างนี้ ก็ดี สงฆ์ ไม่มีตัวดังนี้ ใช้ว่า สงฆ์
สงฆ์ มีตัวเช่น สงฆ์ เถร สังฆราช สังฆสามิ สังฆนายก
อย่างนี้ ใช้สงฆ์ เรื่อง ความหนังสือ เขมร ในเสาศิลา ลั่นเท่านั้น
แท่น ศิลาใน ที่ว่า มา ข้างต้นนั้น มีความรบบ ในเสาศิลา
ที่ มาแต่ เมือง ศุโขไทย แดคง แรกบัญญัติ ตั้ง หนังสือไทย ขึ้น

เรื่องอภินิหารการประจักษ์

๓๕๗๕

ใหม่ เมืองนั้นครั้งนั้นยังไม่เป็นเมืองเจ้า เป็นเมือง
ประเทศราชอยู่ เจ้าเมืองเป็นขุนรามคำแหง เป็นผู้
ตั้งหนังสือไทยขึ้น จึงได้จดหมายไว้ในเสา ศิลา นั้น ว่าเมื่อ
มหาศักราช ๑๒๑๔ ศก บัมโรง พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองศรี
ลังกาโดยศุโขไทย ให้ปลูกไม้ตาลนี้ไว้สิบสี่มีเข้า จึง
ให้ช่างถากขดานศิลาตั้งหว่างกลางไม้ตาลนี้ อันเดือนดับ
เดือนหกแปดค่ำ วันเดือนเต็มทั้งแปดวัน ฝูงบุครุ
มหาเถร ขึ้นนั่งเหนือขะดานศิลา สวดธรรมแก่อุบาสกฝูงทวย
จำศีล ฝึกวัน สวดธรรม พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองศรี
ลังกาโดยศุโขไทย ขึ้นนั่งเหนือขะดานศิลา ให้ฝูงทวย
บุครเจ้าบุคร ชูฝูงถือบ้านถือเมืองกัน วันเดือนดับเดือนเต็ม
ท่านแต่งช่างเผือกกระพัดละยางบายอน ยมพอมงามทั้งซ้ายขวา
ชื่อรุป่าศรี พ่อขุนรามคำแหงขึ้นชี้ไปณพระที่อวัญญิก
พ่อขุนรามคำแหงนี้เป็นบุครขุนศรีอินทราทิตย์ เป็นขุนใน
เมืองลังกาโดยศุโขไทย ทั้งพม่าลาวกาวแลไทยเมืองได้หล้า
ฟ้าดอน ทั้งไทยเขาไฉ้เขาของมาขึ้นมาก ลุศักราช ๑๒๐๙
ปีบุญ ให้ชุดเขาพระธาตุออกให้ทั้งหลายเห็น ทำสักการบูชา
บำเรอแก่พระธาตุได้เดือนหกวัน จึงเอาลงฝังในกลาง
เมืองศรีลังกาโดย ก่อพระเจดีย์เหนือหกเขา แล้วจึงตั้งเวียง

ฝ่า ถ่มพระมหาธาตุเข้าตามด้นแล้ว เมื่อก่อนลาย
 หนังสือไทยนี้ยังมี เมื่อศักราช ๑๒๐๕ ศกขัมเม พ่อขุน
 รามคำแหงหาใส่ไว้ใจ และได้ลายหนังสือไทยนี้ ลาย
 หนังสือไทยนี้ จึงมีเพื่อขุนผู้ใส่ใจ พ่อขุนรามคำแหงนี้
 หาเป็นท้าวเป็นพระยาแก่ไทยทั้งหลายไม่ หากเป็นครูอาจารย์
 ลังสอนไทยทั้งหลาย ให้รู้บุญรู้ธรรมแท้แต่คนอันมีใน
 เมืองไทย ด้วยรู้ด้วยหลักด้วยแก้วด้วยหาญ ด้วยแข็ง
 ด้วยแรงหาคนจะเสมอมิได้ อาจปราบฝูงข้าศึกมีเมืองกว้าง
 ทั้งหลาย ปราบเมืองวัน ออกตลอดดลระหลวง สอง
 แควลยาจายระคาเท้าฝั่งของ ถึงเวียงจัน เวียงคำเป็น
 ที่แล้ว เมืองวัน ตกตลอดดลที่พระบางพระบึงแพรกลุพวรรณ
 ภูมิราชบุรี เพ็ชรบุรีศรีธรรมราชฝั่งทะเลสมุทรเป็นที่แล้ว
 เมืองวัน ตกตลอดเมืองนอศ เมืองบางคาพิศมุตห้าเป็น
 แคน เมืองทิศหัวนอนตลอดเมืองแพะเมืองน่าน เมือง
 พลัวพันฝั่งของเมืองขวาเป็นแดนแล้ว ปดุกเลี้ยงฝูงลูกบ้าน
 ลูกเมืองนั้น ชอบด้วยธรรมทุกคน หนังสือเสาศิลา
 แก่กว่าหนังสือเสาศิลาที่จาฤกเป็นหนังสือเขมร ๖๔ ปี แสดง
 เมืองเจ้าแผ่นดินในเมืองสุโขทัย ไว้ทั้งสองเสาศิลา
 ถ้าจะใคร่ทราบกลตั้นศักราชทั้งปวง ดันพุทธศักราชขัมเม

เรื่องอภิหาร ประจักษ์

๓๕๗๗

มากกว่ามหาศักราช ๖๒๑ ต้นมหาศักราชปีเถาะ มากกว่าจุลศักราช ๕๖๐ ต้นจุลศักราชปีกุนฺย พุทธศักราชมากกว่าจุลศักราช ๑๑๘๑ ปีเถาะ ๑๑๘๑ ลบพุทธศักราชเป็นจุลศักราช แลถ้าจะไ้รู้ปีเถาะ ๑๒ ทวารศักราช นับแต่ต้นศักราชนั้น ๆ ไปเท่าเศษ เป็นปีที่ต้องประสงค์ วิธีเขาผลกันดังนี้ เขาส่วนที่มากคือพุทธ ๖๒๑ มหา ๕๖๐ กับจุลศักราชในปีนั้นคือ ๑๒๓๑ ผลกัน เข้าทั้งสามฐานได้ ๒๔๑๒ เท่าพุทธศักราช ในปีมีแสงเองศก ๑๒๓๑ จึงได้ทราบดังนี้ จะได้ไว้คิดสอบ ศักราชของโบราณ แลปีมโรงต้นรัชกาลนี้ พุทธศักราช ๔๒๑๑ มหาศักราช ๑๗๙๐ จุลศักราช ๑๒๓๐ เล่าศิลาหนังสือไทยอยู่มาได้ ๕๘๕ ปี เล่าหนังสือเขมรอยู่ได้ ๕๕๑ ปี ถึงปีมโรงล้มฤทธิศกนี้ ถ้าคิดลบบวกถอยหลังขึ้นไปจนลักร้อยแผ่นดินเจ้าตากสิน ในครุหนึ่งชะณหนึ่ง ก็จะได้ทราบความแผ่นดินเจ้าตากสินนั้น จุลศักราช ๑๑๓๐ ปีขาดล้มฤทธิศกนั้นทำราวนี้วิเศษดีในกาลลบบวกศักราชต่าง ๆ นั้น ะ

ศักราชคิดดังนี้	ชอบ ชยนี้
มีดลย์ ชน ลำ มัญ	ห่อน แจ้ง
ไทยถือว่า ลำ คัญ	กล เดช
แบบยนต์คนเก่า แก่ล้ง	กล่าวอ้างคนไกล

เรื่องเล่าเรื่องผู้คนที่ลึกลับ

เวลา กลางคืน วันหนึ่ง ข้าพเจ้าได้เข้าไป ในที่ประชุม
หมู่ข้าราชการ มีท่านที่เป็นหัวหน้าผู้หนึ่งเป็นประธาน
ท่านผู้เป็น หัวหน้า จึงเล่า ถึงเรื่อง เลือแมลงวัน คำที่เรียก
ว่า เลือแมลงวัน นั้น คือสัตว์ชนิดหนึ่งมีตัว มากนั้นเข้า ในพวก
แมลงมด แม้น จะเรียกว่า แมลงมดเล็กก็จะได้ ” ทำไม
จึงเรียกว่า เลือแมลงวัน “คือมันจับเอาตัวแมลงวันเป็น ๆ กิน
เป็นอาหาร แลภริยาอา การ ที่มัน คอยจับเอา แมลงวันกินเป็น
อาหารนั้น ว่องไวนักหนา ปาน ประหนึ่งว่า เลือคอยตะครุบเอา
เนื้อ แลโค กระบือเป็น อาหาร ฉนั้น เพราะ ฉนั้น เขา จึงสมมุติ
เรียกตัวแมลงมด ชนิดนี้ว่า เลือแมลงวัน ” ใจ ความว่า
วันหนึ่ง ท่านได้ ไป พบ เลือแมลงวัน ในที่ กระ ต่อม แห่งหนึ่ง มัน
กำลัง จะ จับ แมลงวัน เป็น อาหาร อยู่ แมลง วันนั้นเป็น ชนิด
แมลงวัน ศีรษะเขียว เมื่อมัน ได้เห็น แมลงวันเขียวบินมา จับ
ไถ่ตัวมัน แล้ว มัน ก็ทำอา การ ประหนึ่งว่า กลัวหรือ ไม่มีความ
ประสงค์ ถึง ในตัว แมลงวัน นั้น คือมัน คอยเดิน ขยับ หนี
แมลงวันเขียวว่าไป ครั้น เห็น แมลงวัน เผลอไป หน่อยก็กระ
ดกเข้าไป ไถ่ ทำที่ ประหนึ่งว่า จะ กระโดดเข้า ถัดเอา ที่เดียว
แต่ยังไม่ทัน ถึง แก่ตะ ครุบ เป็น แต่เวียนทำ ทำทาง

